

UNIVERSITATEA
PEDAGOGICĂ DE STAT
ION CREANGĂ
DIN CHIȘINĂU

REPERE METODOLOGICE DE RECONFIGURARE A ÎNVĂȚĂRII

ARIA CURRICULARĂ
EDUCAȚIE SOCIOUMANISTICĂ

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA
UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU
INSTITUTUL DE CERCETARE, INOVARE ȘI TRANSFER TEHNOLOGIC

REPERE METODOLOGICE DE RECONFIGURARE A ÎNVĂȚĂRII

ARIA CURRICULARĂ
Educație socioumanistică

CHIȘINĂU - 2023

CZU 37.091(072)

B 66

Ghidul metodologic a fost aprobat spre editare în ședința Senatului Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, proces - verbal nr. 6 din 21.12.2022

Ghidul este realizat în cadrul proiectului: Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale, 20.80009.0807.27 A

Coordonator:

FRANȚUZAN Ludmila, *dr., conf. cercet.*

Autori:

Viorel Bolduma

Alina Răileanu

Recenzenți:

Lilia Pogolșa, *dr. hab., conf. univ., UPSC*

Nina Petrovski, *dr. hab., conf. univ. UPSC*

Cristina Gherasim, *dr., conf. univ., cercet. șt. coord., USM*

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII

Bolduma, Viorel.

Repere metodologice de reconfigurare a învățării: Aria curriculară: Educație sociumanistică/ Viorel Bolduma, Alina Răileanu; coordonator: Franțuzan Ludmila; Ministerul Educației și Cercetării, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic. – Chișinău: CEP UPSC, 2023. – 116 p. : fig., tab.

Aut. indicați pe vs. f. de tit. – Referințe bibliogr.: p. 80-83 (62 tit.). – 100 ex.

© Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”/
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic, 2023

ISBN 978-9975-46-686-8

Cuprins

INTRODUCERE	5
Capitolul I.	
ÎNVĂȚARE ÎN ACTUALITATE	
ARIA CURRICULARĂ EDUCAȚIE SOCIUMANISTICĂ	
(<i>Bolduma Viorel, Răileanu Alina</i>).....	7
1.1. Dezvoltarea gândirii critice în învățare	9
1.2. Abordarea integrată a învățării.....	11
Capitolul II.	
CONSTRUCȚIA DINAMICĂ A ÎNVĂȚĂRII:	
DEMERSURI MODERNE DE ÎNVĂȚARE	
(<i>Bolduma Viorel, Răileanu Alina</i>)	14
2.1. Învățarea în bază de proiect.....	14
2.1.1. Abordări integrate în învățarea în bază de proiect	
din cadrul ariei curriculare Educație socioumanistică	21
2.1.2. Proiecte de parteneriat educațional	27
2.1.3. Proiecte pentru comunitate	34
2.2. Repere privind proiectarea situației	
de învățare integrată	39
Capitolul III.	
VALORIFICĂRI EXPERIMENTALE	
ALE RECONFIGURĂRII ÎNVĂȚĂRII	
(<i>Bolduma Viorel, Răileanu Alina</i>)	48
3.1. Argumentarea demersului experimental	48
3.2. Demersuri experimentale privind reconfigurarea	
învățării.....	56
RECOMANDĂRI METODOLOGICE.....	78
REPERE BIBLIOGRAFICE	80
ANEXE.....	84

INTRODUCERE

Lucrarea: *Repere metodologice de reconfigurare a învățării. Aria curriculară Educație socioumanistică*, este realizată în cadrul proiectului: *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale*.

Lucrarea aduce în actualitate conceptul de învățare și reprezintă un reper în dezvoltarea cadrelor didactice, pentru a proiecta eficient învățarea astăzi și a implementa strategii integrate de învățare. Astăzi învățarea s-a transformat într-o prioritate educațională a școlii moderne care trebuie să pună accent pe învățarea activă, interactivă, conștientă și vizibilă pentru ca elevii să se implice în problemele reale ale vieții.

Ghidul are menirea unei responsabilizări a tuturor participanților în procesul de învățare, (*manageri - cadre didactice - elevi - părinți - comunitate*) pentru ca învățarea să nu mai fie ne semnificativă pentru cel ce învață, pentru a da sens în durate mai lungi învățării.

Lucrarea este structurată în trei părți care valorifică esențele învățării, prin strategii, modele și tehnici de învățare eficientă.

În capitolul I, **Învățare în actualitate, aria curriculară Educație sociomanistică** este examinat specificul învățării în cadrul acestei arii, modelele de învățare actuale care necesită o atitudine flexibilă, rezolvarea unor probleme autentice, și analiza critică a modelelor de învățare devenite obișnuințe, precum și moduri diferite de organizare a spațiilor de învățare, care devine deschis și ușor transformabil.

În capitolul II, **Construcția dinamică a învățării: Demersuri de învățare modernă** este examinată detaliat învățarea în bază de proiect și situația de învățare integrată. Conținuturile sunt repartizate în două părți: abordări teoretice - care include prezentarea teoretică a problemei abordate și valorificări practice care reprezintă aspectele de implementare cu exemple concrete.

În capitolul III, **Valorificări experimentale ale învățării** sunt prezentate secvențe din experimentul pedagogic realizat, reprezentat de etapa de constatare, formare și validare. Fiecare paragraf se finalizează cu rubrica *Fișa de reflecți*, care conține un set de întrebări la care cadrele didactice trebuie să mediteze.

Anexele conțin exemple autentice de învățare actuale în școala contemporană.

Ghidul este adresat cercetătorilor științifici, formatorilor și profesorilor de la aria curriculară *Educație socioumanistică*. Lucrarea vine să ajute cadrele didactice pentru a proiecta și a dezvolta învățarea eficientă la clasă, a crea medii sigure de învățare, relații bazate pe încredere și a valorifica conținuturi complexe și contexte integrate pentru a dezvolta la elevi strategii eficiente de învățare.

Autorii

Capitolul I. ÎNVĂȚARE ÎN ACTUALITATE: ARIA CURRICULARĂ EDUCAȚIE SOCIOUMANISTICĂ

Pentru ca elevii să fie capabili să rezolve cu succes situații din mediul social, școala trebuie să le furnizeze mai mult decât deprinderi și abilități de bază, trebuie să le dezvolte competențe pentru secolul XXI cum ar fi:

- responsabilitate și capacitate de adaptare — exersarea responsabilității personale și a flexibilității în contexte legate de propria persoană, loc de muncă și comunitate; stabilirea și atingerea unor standarde pentru sine și pentru ceilalți; tolerarea ambiguității;
- competența de comunicare — înțelegerea și realizarea unei comunicări eficiente verbale, scrise și multimedia într-o varietate de forme și contexte;
- creativitate și curiozitate intelectuală — dezvoltarea, implementarea și comunicarea ideilor noi altor persoane; deschidere și receptivitate la nou, perspective variate;
- gândire critică și gândire sistemică — exersarea gândirii în ce privește înțelegerea și realizarea unor alegeri complexe; înțelegerea conexiunilor dintre sisteme;
- abilități media — analizarea, accesarea, administrarea, integrarea, evaluarea, și crearea de informații în diverse forme și medii;
- abilități de colaborare — lucru în echipă, adaptarea la diverse roluri și responsabilități; colaborarea productivă cu ceilalți, conduită empatică, respectarea altor puncte de vedere;
- auto-formare — monitorizarea propriilor nevoi de înțelegere și învățare; localizarea resurselor corespunzătoare; transferul cunoștințelor dintr-un domeniu în altul;
- responsabilitate socială — acționarea în mod responsabil ținând cont de interesele comunității; demonstrarea unui comportament etic în contexte legate de propria persoană, loc de muncă și comunitate [18].

Școala este instituția care coalizează întreaga comunitate în jurul ideii de *învățare pe tot parcursul vieții* și îi oferă acesteia un spațiu pen-

tru activități de învățare în sens larg. Mediul școlii evoluează spre a fi în permanență un spațiu deschis, un spațiu plin de viață, în care membrii comunității se organizează pentru a învăța împreună și unii de la alții. Școala promovează practici bazate pe comunitate, metode de predare care implică actorii locali, de la agenți economici și organizații nonguvernamentale la instituții ale statului și oferă modele și experiențe care creează legături relevante între elev și comunitate. Să formăm clase care învață, ne îndeamnă P. Senge [54]. „O clasă care învață nu implică doar înțelegerea faptului că toți copiii pot învăța, dar și că elevii învață în multe feluri”, de aceea în sala de clasă trebuie să se practice nu doar un singur tip de învățare [54, p. 178]. Metodele actuale de învățare necesită o atitudine flexibilă, și moduri diferite de organizare a spațiilor de învățare. Pe măsură ce accentul actului pedagogic se deplasează de la transmiterea și asimilarea informațiilor la dezvoltarea abilităților de învățare, sălile de clasă devin un spațiu deschis și ușor transformabil [11]. Baza psihologică pentru învățare este experiența pe care elevul o dobândește în combinație cu mediul fizic, mental și social. Pe măsură ce elevul dobândește experiențe, începe să se orienteze spre obiective personale. Elevul este un participant activ în procesul de învățare la care ia parte în funcție de propriile interese și abilități.

Părinții trebuie să colaboreze cu școala și să cultive copiii dorința de a învăța. Un echilibru între educația acasă și educația în școală este cheia succesului învățării. Rolul părinților nu se limitează doar la educația acasă, ci presupune implicarea lor activă în viața școlii. Toți copiii și familiile au oportunitatea de a-și exprima opiniile și de a participa pe deplin în organizațiile școlare indiferent de origine, capacitate și/sau gen.

Profesorul este garantul educației de calitate, care creiază contexte de învățare ce răspund particularităților fiecărui elev, astfel încât să permită acestuia să își construiască identitatea și să își dezvolte competențele în cel mai eficient mod posibil. Profesorul se asigură că învățarea se produce preponderent în școală și depune toate eforturile pentru ca elevii să nu fie supraîncărcați cu activități de învățare în afara școlii. Scopul principal al tuturor activităților profesorului este să sprijine creșterea, dezvoltarea și succesul fiecărui elev.

Edward de Bono se întreba, în anul 2000, *dacă este prea târziu pentru a schimba modul nostru de a gândi?* Or, savantul consideră gândirea un factor esențial al devenirii umane, o soluție la problematicile deosebit de complexe ale lumii contemporane. *„Dacă educația se bazează pe presupuziția comodă că nu trebuie să facă altceva decât să adune din ce în ce mai multe informații care se vor transforma de la sine în idei utile, în aceeași măsură educația ar trebui să fie preocupată și de cele mai bune căi de a folosi informația acumulată, de a valorifica toate combinațiile posibile dintre informațiile pe care noi sau elevii noștri le deținem”* [21, p. 57-60].

Din această perspectivă considerăm că sarcina profesorilor, a școlii în ansamblu, este de a-i învăța pe elevi cum să descopere și să acumuleze informațiile, cum să le aplice în beneficiul lor și în scopul rezolvării unor probleme autentice, cum să supună analizei critice modelele devenite obișnuințe. Una din soluțiile pertinente întru realizarea dezideratelor sus menționate rezidă în promovarea gândirii critice în învățare.

• Dezvoltarea gândirii critice în învățare:

A gândi critic înseamnă a prelua și a lansa idei, a le examina implicațiile, a le pune la îndoială, a le compara cu alte puncte de vedere, a formula argumente care să le susțină și să le dea consistență, a manifesta atitudini, în baza argumentelor enunțate [28, p. 15]. Gândirea critică este gândire independentă, căci elevii trebuie să simtă libertatea de a gândi, de a lua decizii pentru ei înșiși. De regulă începe cu întrebări, cu probleme ce trebuie rezolvate și folosește argumente raționale. Abordarea criticii în învățare, poate aduce beneficii nu doar elevilor, ci și societății în ansamblu, căci *„gândirea critică vindecă o societate de prejudecăți și pasivitate, făcând conceptele politice și sociale mult mai accesibile, responsabilizând participanții să se informeze și să se implice”* [13].

„Un profesor gânditor critic îi încurajează pe elevi să-și exprime opiniile, chiar și atunci când nu este de acord cu ele, le oferă timp de gândire pentru căutarea răspunsurilor, le solicită și alte perspective de a aborda o problemă, le oferă șansa de a formula propriile întrebări,

menționând că atât întrebările cât și răspunsurile lor sunt importante și valoroase, deoarece ne permit să privim viața din diverse perspective” [55, p. 53; 9 p. 60]. În aceeași ordine de idei, M. Minder menționează în lucrare „Didactica funcțională” că „profesorul trebuie să dea dovadă întotdeauna de un spirit critic sănătos. Calitățile lui dominante sunt ascuțimea minții, creativitatea imaginației, luciditatea față de sine însuși, moderația demersurilor și modestia personală” [42, p. 138; 55, p. 54].

Scopul învățământului istoric, sublinia N. Iorga: „este îmbogățirea cunoștințelor despre umanitate și despre sine și umanitate, prin cunoașterea tuturor lucrurilor pe care le-au făcut oamenii totdeauna. Este o îmbogățire, o întregire și o înălțare a vieții fiecăruia, atât de necesare pentru o dezvoltare morală și intelectuală sănătoasă, pentru a fi capabil mâine să știe să se conducă, să știe să se adapteze, să știe să se cultive” [55, p. 54; 58, p. 28].

Literatura de specialitate ne propune un set de condiții necesare de respectat pentru dezvoltarea gândirii critice în cadrul lecției:

- să fie create condiții pentru experiențe de gândire critică;
- să fie acceptată orice idee și părere;
- să fie promovată implicarea activă a elevilor în procesul de învățare;
- să fie acceptată fiecare idee fără ca elevii să fie ridiculizați;
- să fie exprimată încrederea în capacitatea fiecărui elev de a gândi critic;
- să fie apreciată gândirea critică [6 p. 55].

Lecțiile în cadrul disciplinelor socio-umanistice, oferă o ocazie reală pentru promovarea gândirii critice în învățare, căci, în conformitate cu prevederile curriculare, elevii au oportunitatea de a analiza și a utiliza critic informațiile dobândite din mai multe surse; de a determina relații de cauzalitate în istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic; de a aborda/examina evenimentele/faptele/procesele istorice din mai multe perspective, de a analiza și comenta critic diverse opinii cu referire la același eveniment istoric, de a exprima argumentat judecăți de valoare etc. Abordările multiple în învățarea istorie nu constituie doar un mod de a le prezenta elevilor un număr mai mare de per-

spectivă dar și de a ajuta să însușească unele abilități analitice, moduri de gândire în plan istoric. Dar esențial este ca elevii să plaseze diverse puncte de vedere într-un anumit context.

• **Abordarea integrată a învățării**

În societatea de astăzi, tendinței de diferențiere se opune tendința de integrare. Explozia informațională conduce nu numai la creșterea cantitativă a cunoștințelor, ci și la esențializare, la integralizare. Se optează pentru *câmpuri cognitive integrate* care transcend granițele dintre discipline. Învățarea integralizată cunoaște o extensie relativ rapidă, în primul rând datorită faptului că răspunde unor preocupări privind natura comună a științei. Deci, învățarea integrată se dovedește a fi o soluție pentru o mai bună corelare a științei cu societatea, cultura, tehnologia. Cu toate acestea, se întâmpină o serie de dificultăți, ce țin în primul rând de schimbarea mentalității cadrelor didactice, inerția acestora. În predarea - învățarea conținuturilor din învățământul preuniversitar este din ce în ce mai prezentă tendința de organizare a acestora dintr-o perspectivă integrată. Deci continuă să existe în învățământul general dilema învățării pe discipline de sine stătătoare sau pe baza integralizării conținuturilor în câmpuri cognitive integrate care transcend granițele dintre discipline. Abordarea *integrată a învățării* presupune cooperare între diferitele componente ale proceselor educaționale, ținând cont, în același timp de finalități și necesități.

Conform documentelor de politici (2019) pentru aria curriculară Educație socioumanistică, o componentă importantă a organizării și desfășurării procesului de învățare, este abordarea transdisciplinară, care presupune interconexiunea dintre: *Istorie și Limba română, Limba străină, Geografie, Educație pentru societate/Educație Civică, Dezvoltare personală, Educație muzicală, Artă plastică etc.*, dezvoltând competențe necesare în viața reală [16].

Cadrele didactice definesc produse/activități comune, care presupun caracter integrator și utilitar, și le realizează în baza subiectelor interdisciplinare comune. Drept exemple de activități comune pot fi: festivalul popoarelor/etniilor, excursii cognitive, flashmoburi, simularea unei vizite și primirea delegațiilor, simularea unei conferințe de presă,

conferința elevilor, filmulețe realizate de elevi, expoziții de elemente vestimentare sau bucate tradiționale, expoziție de lucrări în comunitatea școlară și în afara ei etc.

Învățarea prin proiect este o modalitate de a aplica cunoștințele în mod intergrat utilizând context diverse, dar și accentuând dezvoltarea propriului stil de învățare. Profesorul are un rol esențial în asigurarea unui climat pozitiv în învățării (crearea atmosferei psihologice favorabile, demonstrarea atitudinii binevoitoare față de elevi, manifestarea atenției față de fiecare elev, oferirea de libertate în expunerea ideilor etc.). Este necesar, de asemenea, de inclus în procesul de predare-învățare-evaluare a *situațiilor de învățare integrate*, adică legate de cotidian, căci, acestea în mod deosebit îi motivează pe elevi să se implice în analiza evenimentelor și faptelor istorice și să le aprecieze critic.

Învățământul cunoaște o continuă transformare și renovare, în mod deosebit sub aspectul conținutului metodologiei și al strategiei de lucru. Abordarea *interdisciplinară/transdisciplinară* în școala poate fi considerată un indiciu al procesului de modernizare. El înseamnă viziune globală și spirit de echipă [14]. Conceptul de interdisciplinaritate poate fi explicat și precizat ca posibilitate de intersecție a informațiilor din două sau mai multe domenii. Interdisciplinaritatea presupune un proces de coordonare, unificare și codificare unitară a disciplinelor științifice contemporane, caracteristice actualei etape de dezvoltare a cunoașterii în care disciplina păstrează autonomia, specialitatea și interdependența relativă și, în același timp, se integrează în sistemul global de cunoștințe [56].

Nu putem vorbi despre caracterul interdisciplinar al învățării fără a prezenta și alte forme firești ale integrării. Elementele de integrare apar la diferite niveluri. La nivel *monodisciplinar*, chiar dacă se promovează supremația disciplinelor, elemente de integrare pot apărea prin inserția unui fragment în structura unei discipline sau armonizarea unor conținuturi din interiorul disciplinei, pentru a permite o mai bună rezolvare de probleme. La nivel *multidisciplinar* o temă este supusă analizei din perspectiva mai multor discipline. De exemplu, o temă ce ține de Protecția mediului poate fi abordată la lecții de Matematică, Științe, Limbă și Literatură Română, Educație pentru societate, Istorie etc. [14; 25;

48; 49]. În acest caz, are loc o integrare la nivelul conținutului învățării, cu focalizare pe realizarea conexiunilor între cunoștințe, utilizând unele strategii didactice de predare - învățare tematică.

În concluzie constatăm că dezvoltarea gândirii critice în învățare și învățarea integrată pot fi considerate actuale în cadrul ariei educației socioumanistice.

Fișă pentru reflecții

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Notați 4-5 cuvinte cheie ce caracterizează învățarea astăzi în cadrul ariei curriculare Educație socioumanistă. 2. Reflectați asupra provocărilor privind învățare în cadrul ariei curriculare Educația socioumanistă și prezentați într-o hartă conceptuală. 3. Ce schimbări ar trebui să se realizeze la nivel de arie curriculară, pentru ca învățarea istoriei să devină mai eficientă în raport cu așteptările părinților, elevilor, a societății. 4. Elaborați o schemă în care ați prezenta avantajele obținute de elevii în rezultatul învățării integrate în cadrul ariei curriculare Educație socioumanistă. 	
--	--	--

Capitolul II. CONSTRUCȚIA DINAMICĂ A ÎNVĂȚĂRII: DEMERSURI DE ÎNVĂȚARE MODERNE

2.1. Învățarea în bază de proiect

Abordări teoretice

Necesitatea secolului XXI constă în abordarea unui nou stil de educație, care să fie adaptat provocărilor cu care ne confruntăm și identificarea acelor metode de predare – învățare, care îl face pe elev să învețe, să înțeleagă cele învățate, pentru a le aplica cunoștințele ulterior în viața.

Activitatea pedagogică este unul dintre puținele tipuri de activitate umană care se bazează pe îndeplinirea unei ordini sociale, iar învățarea nu poate avea alt scop decât cel de integrare socială. Pentru ca elevii să se integreze din punct de vedere social, au nevoie de o atitudine responsabilă, motivare, încurajare, construirea unei viziuni proprii în învățare care vor contribui la formarea unei culturi a învățării. Ori, o cultură a învățării formată/dezvoltată în învățământul general va fi cheia succesului pe tot parcursul vieții [30].

Sarcina principală a unui profesor modern este de a găsi tehnologii pedagogice, forme și metode de lucru care ar face posibilă implementarea cu succes a ordinii de stat și a nevoilor sociale.

Una dintre metodele eficiente este învățarea în bază de *proiect*.

Apărut la începutul sec. XX, *proiectul* este o metodă interactivă, un produs al imaginației elevilor, care presupune un transfer de cunoștințe, deprinderi, capacități, favorizând abordările interdisciplinare și consolidarea abilităților sociale ale elevului, altfel spus – *proiectul este ceva, nu este despre ceva*. Aplicând această metodă, pentru lucru individual și în grup, elevii sunt provocați de a căuta/analiza/sintetiza/asocia/compara, de a crea un produs ce urmează a fi prezentat unui public. Astfel, elevii își valorifică potențialul creativ; își dezvoltă capacitatea de analiză critică a problemelor. Activitățile care solicită gândirea critică îi provoacă să emită judecăți și raționamente, să ia atitudine [8].

Cea mai detaliată definiție a noțiunii de proiect o găsim în dicționarul *The New Penguin English Dictionary* [60]. Acesta este:

1. Un plan sau un proiect specific, o schemă;
2. O inițiativă planificată;
3. O lucrare de cercetare cu un plan clar;
4. O lucrare mare sau complexă;
5. O sarcină sau o problemă utilizată de un grup de elevi, în special pentru a completa și a aplica cunoștințele căpătate în clasă.

Învățarea bazată pe proiect, apărută la sfârșitul secolului al XIX-lea sub influența cercetărilor lui J. Piaget, se bazează pe ideea că un individ își construiește cunoștințele pe baza experienței [1]. După cum susține I. Cerghit „*din multiplele tehnologii educaționale abordate în contextul învățării centrate pe cel ce învață învățarea prin cooperare, metoda proiectului, învățarea pe niveluri, portofoliul elevului și-au dovedit eficacitatea pe parcursul a mai mulți ani în diferite țări ale lumii*” [1].

Menționăm, că există diverse definiții ale învățării prin proiect întâlnite în literatura de specialitate. M. Bocoș definește proiectul: „lucrare scrisă care are la bază o cercetare teoretică sau teoretico-practică amplă și de durată” [2]. S. Panțuru definește proiectul ca o formă de evaluare complexă, ce conduce la aprecierea unor capacități și cunoștințe superioare [47]. După părere lui F. Lazerev, conceptul de „proiect” presupune nu doar imaginea rezultatului/produsului dorit, dar și însăși activitatea de obținere a acestuia, etapele de formare începând cu generarea ideilor și finisând cu realizarea acestora. [61]. Autoarele N. Fedorova și M. Borisova sunt de părerea, că metoda proiectului se fundamentează pe activitatea individuală a elevului, este orientat spre personalitatea acestuia [62]. C-L. Oprea descrie proiectul ca o formă activă, participativă, care presupune și încurajează transferul de cunoștințe, deprinderi, capacități, facilitează și solicită abordările interdisciplinare, cât și consolidarea abilităților sociale ale elevilor [45].

În cadrul disciplinelor socio-umaniste, învățarea în bază de proiect stimulează autenticitatea, îl angajează personal pe fiecare elev, dezvoltă solidaritatea de grup și implicarea în schimbări sociale la nivelul comunității. Aceste abilități elevii le dezvoltă prin experiențe în timp real, atunci când au ocazia să ia decizii care au semnificație pentru viața lor și au un rol activ în procesul de învățare. Iar cadrelor didactice, învățarea prin proiecte le oferă ocazia să construiască situații în

care să implice elevii în contexte de învățare generate de realitate, să stimuleze responsabilitatea, și implicarea.

Învățarea prin proiect promovează o abordare constructivistă și construcționistă a învățării. Pentru că, aplicând principiul lui Dewey a *învăța făcând*, elevii învață mai eficient atunci când realizează o punte de legătură dintre informațiile obținute cu experiențele anterioare.

Astfel, învățarea prin proiect armonizează dimensiunea epistemologică, ontologică și axiologică a învățării școlare [1]. Învățarea în bază de proiect captează mai bine decât orice altă activitate cele trei elemente principale ale unei abordări comunicative. Acestea sunt:

- a) motivația, adică atitudinea elevilor față de sarcină;
- b) relevanța, adică atitudinea elevilor față de cunoștințe;
- c) valorile educaționale, adică modul în care curriculumul școlar se referă la dezvoltarea generală a elevului.

Învățarea în bază de proiect promovează comunicarea, deoarece reclamă implicarea personală a elevilor. Consultându-se cu profesorul, elevii trebuie să decidă *ce și cum vor face*, nu numai cu referire la conținut, dar și privind limbajul acestuia [4].

Evoluția metodei proiectului în sec. XXI este susținută la nivel *conceptual, normativ și metodologic*. La nivel conceptual, proiectul este definit ca strategie de instruire centrată pe acțiunea de învățare/autoînvățare a elevilor, realizată prin valorificarea cunoștințelor și abilităților, interiorizate deja sau dobândite pe parcurs, „*lucrând mai mult timp – în context formal și mai ales nonformal – pentru a explora și a găsi un răspuns la o întrebare, o problemă sau o provocare complexă*” (vezi Buck Institute for Education, 2013; apud C. Ulrich [52, p.134.]).

În plan normativ, „*este metoda prin care profesorii îi ghidează pe elevi printr-un proces de rezolvare de probleme*” [52, p.135].

Principiul degajat este cel al orientării elevilor în procesul de rezolvare de probleme și situații-problemă în context pedagogic deschis (formal, nonformal, informal). În plan *metodologic*, proiectul promovează acțiunea de învățare, „*focalizată pe elev, inspirată de constructivism, ce constă în investigația aprofundată (individuală, în grupuri mici sau mari) a unei teme sau probleme, abordată pedagogic, ce captează interesul, energia și timpul elevilor, în care se evaluează deopotrivă*

procesul și produsele”, susținute cognitiv (în special prin valorificarea gândirii), noncognitiv (prin afectivitate pozitivă și motivație internă) și „sociointeracțional” (prin perfecționarea corelației dintre profesor, elevi, comunitate școlară, educațională, locală etc.) [15, p.60].

În pedagogie, proiectul este analizat, în special, în cadrul didacticii, și al teoriei evaluării, cu deschideri multiple spre didacticele particulare. În didactica generală, este analizat la nivel de:

- a) metodă didactică bazată pe acțiune;
- b) de investigație, ecologică, manuală, de tip constructiv, de tip probleme, de tip învățare, prin contract etc. [10, p. 255-258].
- c) model de abordare a instruirii la nivel de „învățare integrată”, fundamentată interdisciplinar și transdisciplinar [12, p. 215-219].

În teoria evaluării, acesta este analizat la nivel de metodă de evaluare alternativă angajată în aprecierea rezultatelor învățării în termeni de produs și de proces, realizat de elev, început în clasă, continuat în context nonformal pe parcursul mai multor zile sau chiar săptămâni [41, p.191-195].

Metoda proiectului poate fi aplicată atunci când se lucrează cu diferite grupe de vârstă de elevi, în orice etapă de învățare și când se studiază materiale de diferite grade de complexitate.

Proiectul poate fi folosit în clasă și în activități extracurriculare. Metoda proiectului este îmbinată cu pricepere cu alte metode și tehnologii pedagogice: prezentarea problemelor, materialelor, învățarea diferențiată, tehnologia cooperării, TIC etc.

Nu întâmplător metoda proiectului se numește tehnologia pedagogică a secolului XXI. Această metodă de predare este cea care realizează pe deplin cerințele de bază ale standardelor de a doua generație și oferă răspunsuri la întrebările stringente ale pedagogiei moderne: „Ce să predați?”, „Cum să învățați?”, etc. [33].

Baza metodologică de utilizare a metodei proiectului o constituie principiile didactice pedagogice generale:

- legătura teoriei cu practica;
- caracter științific;
- antrenament sistematic și consistent;
- vizibilitatea rezultatului.

Proiectul reprezintă o activitate de învățare și evaluare amplă, care de regulă începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, eventual prin începerea rezolvării acesteia și se continuă acasă, pe parcursul a câtorva săptămâni, timp în care elevul are permanente consultări cu profesorul. Proiectul se încheie tot în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și, după caz a produsului realizat.

Deci, învățarea în baza de proiect este o strategie interactivă, în care elevii sunt implicați în utilizarea practică a cunoștințelor și dezvoltarea abilităților formate/dezvoltate la orele de curs de la mai multe discipline școlare, prin intermediul unui proces extins, structurat în jurul unor probleme autentice și complexe. Aceasta presupune colectarea de informații, prelucrarea și sistematizarea unei baze de date, interpretarea și reflecția personală, cooperarea în realizarea sarcinilor propuse [3].

Abilitățile formate/dezvoltate în cadrul învățării în baza de proiect sunt:

- dobândirea de cunoștințe cu privire la subiectul/problema identificată și soluționată;
- dezvoltarea abilităților intelectuale și de gândire critică (legate de înțelegerea, procesarea și organizarea informațiilor cu referire la elaborarea și implementarea unui proiect);
- dezvoltarea abilități de cooperare și gestionare de conflicte;
- dezvoltarea abilități de comunicare (orală, scrisă, vorbitul în public etc.);
- exprimare artistică, abilități de utilizare TIC;
- contribuție la soluționarea unor probleme din localitate/regiune;
- dezvoltarea abilități de colaborare cu factorii de decizie, de implicare a membrilor comunității în soluționarea unor probleme comune prin intermediul proiectelor.

Etapale realizării unui proiect:

1. *Identificarea temei proiectului educațional* (nesoluționat sau soluționat parțial și necesită îmbunătățire) sau a unei întrebări deschise din istoria locală.
2. *Planificarea activității:*
  - stabilirea scopului și a obiectivelor proiectului;
  - alcătuirea grupelor de lucru;

- îngustarea subiectului în cadrul temei proiectului de către fiecare elev/grup;
  - alegerea liderilor și distribuirea responsabilităților în cadrul grupului;
  - identificarea surselor de informare (manuale, proiecte mai vechi, cărți de specialitate, reviste de specialitate, persoane sau instituții specializate în domeniu).
3. *Cercetarea/documentarea* – activitatea propriu-zisă și luarea deciziilor.
  4. *Implementarea proiectului/planului de acțiune* - realizarea materialelor/produselor.
  5. *Prezentarea rezultatelor cercetării și/sau a materialelor create/a produselor.*
  6. *Evaluarea* – aprecieri și reflecții asupra experiențelor de învățare: cercetării de ansamblu; modalităților de activitate; produsului realizat; îndeplinirii atribuțiilor/responsabilităților; diseminarea bunelor practici.

Structura unui proiect cu caracter de cercetare:

1. Pagina de titlu, pe care, de obicei, se consemnează date sintetice de identificare: tema proiectului, numele autorului, perioada în care s-a elaborat proiectul.
2. Cuprinsul proiectului: titlul, introducere, capitolele, subcapitole.
3. Introducerea – prezentarea cadrului conceptual.
4. Dezvoltarea elementelor de conținut.
5. Concluziile care sintetizează elementele de referință desprinse în rezultatul studiului temei respective, sugestii, propuneri.
6. Bibliografia.
7. Anexe.

Există câteva tipuri de activități de învățare în baza proiectului implementate în cadrul ariei curriculare *Educație Socioumanistică*. Printre cele mai răspândite sunt cele centrate pe gestionarea aspectelor la nivelul clasei sau școlii și cele centrate pe elaborarea și implementa-

rea de proiecte realizate în localitate/comunitate (prin diverse acțiuni de sensibilizare a membrilor comunității cu referire la starea monumentelor din localitate, renovarea/amenajarea unui muzeu, cercetarea aportului unei personalități care a lăsat o anumită urmă în dezvoltarea comunității, istoria localității etc.) [3].

Valorificări practice:

Un exemplu de proiect la aria curriculară Educația socioumanistică poate fi:

Proiectul: ***Călătorii în istorie***, pentru unitatea de învățare „***Lumea în perioada interbelică***”, ***clasa XII-a***.

Elevii au fost împărțiți în grupe, cinci la număr, grupelor fiindu-le repartizate aceleași sarcini de lucru, însă teme diferite de cercetare, circumscrise temei generale. Produsul final al cercetării a fost realizarea unui Ziar „Oglinda vremurilor”, în care grupa să-și expună rezultatele cercetării. Temele abordate au fost următoarele: *Relațiile internaționale interbelice* (grupa nr.1), *România în relațiile internaționale interbelice* (grupa nr. 2), *Regimuri politice în perioada interbelică* (grupa 3), *Criza economică mondială dintre anii 1929-1933* (grupa nr. 4) și *Societatea în perioada interbelică* (grupa nr. 5).

De exemplu, grupa numărul 5, a realizat Ziarul intitulat *Lumea interbelică*, a avut ca temă de cercetare „*Criza economică din perioada 1929-1933*”. Membrii grupei au publicat articole legate de *efectele crizei asupra economiei mondiale și din țara noastră, impactul pe care criza economică l-a avut asupra populației, măsurile luate de guvernanții statelor lumii pentru depășirea acestei crize*. Deasemenea, o pagină a ziarului a fost dedicată aspectelor mai puțin vizibile ale perioadei și care de obicei nu fac obiectul lecțiilor de istorie, aspecte care puteau stârni interesul elevilor prin caracterul lor „monden”, uneori umoristic și de culise (*caricaturi, umor din epocă, cancan, modă etc.*).

Rezultatele proiectului au fost expuse în cadrul unei ore speciale, în care fiecare grupă și-a prezentat ziarul realizat și impresiile din timpul activităților.

Fișa pentru reflecție

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reflectați asupra definiției învățării în bază de proiect. Care aspecte sunt cunoscute și care nu sunt cunoscute? 2. Prezentați schematic etapele de realizare a învățării prin proiect. 3. Discutați avantajele învățării prin proiect în formarea personalității elevului în cadrul ariei curriculare <i>Educație socioumanistică</i>. 	
--	---	--

2.1.1. Abordări integrate în învățarea în bază de proiect din ca drul ariei curriculare Educație socioumanistică

Abordări teoretice

Noțiunea de *integrare* provine din latinescul *integro*, care înseamnă a pune la loc, a reuni mai multe părți într-un tot unitar, a restabili, a întregi, fiind convins de necesitatea disciplinei pe care o predă.

Din punct de vedere curricular, J.Y. Boyer susține că integrarea înseamnă organizarea, punerea în relație a disciplinelor școlare, cu scopul de a evita izolarea lor tradițională: „înseamnă procesul și rezultatul procesului prin care elevul interpretează materia care îi este transmisă, pornind de la experiența sa de viață și de la cunoștințele pe care deja și le-a însușit”. Prin *integrare* putem înțelege, așadar, „acțiunea de a asocia diferite obiecte de studiu, din același domeniu sau din domenii diverse, într-una și aceeași planificare a învățării”. Sinonimele pentru integrare sunt: *fuziune, armonizare, încorporare, unificare și coeziune* [14].

Literatura de specialitate relevă mai multe tipuri de cooperare, întrepătrundere a disciplinelor, a metodelor, a abordărilor, din care rezultă mai multe tipuri de integrare:

Monodisciplinaritatea este centrată pe obiectele de studiu independente, pe specialitatea acestora, promovând supremația disciplinelor formale. Totuși, elementele de integrare pot să apară încă de la acest nivel, al intradisciplinarității.

Pluridisciplinaritatea/ multidisciplinaritatea se referă la situația în care o temă aparținând unui anumit domeniu este supusă analizei din perspectiva mai multor discipline, acestea din urmă menținându-și nealterată structura și rămânând independente unele în raport cu celelalte. Un bun exemplu în acest sens îl constituie *Progresul tehnico-științific*, tratat de regulă în studiile de istorie, dar la fel de relevant de studiat și din perspectiva altor discipline: biologie, fizica, chimie, economie etc.

Interdisciplinaritatea presupune o intersectare a diferitelor arii disciplinare, în urma acestei intersectări putând lua naștere noi obiecte de studiu. În abordarea interdisciplinară încep să fie ignorate limitele stricte ale disciplinelor, căutându-se teme comune diferitelor obiecte de studiu, care pot duce la realizarea obiectivelor de învățare de grad mai înalt.

Transdisciplinaritatea presupune studierea, explorarea proceselor și fenomenelor complexe, astfel încât prin coordonarea cercetărilor și colaborarea rezultatelor acestora să se ajungă la constituirea unor discipline noi.

De cele mai multe ori, metoda proiectului se dovedește a fi foarte eficientă, în special în cazul abordării temelor integrate, iar prin natura sarcinilor pe care le propune, solicită transferul de competențe dobândite în cadrul altor discipline și valorifică competențele transversale: de planificare, de organizare, de comunicare, de negociere etc. [14; 25; 48; 49].

Unele modele posibile de administrare a activităților cu caracter inter- și transdisciplinar pot fi:

- a) o activitate proiectată odată în 1-2 luni;
- b) o zi în semestru;
- c) decadele disciplinelor organizate în context curricular și care prevăd activități inter- și transdisciplinare.

O idee esențială în studiul istorie, ne sugerează N. Petrovski, rămâne a fi nevoia evidențierii conexiunilor și a reconstituirii ansamblului ca integralitate, deoarece realitatea, nu este compusă din compartimente separate numite economie, religie, politică, structuri sociale etc., ci este un trunchi unitar care este doar studiat, interpretat în unghiuri diferite și cu mijloace diferite de către diferite discipline sociumaniste [49].

Demersuri integrate promovate de Curriculumul la Istoria românilor și universală (2019) [16], Educație pentru societate (2018) [17], precum și la majoritatea disciplinelor școlare:

- organizarea unor activități comune în clasă, școală sau comunitate, cu implicarea a 2-5 profesori care predau discipline diferite;
- includerea în proiectarea calendaristică de lungă durată și proiectarea pe unități de învățare a unor subiecte/activități cu caracter inter- și transdisciplinar și rezervarea a 3-7 ore anual pentru fiecare disciplină, în special cele ce țin de învățarea în bază de proiect;
- fiecare instituție de învățământ își poate proiecta succesiunea zi-lelor cu activități transdisciplinare: pe parcursul anului sau la finele semestrelor, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral, interesele elevilor și managementul timpului;
- cadrele didactice realizează activități de tip inter- și transdisciplinar (cooperare între discipline înrudite).
- activitățile inter- și transdisciplinare se pot realiza în cadrul acestorași lecții cu profesorii care se succed în abordarea sarcinilor specifice disciplinei;
- subiectele inter- și transdisciplinare se pot realiza la fiecare lecție separat, la disciplina sa.

Toate competențele specifice disciplinei *Istoria românilor și universală/ Educație pentru societate*, precum și unitățile de competență pe clase, au deschidere spre a organiza activitățile cu elemente interdisciplinare. Un exemplu relevant de integrare la nivel interdisciplinar ar putea fi realizarea unui proiect cu tema: *Republica Moldova – 31 de ani de independență – realizări și perspective*, la elaborarea căruia s-ar porni de la informația științifică studiată în cadrul lecțiilor de Istoria românilor și universală, s-ar analiza situația Republicii Moldova la etapa actuală și s-ar propune soluții de rezolvare a problemelor social-economice etc.

Exemple de activități/produse cu caracter integrat (cadrele didactice definesc produsele/activitățile comune, care presupun un caracter integrator):

- Festivalul popoarelor/etniilor;
- Excursii cognitive;
- Ghid pentru o zi;
- Dezbateri academice;
- Conferința științifică-practică a elevilor;
- Prezentarea unor creații realizate de elevi: portofolii, desene, video, pliante etc.;
- Prezentarea revistei școlare;
- Conferință de presă;
- Biblioteca vie;
- Cafeneaua de discuții;
- Întâlniri cu personalități, persoane-resursă;
- Expoziții de bucate preparate în diferite țări cu prezentarea lor și cu elemente istorice;
- Simularea unei vizite/primirea delegațiilor;
- Valorile familiei și ale comunității;
- Patrimoniu cultural local, național și universal;
- Sărbători tematice și elemente de cultură locală;
- Vizitarea unor spectacole tematice, filme, expoziții;
- Expediții turistice etc. [31].

Valorificări practice:

Tabelul 1. Teme care pot fi abordate interdisciplinar în cadrul ariei Educație socioumanistică

Discipline integrate	Subiecte interdisciplinare
1. Istoria românilor și universală și Limba și literatura română	– Formarea poporului și a limbii române; – Identitatea lingvistică și culturală; – Tradițiile popoarelor/neamului; – Istoria literaturii etc.
2. Istoria românilor și universală și Literatura universală	– Opere literare ale scriitorilor din diferite țări; – Război și pace; – Provocările lumii noi; – Mituri, legende și cronici, creații lirice, epice și dramatice; – Familia de limbi romanice etc.

3. Istoria românilor și universală și Limbi Străine	- Cultură și civilizație; - Dialoguri culturale; - Mediul social și informațional; - Călătorii imaginare prin diferite țări etc.
4. Istoria românilor și universală și Educație pentru societate	- Guvernarea democratică; - Roluri sociale, a fi lider; - Drepturi, libertăți și responsabilități; - Împreună în diversitate; - Proiecte: Politici publice, Dezbateri academice etc.;
5. Istoria românilor și universală și Dezvoltare personală	- Calitatea vieții; - Lumea în viziunea mea și a altora; - Reguli de comportament; - Identitatea personală și relaționarea armonioasă etc.;
6. Istoria românilor și universală și Geografie	- Călători și călătorii; - Evoluții în spațiu și timp; - Economia mondială și națională; - Harta politică, caracteristica statelor; - Problemele globale ale omenirii: ecologică, alimentară, sărăcia; - Monumente și locuri remarcabile; - Minoritățile etnice în Republica Moldova; - Monumente și locuri remarcabile;
7. Istoria românilor și universală și Educație economică și antreprenorială	- Evoluția economică a statelor; - Elaborarea unui plan de afaceri; - Piața internațională; - Noi și Europa; - Evoluția economică și socială a localității natale;
8. Istoria românilor și universală și Educație muzicală/ artele	- Curente și stiluri de artă; - În lumea artelor etc.; - Portrete ale voievozilor; - Oglindirea revoluției în artele plastice; - Istoria muzicii; - Exprimarea atitudinii eroice; - Glorificarea trecutului în opere muzica

9. Istoria românilor și universală și Educația tehnologică/ Tehnologii informaționale	<ul style="list-style-type: none"> - Lumea digitală; - Meșteșuguri populare și moderne; - Domenii profesionale și servicii sociale etc
10. Istoria românilor și universală și Științe	<ul style="list-style-type: none"> - Originea omului; - Mediul înconjurător și protecția naturii; - Relații în natură și în societate; - Legi, procese, fenomene; - Utilizarea algoritmilor și conceptelor matematice pentru caracterizarea unei situații concrete din diferite perioade istorice; - Prelucrarea datelor de tip cantitativ și calitativ.

Un exemplu relevant de integrare la nivel interdisciplinar ar putea fi realizarea proiectului *Influența economică a familiei în alegerea profesiei*.

Concepte comune disciplinelor: Istoria românilor și universală, Geografia, Matematica, Limba și literatura română, Instrumente TIC.

Activități în grup:

Gr. Istorici: Cronologia principalelor procese și evenimente culturale și economice postbelice în context global, național și local (foametea, deportările, colectivizarea, crizele economice, desființarea colhozurilor, experimentele culturale, educația, învățământul, cariera profesională). Modul de elaborare a unui arbore genealogic al profesiilor, studiilor. Descrierea istoriei profesionale a familiei (colhoznici, mici proprietari, profesii, activități, studii etc.).

Gr. Geografii: Realizarea hărții Republicii Moldova: localizarea participanților la interviu, a instituțiilor de învățământ sau de formare profesională, absolvite de persoanele intervievate.

Gr. Economisți: Realizarea unor explicații ale fenomenelor economice descrise, care au influențat învățământul, influențe în alegerea profesiilor în diverse perioade; compararea salariilor în raport cu cheltuielile legate de școală, universitate etc.; interpretarea datelor economice. Cele mai profitabile profesii din punct de vedere financiar.

Gr. Matematicieni: Efectuarea calculelor privind venituri și cheltuieli, necesare pentru a înțelege impactul acestora în educația și pregătirea profesională a moldovenilor în perioada postbelică. Compararea datelor privind capacitatea de cumpărare versus salariu și posibilitatea familiei de a asigura întreținerea copiilor în timpul studiilor: de a le cumpăra o carte, un dicționar, de a viziona un film, un spectacol teatral, de a merge într-o excursie etc.

Produsul: Realizați un filmuleț video de aproximativ (7-10 min) în care să prezentați rezultatul investigației.

În concluzie, menționăm că învățarea integrată este orientată spre formarea și dezvoltarea capacităților de rezolvare a problemelor, iar pentru a asigura învățării în aspect integrat este recomandabil de a porni de la ideea *istoria și experiența de viață*.

Fișa pentru reflecție

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reflectați asupra avantajelor oferte de proiectele cu conținut integrat ? 2. Împreună cu colegii examinați tabelul anterior. Care dintre temele integrate prezintă interes? 3. Schițați harta tehnologică a unui proiect cu o temă interdisciplinară. 	
--	--	--

2.1.2. Proiecte de parteneriat educațional

Abordări teretice

Procesul educațional contemporan nu se mai desfășoară exclusiv în sălile de clasă, ci și în medii nonformale, deoarece, dincolo de cunoștințe, încercăm să formăm atitudini și experiențe, iar acestea vor fi vizibile în afara școlii, adică în societate și în cotidian. Educația nonformală este o prioritate astăzi dacă vrem să avem elevi responsabili, cu atitudine civică, mereu curioși, iar istoria orală și locală constituie o componentă deosebit de importantă în procesul studierii/înțelegerii/conștientizării istoriei nu numai ca disciplină școlară, dar și ca „învățătoare a vieții”.

Pornind de la faptul că istoria se scrie în fiecare zi, ne-am propus ca elevii să fie atenți la procesele, fenomenele, faptele și evenimentele din jurul lor.

Conform Curriculumului la disciplina Istoria românilor și universală din 2019 [16, p. 10], pentru studierea istoriei locale sunt prevăzute numai puțin de 5% din numărul de ore anual planificate și se realizează prin aplicarea metodei proiectului și cercetării istoriei orale/ memoriei colective. Pornind de la aceste trei aspecte: *istorie locală*, *istorie orală* și *proiect de cercetare*, pot fi dezvoltate competențele specifice prin cercetarea *tezaurului viu* – purtător de istorie, creatorul istorie contemporane, precum și stabilirea relațiilor între generații.

Istoria orală și locală își propune, în egală măsură, să salveze patrimoniul cultural amenințat cu dispariția prin practica unei etnologii retrospective. În acest sens, studierea istoriei orale și locale prin intermediul proiectelor are mai multe obiective, pe care încerc să le realizez în cadrul orelor de istorie, dar și în comunitate:

- orientarea elevilor spre o gândire critică și spre o abordare competentă a procesului de învățare;
- analiza eficienței cadrului nonformal în valorificarea disciplinelor școlare;
- experimentarea specificului interviului ca modalitate de cercetare a istoriei locale;
- stabilirea contactului între diferite generații;
- redescoperirea istoriei locale prin organizarea concursurilor moderne;
- analiza eficienței cadrului nonformal în studierea și înțelegerea istoriei;
- identificarea strategiilor eficiente de cercetare și promovare a istoriei orale și locale;
- elucidarea specificului metodelor de acțiune reală și de observare directă a realității drept cadru de realizare a competențelor-cheie;
- studierea impactului implementării activităților de cercetare a istoriei orale și locale asupra eficienței formării competențelor integrate la istorie.

În primul rând, suntem conștienți de faptul că educația nu se mai face doar în sala de clasă și este deosebit de important ca elevii să manifeste atitudini, nu să acumuleze o cantitate de date, evenimente, personalități, procese și fapte istorice. În acest context, au fost remarcate, pe parcursul activității, că strategiile de dezvoltare a gândirii critice îi provoacă pe elevi să formuleze idei și raționamente proprii, să ia atitudine.

În al doilea rând, atât profesorul, cât și elevul au, în etapa actuală, o multitudine de surse de cunoaștere a istoriei. Pe lângă cele tradiționale, adică textul scris, mai avem acces la documentele de arhivă, ziare, publicații ale timpului, pelicule documentare, un șir de canale TV, știri zilnice, filme artistice etc. S-ar părea că suntem avantajați, dar această prezență solicită și mai multă atenție din partea profesorului, care are rolul de a-i ghida pe elevi în lumea cunoașterii. În mod concret, suntem convingși că implicarea în realizarea acestor tipuri de proiecte va dezvolta o serie de competențe-cheie:

a) *comunicare în limba maternă*: implicându-se în asemenea gen de proiecte, elevii de gimnaziu și cei din liceu vor învăța să folosească în mod corect și coerent limbajul științific și vor apela la registrele potrivite ale limbii pentru a comunica, a obține informații și a le folosi în scopuri științifi ce;

b) *competențe sociale și civice*: studiile de caz bazate pe experiența familiilor elevilor atrag atenția asupra unor realități de ordin social și cultural, dezvoltându-le simțul civic; în aceeași măsură, munca în echipă le va dezvolta creativitatea și spiritul organizatoric, toleranța și acceptarea opiniilor celui alt;

c) *competențe digitale*: folosirea aparatului digital (reportofon, cameră video, aparate de fotografiat), precum și însușirea tehnicilor de înregistrare, stocare, transcriere a materialului audio-video le va dezvolta elevilor abilități de utilizare a tehnologiilor informaționale, subsumate celor de documentare, cercetare și informare;

d) *sensibilizare și exprimare culturală*: implicându-se în proiectele propuse, elevii se deschid înspre comunicarea de tip inter generațional și devin mai sensibili la realitățile lumii contemporane (sociale, politice, culturale etc.) și la experiențele considerate cruciale ale secolului

trecut (regimuri totalitare, foamete, deportări, represiuni etc.), receptate din perspectiva martorilor (de exemplu, copii deportați împreună cu părinții lor, supraviețuitori ai spațiilor concentraționare etc.). Diseminarea experiențelor (fi e la nivelul colegilor, fi e la nivelul întregii comunități) le va dezvolta, de asemenea, capacitatea de exprimare culturală;

e) a învăța să înveți: această competență vizează disponibilitatea elevilor de a se organiza atât individual, cât și în grup. Organizând ateliere de discuții, pregătind modul de diseminare a rezultatelor obținute etc., elevii vor deveni conștienți de faptul că participă la formarea proprie, completându-și traseul profesional. Noul bagaj cultural și științific, precum și deprinderile formate vor putea fi utilizate și în afara mediului educațional: acasă, în mediul universitar, la viitorul loc de muncă etc. În aceeași ordine de idei, proiectele la istorie reprezintă posibilitatea de a dezvolta aptitudini și valori comportamentale, de a implementa cunoștințele dobândite și de a-i orienta pe elevi spre o gândire critică, precum și de a-i provoca să cerceteze istoria locală și să experimenteze istoria orală. Interesul pentru istoria orală și locală, precum și pentru persoanele-resursă, care povestesc cele trăite, este pregnant astăzi într-o societate în care scrisul este dominant și se explică printr-un șir de factori care țin de evoluțiile din cadrul societăților moderne și contemporane, dar și de mutațiile din câmpul disciplinei istorice.

Mijloacele moderne de comunicație multiplică contactele verbale și reduc comunicarea prin scrisori, de aceea istoria orală încearcă să țină locul acestui fapt. Prin intermediul istoriei orale și locale sunt abordate aspecte ale vieții cotidiene, care pot oferi informații prețioase pentru generația actuală, prea grăbită și preocupată de viitor [50, p.6,7].

Valorificări practice:

- *Proiect de parteneriat educațional „Unirea – un vis împlinit”.
Învățăm istoria altfel, pentru clasele a-X-a-XII-a*

Scopul proiectului este de a oferi o viziune unică cu referire la originea, tradițiile și cultura românească, la experiența înaintașilor noștri - personalitățile neamului, care au transmis propriile idei către generații la rînd construind identitatea națională .

Acest proiect a fost desfășurat în trei etape:

Etapă I. A fost realizată în școală la data de 1 decembrie. În acest sens s-au organizat *Festivalul cântecului patriotic*; *Expoziție tematică: Ziua Națională a tuturor românilor.*

Fig. 1. Secvențe din cadrul Expoziției tematică Ziua Națională a tuturor românilor

Fig. 2. Secvențe foto din cadrul Festivalului Cântecului patriotic

Etapa II. În comunități locale – a fost extinsă activitatea cu ieșire în comunitatea țării și s-a organizat un eveniment împreună cu Societatea istoricilor din cadrul Muzeului de Artă. La eveniment au participat

invitați de peste hotare și elevi din alte licee, în care aceștia au prezentat comunicări cu tematica *Centenarul unirii* și au participat la dezbateri cu colegii pe problemele unirii. Au fost prezentate comunicări, un schimb de experiență cu invitați din străinătate.

Tabelul 2. Exemple de comunicări

1	Marea Unire din 1 Decembrie 1918 pagina cea mai sublimă a istoriei românești.
2	Ctitorii Marii Uniri-Pantelimon Halippa.
3	România Mare de la vis la realitate-Alexandru Marghiloman.
4	Mărturii ale trecutului-Constantin Stere.
5	România mea – geografie, istorie, religie, cultură.
6	Întâlnire între generații-Ion Pelivan.
7	Insemnătatea Unirii pentru generația de la 1918 și generația prezentă.

Etapa III. Conferință cu tema: Generația Unirii.

Realizarea și prezentarea lucrărilor în cadrul proiectului „Generația Unirii”.

Invitați: I. Negrei, vice-președinte al Asociației Istoricilor „Alexandru Moșanu” din Republica Moldova; V. Pelivan, director IP Centrul de Excelență în Construcții din Chișinău, descendent al familiei lui Ion Pelivan, lider politic al Basarabiei (1876-1954).

Scopul: elevii au misiunea de a cerceta lista membrilor Sfatului Țării și a determina personalitatea din localitatea sa. Prezentarea produsului final - scrierea de esee.

Fig. 3. Secvențe ale eseurilor prezentate

Etapa IV. Activitatea s-a extins printr-o excursie tematică, *Sărbătorim unirea la Alba Iulia.*

Scopul - vizite istorice, studierea portului românilor din Transilvania, valorificarea portului popular. *Produse* - Proiecte foto-video, comunicări etc.

Fig. 4. Excursie: Sărbătorim Unirea, Alba Iulia

Rezultate cantitative și calitative obținute/impactul practicii educaționale de succes:

- 100 elevi implicați în activitățile tematice;
- 50% din participanți au prezentat produse finale în proiect;
- 3 filmulețe video lansate de elevi;
- 10 PPT-uri realizate (4 în limba engleză);
- 30 comunicări: *esee, referate*;
- 2 lucrări participante într-un proiect internațional; 1 lucrare publicată.
- Au fost stabilite temele și modalitățile de lucru, activitățile propriu-zise.

Prin urmare, învățarea în bază de proiect încurajează dorința de a cunoaște și de investigație, crearea produselor învățării în corespondență cu situații reale de viață. În centrul procesului de învățare se află elevul, profesorul având rolul de a facilita demersul educativ, de a formula obiective clare și de a defini în planul evaluării modalități concrete și instrumente de evaluare complexe prin care elevii să demonstreze ceea ce au învățat.

- Abilități de a lucra cu instrumente TIC.

Fișa pentru reflecție

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reflectați asupra proiectului de parteneriat propus. Ce, aspecte le considerați semnificative. 2. Reflectați asupra produselor prezentate, cu ce produse ar mai fi completată. Propuneți criteriile de evaluare pe un anumit produs. 3. Proiectați proiecte de parteneriat în care să valorificați legăturile integrate. 	
--	---	--

2.1.3. Proiecte pentru comunitate

Abordări teoretice

În 2018, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova a reconceptualizat curriculumul de educație civică prin noua disciplină *Educație pentru societate* (clasele a V-a – a XII-a) [17], pe care a raliat-o la Cadrul de Referință al Competențelor pentru Cultură Democratică al Consiliului Europei [7].

La disciplina *Educație pentru societate*, competențele specifice disciplinei sunt preluate din *Cadrul de referință al competențelor pentru cultură democratică*, adoptat de Consiliul Europei. Acestea cuprind 20 de valori, atitudini, abilități și elemente de cunoștințe și înțelegere critică [5].

Un rol important în cadrul disciplinei *Educație pentru societate*, îi revin cunoștințelor și înțelegerii critice referitoare la economie, mediu și sustenabilitate.

Astfel, probleme referitoare la mediu, pot fi abordate de către elevii în cadrul unității: *Învățarea bazată pe proiect – competiția de dezbateri*. *Organizarea unei competiții de dezbaterii*, clasa a 10-a.

În decursul a mai multor lecții elevii se vor familiariza cu dezbaterile și cu subiectele controversate; stabili formatului și regulilor competiției de dezbateri; identifica temele de dezbateri [25]. Aici elevii pot identifica și alege pentru desfășurarea competiției de dezbateri o serie de teme ecologice:

Protecția mediului pentru Republica Moldova este mai importantă decât dezvoltarea economică; ar trebui să se interzică extragerea uraniului; tăierea pădurilor în Republica Moldova ar trebui limitată la maximum; utilizarea incompetentă a substanțelor chimice în agricultură pune în pericol sănătatea oamenilor etc.[31].

După identificarea unei teme ecologice pentru dezbateri, urmează documentarea din diferite surse informaționale și pregătirea echipelor pentru competiție. Formatul competiției de dezbateri îl pot alege elevii ori poate fi propus de profesor.

Elaborarea, prezentarea, critica și reformularea argumentelor în timpul dezbatelor constituie un lucru pe cât de dificil pe atât de interesant, deoarece argumentele sânt principalele instrumente de apărare a propriului punct de vedere și de respingere a viziunii oponentului. Se poate afirma cu certitudine că numai cel ce posedă arta argumentării are șorți de izbândă în cadrul discuțiilor.

Activitatea de dezbateri îi ajută pe elevi să înțeleagă legătura dintre diferite discipline de studiu, dintre acestea și lumea din afara școlii; le oferă posibilitatea să se autoorganizeze și să-și auto-conducă procesul de educație; îi pune în contact nemijlocit cu comunitatea și problemele acesteia, îi încurajează să-și susțină în public opiniile, să poată analiza diverse fenomene din variate perspective [25].

La fel, probleme legate de protecția mediului pot fi abordate de elevi și în cadrul unităților de învățare *Dilema sustenabilității și „Propunere de politică publică – învățare bazată pe proiect.* (Clasa a 11-a). Astfel, elevii vor identifica și selecta problemele ecologice ale comunității pentru a fi studiate și soluționate.

Elevii, după ce au identificat problema ecologică majoră a comunității, urmează să cerceteze și să colecteze date cu referire la politicile publice; existente și atribuțiile autorităților publice locale; elaborarea unei propuneri de politică publică; elaborarea unui plan de advocacy; elaborarea portofoliului și pregătirea unei prezentări publice [26, p.77-122].

Un rol important în educația competenților ecologice în cadrul disciplinei educație pentru societate, ocupă unitatea de învățare *Tinerii în acțiune. Soluții și problemele comunității.* (Clasa a 12-a).

În clasa 10-a elevii pot dezbate o problemă de mediu în cadrul unei competiții de dezbateri, iar în clasa 11-a pot realiza un proiect de soluționare a unei probleme ecologice, în clasa a 12 -a elevii pot contribui la soluționarea unor probleme de mediu prin acțiuni de voluntariat.

În cadrul acestei unități elevii vor identifica problemele din comunitate ce pot fi obiectul unor acțiuni de voluntariat; discuta și selecta problema/problemele; cercetarea și colectarea de date pentru determinarea intervențiilor; stabilirea scopului, obiectivelor și planului de acțiuni; monitorizarea activităților de voluntariat; elaborarea unui raport de activitate voluntară; organizarea unui eveniment de prezentare.

Voluntariatul este activitatea desfășurată din proprie inițiativă, prin care o persoană fizică își oferă timpul, talentul și energia în sprijinul altora, fără o recompensă de natură financiară, dar care poate deconta cheltuielile realizate în sprijinul proiectului în care este implicată [27, p. 49- 85].

Voluntariatul de mediu este unul al cărui fundament principal și obiectiv este să întreprindă acțiuni de conservare a mediului. Organizațiile de mediu și ecologiștii își bazează destul de frecvent o parte din activități pe voluntariatul de mediu. Voluntariatul de mediu se bazează atât pe activități directe, cât și indirecte care pot *stabilii orientări și îmbunătățiri în conservarea mediului*.

Valorificări practice:

De exemplu, voluntariatul pentru mediu poate fi susținerea unor discuții de educație pentru mediu pentru a sensibiliza conștientizarea protecției ecosistemelor naturale pentru a ajuta flora și fauna, realizarea și implementarea unor proiecte proprii de protecția mediului etc.

Lista proiectelor de voluntariat propuse elevilor care pot fi elaborate în cadrul disciplinei *Educație pentru societate*.

Tabelul 1. Lista proiectelor de voluntariat

Nr/o	Denumirea proiectului de voluntariat
1.	Un spațiu mai curat pentru copii și adulți.
2.	Salubritatea orașului Chișinău.
3.	Reabilitarea Parcului Valea Morilor.

4.	Salubrizarea localității Sângera.
5.	Înverzirea parcului din satul natal.
6.	Planeta în ambalaj plastic.
7.	Plantarea copacilor pe imașul satului Cenușa.
8.	Educarea cetățenilor în pastrarea unei localitati curate.
9.	SOS! Salvăm râul Bâc!
10.	Poluarea naturii în satul natal(metode de curățare și protecție).
11.	Gestionarea deșeurilor.
12.	Voluntariat pentru strângerea deșeurilor!!!
13.	Salubrizarea satului Onișcani.
14.	Salubrizarea orașelului Cimișlia.
15.	Salubrizarea localității Isacova, r-nul Orhei.
16.	Protecția mediului înconjurător.
17.	Plantarea copacilor în satele Jevreni și Baurci –Moldoveni.
18.	Importanța reciclării deșeurilor(s. Fetești, r-nul Edineț)
19.	Defrișarea pădurilor.
20.	Inverzirea parcului din satul natal.
21.	Acțiuni de împadurire în satul Abaclia.
22.	Salubrizarea localității s. Miclești, r-nul Criuleni.
23.	Salubrizarea localității Recea-Strășeni.
24.	Salubrizarea râulețului Babei, s. Feștelița, r-nul Ștefan Vodă.
25.	Salubrizarea localității Bubuieci.
26.	Amenajarea unui loc pentru gunoiștea din satul Feștelița.
27.	Importanța colectării deșeurilor.
28.	Înverzirea plaiului natal, satul Slobozia.
29.	Chișinăul verde.

Din tabel se observă că majoritatea proiectelor de voluntariat elaborate de elevi, au ca scop salubritatea și înverzirea plaiului natal. Acest fapt denotă că elevii nu sunt indiferenți de starea localității de baștină. Totodată, ei sunt conștienți ca prin aceste exemple și educația ecologică vor avea un mediu curat.

Proiectul: Idei pentru dezvoltarea durabilă a comunității

Activități în grup:

- a) Identificați probleme legate de deșeurile din comunitatea dvs? Care sunt riscurile deșeurilor în raport cu starea de sănătate a populației din localitate. Cum poate fi rezolvată problema deșeurilor din localitatea dvs? Care deșeurile sunt reciclabile și ce se poate face în comunitate în acest sens?
- b) Identificați ce obiecte culturale din comunitate ar putea prezenta interes pentru turiști? Ce ați se poate face ca comunitatea dvs să prezinte interes turistic?
- c) Identificați resursele din comunitatea dvs și cum pot fi ele utilizate?
- d) Examinați amenajarea estetică a localității dvs? Identificați se mai poate face în acest sens? etc.
- e) Cum sunt relațiile dintre oameni? Ce succese și ce probleme există? Ce se poate face ?

În concluzie subliniem că elaborarea și participarea elevilor în proiecte de voluntariat, dezbateri, privind protecția mediului înconjurător contribuie la:

- îngrijirea și îmbunătățirea mediului;
- socializare;
- adoptarea unor obiceiuri sănătoase;
- îmbunătățirea stimei de sine;
- intergrarea cunoștințelor din mai multe domenii (Educația socioumanistică și Matematică și Științe).
- generarea unei conștientizări mai ecologice a societății în ansamblu etc.

Fișa pentru reflecție

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Reflectați asupra avantajelor oferite de proiectele de vountariat. 2. Colaborați cu cadrele didactice de la aria curriculară Matematică și Științe, dar și cu elevii și construiți un proiect de voluntariat pe care l-ați implementa în activitatea educațională. 	
--	--	--

2.2. Repere privind proiectarea situației de învățare integrată

Abordări teoretice

În orice sistem de educație, învățarea ar trebui să se spijine pe următorii piloni aflați în interacțiune directă: „a învăța să știi”, „a învăța să faci”, „a învăța să faci împreună”, „a învăța să fi” (J. Delors) și „a învăța să te transformi pe tine însuși și să schimbi societatea” (Shaffer).

În sursele informaționale ce reflectă esența învățămîntului bazat pe competențe se atenționează că competențele se formează prin activități de integrare care prezintă situații didactice în care elevul este chemat să-și integreze cunoștințele, priceperile, deprinderile. *Situația de integrare* trimite la o gândire creativă, micșorează distanța dintre teorie și practică, încadrează cunoștințele elevului în contexte noi, scoate în evidență utilizarea diferitor cunoștințe. Situațiile de învățare integrată sunt proiectate și declanșate de către profesor, care ia în considerație diferiți factori (specificul disciplinei de studiu, complexitatea materiei de studiu, experiența elevului/studentului etc.) [56].

O activitate de integrare este o situație didactică în care elevul este solicitat să-și integreze cunoștințele, priceperile și achizițiile sale. O situație de integrare începe cu o sarcină complexă, corelată cu o problemă sau o problemă, continuă cu rezolvarea acesteia într-un timp determinat, cu mobilizarea selectivă și integrată a unui ansamblu de resurse și se finalizează cu un rezultat: produs, un anumit comportament și formarea unei competențe.

Deci, prin integrare se înțelege atât procesul cât și rezultatul procesului prin care un element nou devine parte integrantă a unui ansamblu existent [1].

În acest context devine necesar să clarificăm *situația de învățare*.

I. Cerghit susține că o situație de învățare este o structură de relații de tip rețea, care unește patru elemente componente: *elevul, conținutul, profesorul și mediul*. *Elevul (E)*: cel care poate fi considerat agentul propriei sale învățări, întotdeauna un individ concret, marcat de istoria sa, inserat într-un mediu și într-un timp bine determinate; *Conținutul/cunoștințele (C)*: natura disciplinei care se studiază, natura și caracteristicile sarcinilor de învățare, natura cerințelor exprimate în obiective, prevederile programei analitice și ale manualului etc.; *Profesorul (P)*: intervenția profesorului ca acțiune care stimulează, care dă impulsul inițial instruirii în funcție de întregul situațional, care pune elevul în situație – cea mai bună poziție strategică de învățare. *Mediul* constituie un cadru de siguranță, de facilitare și motivare a învățării [10].

M. Dulamă consideră că cele trei ansambluri de variabile care decid structura unei situații de învățare sunt: obiectivele (intențiile); mijloacele utilizate pentru atingerea obiectivelor (acțiunile profesorului și ale elevilor, conținuturile, materialele didactice, metodele, formele de activitate etc.); și c) rezultatele (finalizarea). Concomitent, ei recunosc însă că această triadă se află sub bagheta unui univers de influențe care acționează din interiorul și exteriorul școlii. [21].

În ansamblul ei, o situație de învățare apare ca o situație-problemă, care urmează să-și găsească cea mai bună rezolvare prin intervenția pedagogică. În felul acesta, profesorul devine, din ce în ce mai mult, un concepător, organizator și persoana care crează situații de învățare.

În domeniul pedagogiei se disting trei accepțiuni atribuite situației de învățare: *contextul* pentru învățare; *ansamblu al factorilor* condiționali ai proceselor de educație; *poziție* în care este plasat cel supus acțiunii educative, adică persoana „pusă în situație” [56, p. 43]. Contextul reprezintă ansamblul relațiilor dintre agenții învățării și mediul în care acestea se produc. Contextul ar trebui să fie autentic, extras din realitate, nu contrafăcut. Contextul influențează tehnicile de predare și mijloacele didactice. Dezvoltarea capacității de a transfera cunoștințele

în contexte noi nu se produce de la sine prin diversificarea contextelor, ci prin buna organizare a secvenței de învățare, plasată într-un context semnificativ.

Elevul, este motorul acțiunii, iar ceilalți factori îl impulsionează să o parcurgă și să o depășească sau, dacă sunt inadecvați, îl împiedică. Deci, conform opiniei cercetătorului A. Glava situația de învățare reprezintă un context educațional creat de acțiunea următorilor factori:

- cunoștințele și abilitățile pe care le posedă elevul, necesare în rezolvarea sarcinii de lucru;
- obiectivele de învățare;
- unitatea de timp și resursele mediului fizic în care se produce învățarea; contextul relațional creat în jurul sarcinii de învățare [33].

Cercetători Callo T., Ghicov A., subliniează că situația de învățare presupune plasarea elevului în circumstanțe nesatisfăcătoare pentru el, pe care el nu știe a priori cum să le rezolve [6].

N. Petrovski, precizează că: „Situația de învățare este justificată prin faptul că elevii verifică rezultatele învățării, le aplică în situații reale și constată gradul de autenticitate a formării lor pentru confruntarea cu viața, cu valoarea ipotezelor formulate.”

În acest context prezintă interes *situația de învățare integrată*.

Situația de învățare integrată este o situație didactică în care elevilor li se solicită să realizeze (individual sau în grup) activități sau acțiuni care impun mobilizarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor formate pentru rezolvarea unei probleme sau sarcini concrete, într-un context simulat sau real.

Situația de învățare integrată este o activitate personalizată în care elevul este actorul principal, o activitate în care elevul este determinat să își mobilizeze un ansamblu de resurse acumulate anterior: cunoștințe declarative (savoir, cunoștințe), cunoștințe procedurale (savoir-faire, abilități), cunoștințe atitudinale (savoir-etre, atitudini), scheme, etc.

De regulă situațiile de integrare finalizează cu un produs cum ar fi: articol; material promoțional; comunicat de presă; conceptul unui proiect (de creație tehnică, științifică, manuală, artistică (muzică, teatru, dans, pictură, film etc.); de acțiune comunitară, socială, de mediu etc.); Plan de acțiune; Plan de afaceri; Hartă; Eseu; Expoziție;

Revistă; Lucrare științifică; Machetă, model, schiță; Referat; Scenariu; Discurs public; Raport; Memoriu de activitate.

În proiectarea unei situații de învățare integrată se parcurg următoarele etape:

- alegerea sau formularea competenței sau competențelor specifice disciplinei și a competențelor transversale;
- formularea obiectivelor operaționale ale situației de învățare integrată;
- alegerea formei de organizare;
- selectarea și structurarea conținutului;
- alegerea mijloacelor de învățământ și resurselor de timp;
- alegerea metodologiei didactice;
- precizarea sarcinii de realizat;
- evaluarea produsului.

Valorificări practice:

Exemplul 1. Tema: *Surse netradiționale de energie.*

Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situație de învățare integrată:

Evenimentele din istoria universală a perioadei postbelice ne aduc la cunoștință faptul că în anii '70 pe glob a fost declanșată o criza energetică numită și „criza petrolului”, efectele căreia sunt resimțite și astăzi. Consecințele acestei crize sunt reflectate în crearea dependenței economice a statelor care nu dispun de resurse energetice, creșterea exagerată a prețurilor la hidrocarburi. Epuizarea acestor resurse impune omenirea să utilizeze alte surse alternative.

Sarcini:

Realizează o machetă a unei stații de producere a energiei în baza unei surse netradiționale:

- Argumentează gradul de eficiență a acesteia reieșind din sinecostul ei
- Rentabilitatea și durabilitatea stației în timp.

Exemplul 2: Tema: *Aportul dinastiei Cantemir în istoria neamului.*
Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situație de învățare integrată:

Valorile promovate cu forța pot deveni non-valori. Dmitrie Cantemir, fiind un om erudit a devenit o personalitate recunoscută în istoria universală și națională, promovat de la sine. Valorile adevărate nu trebuie puse în raport cu cerințele epocii sau cu preferințele anumitor indivizi. „Valorile adevărate ale neamului nu au nevoie de promovare” [12].

Sarcină: Ce personalități sunt valori și care sunt promovate cu forța în Republica Moldova?

Exemplul 3. Tema: *Moldova în timpul domniei lui Alexandru cel Bun (1399-1432)*

Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situația de învățare integrată:

Argumentați ideea: Alexandru cel Bun a fost supranumit „cel bun” deoarece era îngăduitor și tolerant, deși dădea riposte dușmanilor săi.

Sarcini:

- examinați și prezentați trăsăturile de personalitate a lui Alexandru cel Bun.
- analizați valorile și principiile în domnia sa.
- pe cine din oamenii cu care interacționați îi poți numi „Buni”? De ce?
- realizați un pliant despre Alexandru cel Bun și prezentați-l în fața prietenilor ce locuiesc pe strada *Alexandru cel Bun* din localitate.

Exemplu 4. Tema: *Institutiile medievale românești”*

Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situația de învățare integrată:

Imaginați-vă că împreună cu colegii din clasă faceți parte din Sfatul Domnesc de pe timpul domnitorului Alexandru cel Bun. Notează cu ce sfaturi concrete îl poți ajuta pe domnitor în:

- a) organizarea Țării _____
- b) politica externă _____
- c) încurajarea economiei _____
- d) dezvoltarea culturii _____

Prezentările se vor desfășura în formă de excursie la muzeul de istorie.

Exemplul 5: Tema: *Contribuția culturii antice la făurirea tezaurului culturii universale.*

Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situația de învățare integrată:

Motto-ul “Niciodată cultura n-a distrus civilizația, dar civilizația poate fi moartea culturii și de obicei cultura moare din cauza civilizației”. (Vasile Băncilă).

1. Reieșind din acest citat, explicați termenul „Civilizație”, „Cultura” (*Istorie, Literatură*)
2. Numiți 3-5 trăsături a unui om civilizat (*Educatie pentru societate*);
3. Ce opere literare /lucrări științifice/monumente istorice din Republica Moldova propuneți pentru patrimoniul cultural universal? (*Literatură, Geografie*).
4. Numește 3 realizări ale științei antice (*Matematica, Filosofia, Arhitectura, Arte*)
5. Numește 2 autori și opere literare importante a lumii greco-romane. (*Literatura română*)
6. Arta Antică.
  - a) Identifică 2 stiluri ale arhitecturii din Grecia Antică (*Arhitectura*);
  - b) Vizitați un muzeu virtual al lumii și identificați monumente a antichității care se păstrează în aceste muzee. (*Muzeistica, Arheologia, Istoria*).
  - c) Ce stiluri arhitecturale din epoca antică sunt folosite în orașul Chișinău. (*Istorie, Arte, Geografie, Informatică*);
  - d) Ce stiluri arhitecturale din antichitate v-au plăcut și ați dori să le să preluați/dezvoltați pentru anumite activități din viața personală?

Exemplu 6: Tema: *Civilizația geto-dacă. Cl. 10-a (matematica, fizica, geografie, arhitectură.)*

Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situație de învățare integrată:

Geto-dacii utilizau diferite tehnici de construcții. Ei construiau cetăți utilizând un stil propriu-așa numitul „*murus dacicus*” (zidul dacic). El reprezenta un stil nou în arhitectura militară a lumii antice. Zidul dacic avea o lățime de 2-4 m, era construit fără fundație, direct pe suprafață solului, fără folosirea mortarului. Avea 2 fețe formate din blocuri de piatră - 50-80 cm L, 40-50 cm h, 30-40 cm l și o umplutură de pământ sau pietre neprelucrate. Originalitatea zidului dacic consta în faptul că în partea lui interioară blocurile de piatră erau prevazute cu jgheaburi în forma de „coadă rândunicii”, în care erau instalate bârne de lățimea zidului cu capetele tăiate la fel. Ele țineau ca în clește întreaga structura a fortificației.

Realizați o machetă a unei *cetăți dacice* și reflectați la următoarea întrebări:

1. Ce stil propriu foloseau geto-dacii în construcția cetăților?
2. În ce constă tehnica *coada rândunicii*?
3. Se utilizează în prezent așa stil de construcții?
4. Câte tipuri de arhitectură cunoșteau geto-dacii?
5. Numiți construcții autentice cu astfel de tehnici.

Exemplul 7: Tema: Vocea cetățenilor responsabili.

Competența-cheie: *Competențe sociale și civice.*

Situații de învățare integrată:

- examinați și întocmiți o lista de probleme existente în localitate, de inacțiuni sau încălcări din partea factorilor de decizie (lipsa de acces la informare, decizii abuzive etc.) care credeți că ar merita să fie semnalate publicului și cetățenilor prin mecanismul de petiționare. Alegeți prin consens, o problema pe care o considerați a fi cea mai importantă;
- elaborați textul unei petiții adresate autorităților publice locale, expunând cea mai importantă problemă din localitate, oferind soluții și solicitând autorităților să acționeze pentru soluționarea problemei. Obțineți semnături pentru petiție, inițiind o campanie din ușă în ușă, prin contact direct cu cetățenii sau prin intermediul posibilităților on-line (platforme de petiționare). Depuneți petiția. Monitorizați răspunsul autorităților. Reflectați cu privire la activitatea realizată.

Exemplul 8: Tema: *Libertatea implică responsabilități.*
 Competența-cheie: *a învăța să înveți.*

Situația de învățare integrată:

Imaginați-vă că faceți parte din Consiliul Local al Tinerilor, care activează în calitate de organ consultativ pentru primăria și consiliul aleșilor locali. Primarul și consilierii au solicitat să elaborați proiectul unei campanii cu titlul de lucru: „Adolescență fără alcool”.

Sarcini:

- elaborați o listă a repercusiunilor nefaste pe care le are consumul de alcool asupra vieții și dezvoltării adolescenților;
- propuneți și discutați o listă de acțiuni în scopul informării adolescenților cu privire la riscurile consumului de alcool;
- discutați și structurați o listă de acțiuni care pot fi incluse într-o campanie socială cu titlul *Adolescența fără alcool* (sau orice titlu creativ care să includă ideea respectivă).
- elaborați un plan de acțiuni pentru realizarea campaniei, în care să includeți: acțiunile, materialele publicitare, resursele necesare (umane și materiale) termenele de realizare (timp), locul acțiunilor, grupurile-țintă concrete, responsabili pentru realizarea fiecărei acțiuni etc.
- prezentați planul în față colegilor.
- elaborarea unui proiect de acțiune comunitare pentru o cauză social/culturală. Organizarea campaniilor de mobilizare comunitară.

În concluzie precizăm că abordarea integrată cultivă cooperarea și nu competiția. Situația de învățare integrată are un conținut integrat inter/transdisciplinar și cheamă la dialog mai multe arii curriculare. Abordarea de tip integrat a conținuturilor învățării este o necesitate, un deziderat și se încadrează în seria noilor orientări educaționale. În prezent, se pune accentul pe instruirea inter-/transdisciplinară pentru a face procesul educațional mai atractiv și mai util pentru elevi. Corelarea dintre disciplinele școlare este benefică pentru toți: elevi și cadre didactice. În acest mod ne putem lărgi orizontul și îmbogăți cunoștințele. Dacă succesul școlar este dat de performanța elevului în cadrul contextelor disciplinare, succesul în viața personală, profesională și socială este dat tocmai de capacitatea de a ieși din tiparul unei discipline și de a realiza conexiuni și transferuri rapide între discipline, pentru soluționarea problemelor vieții.

Fișă pentru reflecții

	1. Reflectați asupra conceptului de situație de învățare, situație de învățare integrată. 2. Reflectați în grup asupra produselor posibile care pot fi prezentate în rezolvarea unei situații de învățare integrate. 3. Proiectați exemple de situații de învățare integrată la aria curriculară Educație sociumanistă în baza reperelor metodologice prezentate. 4. Integrați situația de învățare, într-un proiect didactic ce respectă modelului ERRE.	

Capitolul III. VALORIFICĂRI EXPERIMENTALE ALE ÎNVĂȚĂRII

3.1. Argumentarea demersului experimental

Afirmarea unei noi paradigme în procesul de învățare, necesară în contextul modelului cultural al societății informaționale, presupune proiectarea și validarea în procesul educațional a tuturor componentelor sale, în special al celor de ordin metodologic și experimental.

În plan metodologic, paradigma de reconfigurare a procesului de învățare, elaborată în cadrul proiectului de cercetare „*Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale*”, cuprinde în structura sa modele și strategii de reconfigurare a învățării înspre inter- și transdisciplinaritate, impactul căror trebuie verificat mai ales la nivel de arie curriculară. Or, anume inter- și transdisciplinaritatea au fost identificate drept căi posibile de reconfigurare a învățării, iar dintre componentele curriculumului actual, aria curriculară în care sunt incluse disciplinele de studiu și finalitățile/competențele-cheie solicită expres această viziune inter- și / sau transdisciplinară asupra învățării.

În această viziune curriculară, cercetarea experimentală proiectată ce sa realizat în cadrul ariei *Educație socioumanistică*, vizează valorificarea la nivelul cadrelor didactice a modelelor, strategiilor, metodelor și instrumentelor conexe, care constituie baza soluțiilor optime de reconfigurare a procesului de învățare spre formarea în contexte inter- și transdisciplinare a sistemului de competențe-cheie formulate ca finalități de bază ale procesului educațional. Or, anume aria curriculară, care articulează inter- și transdisciplinar obiectivele generale și specifice unui grup de discipline școlare, permit optimizarea conexiunilor dintre disciplinele de învățământ și are în vedere promovarea unui tip de învățare integrată, utilă din punct de vedere psihosocial.

În acest sens ne-am propus să promovăm practici integrate în context inter/transdisciplinar în cadrul ariei curriculare *Educație socioumanistică* prin *învățarea prin proiecte, situația de învățare integrată*.

Etapele de realizare a cercetării experimentale. Cercetarea experimentală a fost realizată în câteva etape, după cum urmează.

Etapa I (de proiectare), a vizat proiectarea cadrului metodologic de organizare și realizare a demersului experimental (stabilirea obiectivelor cercetării, formularea ipotezei de lucru, identificarea strategiilor, selectarea metodelor, elaborarea instrumentelor aplicate în experimentul pedagogic).

Etapa a II-a (de constatare), sa axat pe aplicarea instrumentelor de constatare a nivelului de pregătire a cadrelor didactice pentru implementarea strategiilor de reconfigurare a procesului de învățare, când vor fi aplicate chestionare de evaluare în baza cărora va fi luată decizia privind modalitatea și direcțiile de formare a cadrelor didactice.

Etapa a III-a (de formare), sau pregătit suporturile de curs, organizate seminarii și traininguri de formare pentru cadrele didactice, în cadrul cărora au fost valorificate în plan didactic strategiile de reconfigurare a procesului de învățare pentru aria curriculară *Educație socio-umanistică*.

Etapa a IV-a (de finalizare a cercetării experimentale), a vizat preluarea statistică a datelor obținute din experimentul pedagogic, analiza și interpretarea rezultatelor activităților de formare, valorificarea managerială a rezultatelor / produselor formării.

4. *Ipoteza cercetării*

Strategiile de reconfigurare a procesului de învățare proiectate la nivel teoretic și valorificate în plan metodologic prin experimentului pedagogic au fost considerate ca valide, deoarece au confirmat:

- Posibilitatea de reconfigurare a procesului de învățare în contexte inter- și transdisciplinare, capabile să conducă la formarea mai eficientă a competențelor-cheie;
- Disponibilitatea cadrelor didactice din aria de a asigura implementarea acestor strategii, metode și tehnici de învățare la nivelul procesului educațional;
- Eficiența strategiilor didactice privind eradicarea lipsei de conexiune între disciplinele școlare, care predomină în prezent, stabilirea relațiilor inter- și transdisciplinare de colaborare pedagogică la nivelul practicii educaționale în vederea obținerii unor rezultate superioare ale învățării.

5. Metode și tehnici utilizate în cercetarea experimentală

În cadrul cercetării experimentale realizate la nivelul ariei curriculare *Educație sociumanistică* au fost utilizate atât metode cantitative de cercetare, cât și metode calitative, după cum urmează:

- *Ancheta prin chestionar* – această metodă a fost utilizată la etapa de constatare, în vederea stabilirii gradului de pregătire a cadrelor didactice pentru implementarea strategiilor de reconfigurare a procesului de învățare și a nevoilor de formare în acest scop.
- *Interviul de tip focus-grup*, care este o metodă calitativă de cercetare aplicativă, a fost utilizată la aceeași etapă de constatare fiind focalizată pe formarea unor comunități de discurs pentru înțelegerea viziunii cadrelor didactice asupra demersului de reconfigurare a procesului educațional în perspectiva formării de competențe-cheie;
- *Treningul sau atelierul de lucru* – această metodă a fost utilizată la etapa de formare, implicând expunerea, persuasiunea, reflexivitatea, precum și tehnici interactive, cum ar fi brainstormingul sau asaltul de idei, dezbateră, studiul de caz ș.a.
- Analiza produselor activităților de formare, care s-au materializat în *proiecte didactice inovatoare* elaborate în cheie inter- și transdisciplinară de către grupuri de profesori.
- *Chestionarul final de evaluare*, prin care a fost evaluată eficiența activităților desfășurate în cadrul trainingului de formare.

Aplicarea și validarea experimentală a strategiilor de reconfigurare a învățării, conceptualizate și proiectate în contexte inter- și transdisciplinare, are în vedere angajarea cadrelor didactice în susținerea și promovarea unui tip de învățare integrată, prin articularea obiectivelor și coordonarea conținuturilor educaționale specifice ariei curriculare sociumaniste în vederea orientării acestora spre formarea de competențe-cheie, considerate la nivel de politică educațională drept rezultate relevante ale unui proces de învățământ eficient.

Amintim faptul că, atât *Curriculumul la Istoria românilor și universală* din anul 2019 [16], atât și *Curriculumul la disciplina Educație pentru societate* [17], rezervă un număr suficient de ore privind procesul de învățare în baza de proiect.

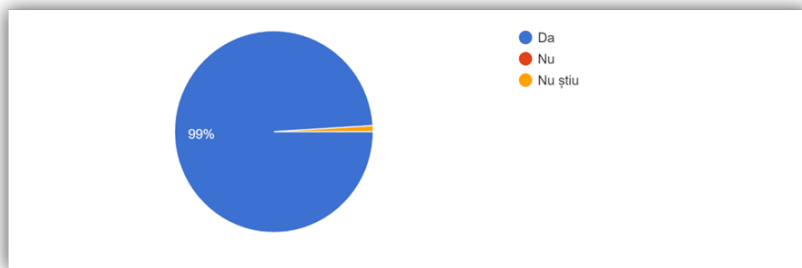
Prin urmare, a fost realizat un chestionar anonim ce vizează procesul de învățare prin proiect la aria curriculară *Educație socioumanistică*.

Prezentăm în continuare rezultatele obținute în urma prelucrării datelor chestionarului în viziunea cadrelor didactice, evidențiind rezultatele obținute pe fiecare întrebare inclusă în chestionar, acestea fiind însoțite de imagini ale prelucrării datelor și de unele comentarii laconice ale rezultatelor.

Chestionarul a fost aplicat pe un eșantion de 102 cadre didactice, profesori de istorie și educație pentru societate. Cadrele didactice sunt din mediu urban și rural, Republicii Moldova, ciclul gimnazial și liceal.

Chestionarul a cuprins 7 întrebări cu referire la procesul de învățare prin proiect la aria curriculară *Educație socioumanistică*. O parte din itemii chestionarului au vizat răspunsuri scurte sau selectarea unei variante de răspuns din opțiunile la alegere, iar 2 itemi au avut caracter deschis pentru a oferi posibilitatea obținerii unor răspunsuri cât mai individualizate la obiectul evaluării.

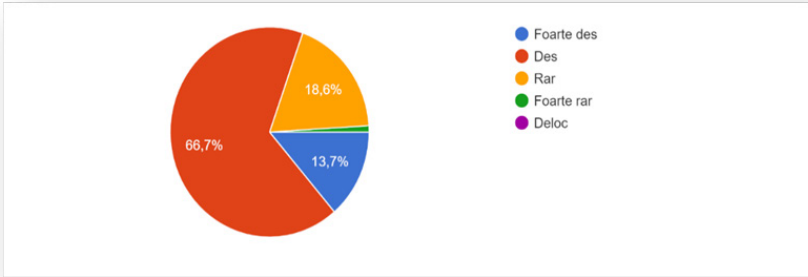
Itemul 1. Considerați Proiectul o metodă eficientă de învățare ?

Fig. 6. Răspunsurile cadrelor didactice privitor la eficiența învățării în bază de proiect.

Răspunsurile la această întrebare ilustrează clar care sunt accentele pe care le pun cadrele didactice în procesul de predare-învățare. Astfel, răspunsurile primite la prima întrebare și reprezentate grafic în figura de mai sus, se observă clar că 99% din numărul total de cadre didactice intervievate consideră că învățarea în bază de proiect este o metodă eficientă de învățare, iar 1% nu știu, adică nu sunt siguri de acest fapt.

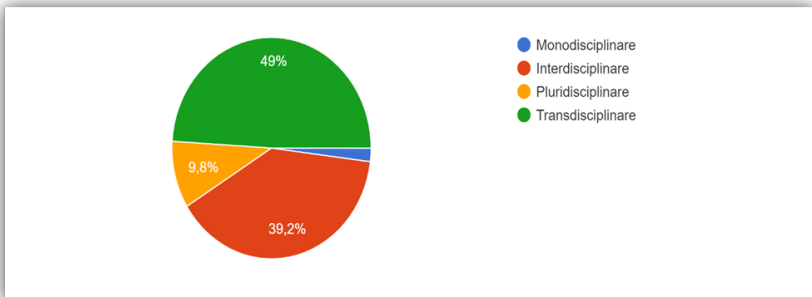
Itemul 2. Câte de des aplicați metoda proiectului la disciplina care o predați:

Fig. 7. Răspunsurile cadrelor didactice cu privire cât de des aplică metoda proiectului la disciplina predată

Cea mai mare parte a profesorilor înțeleg corect schimbarea de accent ce s-a produs în ultimii ani dinspre predare spre învățare. Astfel, 66,7% dintre cadrele didactice intervievate, folosesc des metoda proiectului, foarte des fiind folosită de 13,7%. rar și foarte rar, metoda proiectului e folosită doar de 18,6% dintre cadrele didactice intervievate.

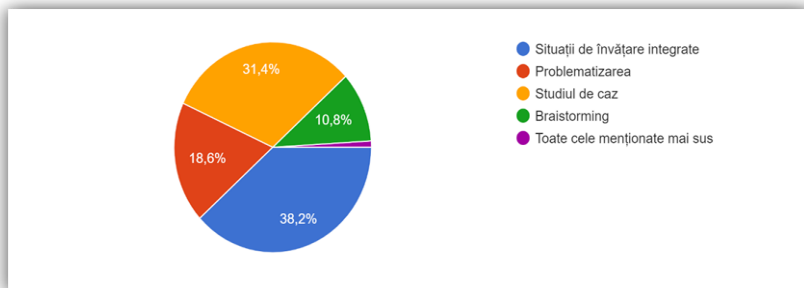
Itemul 3. La implementarea metodei de învățare prin proiect conținuturile abordate sunt la nivel:

Fig.8. Răspunsurile cadrelor didactice privitor la conținuturile abordate în cadrul învățării în bază de proiect

49% dintre cadrele didactice respondente, au răspuns că conținuturile abordate sunt transdisciplinare, iar alte 39,2 % interdisciplinare și doar 9.8% pluridisciplinare.

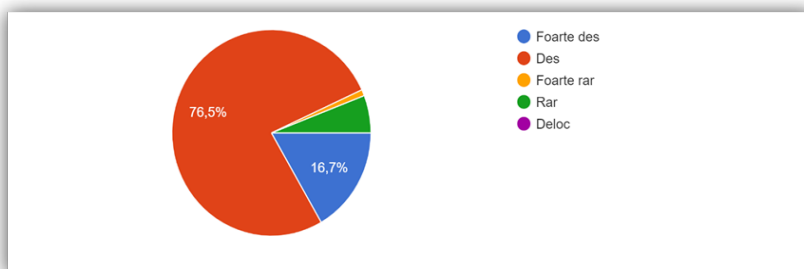
Itemul 4. Care metode le folosiți cel mai des pentru a integra cunoștințele din aria curriculară socioumanistică?

Fig.9. Răspunsurile cadrelor didactice privitor la metodele folosite cel mai des pentru a integra cunoștințele din aria curriculară socioumanistică

Observăm că 38.2% dintre cadrele didactice intervievate folosesc situații de învățare integrate, iar 31,4% - studiul de caz. Alte 18,6 %, respectiv 10.8% folosesc problematizarea, respectiv brainstormingul pentru integrarea cunoștințelor din aria curriculară socioumanistică.

Itemul 5. Cât de des folosiți situații de învățare Integrată în cadrul disciplinei predate?

Fig.10. Răspunsurile cadrelor didactice la întrebarea cât de des folosiți situații de învățare integrată în cadrul disciplinei predate

În urma intervierii cadrelor didactice am stabilit că 76.5% folosesc des în cadrul orelor situații de învățare integrate, iar 16.7%, le utilizează foarte des. Doar 7,8% rar folosesc.

Itemul 6. Ce tipuri de proiecte implementați la disciplina Educația pentru societate și Istorie?

Întrebarea a fost deschisă, solicitând răspunsuri individualizate, tocmai pentru a dispune de o cunoaștere și înțelegere cât mai largă a conceptului de proiect, tipuri de proiecte folosite de cadrele didactice.

Astfel, în urma analizei răspunsurilor la această întrebare, s-a constatat că absolut majoritatea cadrelor didactice interviewate, implementează în cadrul disciplinelor sus menționate diverse tipuri de proiecte. Cele mai des sunt folosite:

- Proiecte de cercetare, atât individuale cât și de grup, la nivel de clasă și instituție, comunitate;
- Proiecte STEM/STEAM;
- Proiecte interdisciplinare, de exemplu: „Monumente ale naturii din epoca antică-defileul Ciuntu”.
- Proiecte pluridisciplinare;
- Proiecte eTwinning;
- Proiecte de parteneriat educaționale naționale și transnaționale.

Referindu-ne la tematicile proiectelor, ele sunt diverse. Astfel, la disciplina Istoria românilor și universală, cele mai multe țin de proiecte ce vizează istoria și patrimoniul localității, Genocid-urile secolului XX, Deportările din RSSM, Holocaust, personalități locale etc.

În ceea ce privește tipurile de proiecte aplicate de profesori la Educația pentru societate, ele sunt:

- proiecte de voluntariat;
- Proiecte ecologice;
- Proiecte comunitare;
- Proiecte privind identificarea și soluționarea problemelor publice locale etc.

Itemul 7. Ce îi motivează pe elevi cel mai mult în activitatea de învățare în bază de proiect?

Conform răspunsurilor cadrelor didactice, prezentăm mai jos cele mai relevante motivații a elevilor în activitatea mai sus menționată, sunt:

- Nota;
- Posibilitatea de ași expune propriul punct de vedere, orice produs este acceptat și apreciat pozitiv, problemele dificile se rezolvă în echipă, fiecare participant în realizarea proiectului se simte valoros și important;
- Lucrul în echipă;
- Posibilitatea de ași valorifica abilitățile;
- Învățarea reciprocă, colaborarea, cooperarea, învățarea prin descoperire, aprecierea înaltă;
- Creșterea gradului de încredere în sine, îmbunătățirea atitudinii față de învățare, dezvoltarea colaborării și comunicării între elevi, implicarea tuturor elevilor, utilizarea tehnologiilor digitale;
- Activitatea de cercetare, munca în echipă, posibilitatea de a alege modalitatea de prezentare a produsului, utilizarea TIC în realizarea proiectului;
- Activitățile non formale în cadrul proiectului, lucrul în echipe, colaborarea, fiecare are însărcinări care corespund intereselor și capacităților pe care le au și astfel se simt utili etc.

Aceste răspunsuri demonstrează că, metoda proiectelor stimulează învățarea autentică în contexte reale, îi angajează personal pe elevi, dezvoltă solidaritatea de grup și implicarea în schimbări sociale la nivelul comunității.

Analizând viziunea cadrelor didactice de la disciplinele ariei curriculare Educație socioumanistă, concluzionăm următoarele:

99% din numărul total de cadre didactice intervievate consideră că învățarea în bază de proiect este o metodă eficientă de învățare, iar 80.4 % dintre cadrele didactice intervievate, folosesc des metoda proiectului; 49% dintre cadrele didactice respondente, au răspuns că

conținuturile abordate sunt transdisciplinare, iar alte 39, 2 % interdisciplinare și doar 9.8% pluridisciplinare; 38.2% dintre cadrele didactice intervievate folosesc situații de învățare integrate, iar 31,4% - studiul de caz, altele 18,6 %, respectiv 10.8% folosesc problematizarea, respectiv brainstormingul pentru integrarea cunoștințelor din aria curriculară socioumanistică; 76.5% folosesc des în cadrul orelor situații de învățare integrate, iar 16.7%, le utilizează foarte des.

Totodată, subliniem că majoritatea cadrelor didactice intervievate folosesc în cadrul procesului de învățare în bază de proiect: proiecte de cercetare a istoriei localității, proiecte sociale, proiecte de grup.

La fel, menționăm că pe elevi cel mai mult îi motivează în cadrul învățării în bază de proiect atât nota, cât și că au posibilitatea să caute singuri, să cerceteze, să studieze.

Subliniem faptul, că în vederea fundamentalizării/consolidării constatărilor de mai sus, a fost organizat și un training cu profesorii de la Centrul de Formare Continuă, specialitatea Istorie și Educație pentru societate cu tematica: Modele și strategii de reconfigurare a procesului de învățare, *Aria curriculară Educație Socioumanistică*.

3.2. Demersuri experimentale privind reconfigurarea învățării

Trainingul de formare și-a propus să vină în întâmpinarea cerinței de eficientizare a învățării, prin reconfigurarea procesului spre activități de formare-dezvoltare inter - și transdisciplinară a competențelor-cheie, necesare pentru a pregăti mai bine elevii de rezolvarea unor probleme cu care se pot confrunta în viața reală.

Scopul programului: promovarea și valorificarea în experimentul pedagogic a strategiilor de reconfigurare a procesului de învățare elaborate în cadrul proiectului de cercetare.

Domeniul de activitate a cadrelor didactice: cadrele didactice din cadrul arie curriculare Educație sociumanistă.

Modul și condițiile de realizare a Programului

Mijloace de formare: platforma google-mit, laptopuri / computere; tabla interactivă; etc.

Metode de formare: conversația euristică, brainstorming, expunerea, problematizarea, studiul de caz, modelarea, simularea situațiilor de învățare, metoda proiectului etc.

Forme de evaluare: Pe parcursul trainingului au fost aplicate modalități de evaluare inițială, formativă și finală.

Resurse de timp: 3 ore

Echipa de formare: Bolduma V., Răileanu Al.

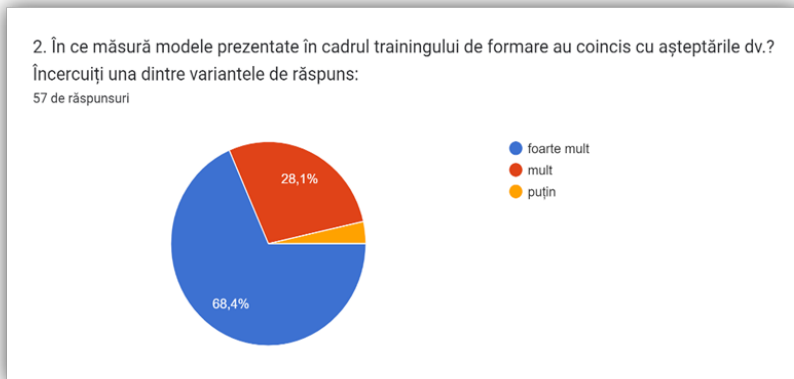
Designul activităților:

Nr. d/o	Denumirea modulului:
	METODOLOGIA ELABORĂRII PROIECTELOR DE CERCETARE PENTRU ARIA CURRICULARĂ EDUCAȚIE Sociumanistică
	Învățarea prin proiect. Strategie de reconfigurare a procesului de învățare la aria curriculară sociumanistică
	Tipurile de proiecte din cadrul arie curriculare Educație sociumanistă.

	Etapele de lucru a învățării prin proiecte. Criterii de evaluare a proiectului în proces și ca produs
	Exemple practice de realizare a învățării prin proiect
	ASPECTE PRAXIOLOGICE ALE REALIZĂRII ÎNVĂȚĂRII PRIN PROIECTE
	Situația de învățare integrată: aspecte strategice
	Repere de proiectare a situațiilor de învățare integrată
	Exemple practice de implementare a situațiilor de învățare integrată
III	PROIECTAREA TEMELOR CROSS – CURRICULARE LA ARIA SOCIOUMANISTICĂ
1.	Învățarea școlară și temele cross-curriculare
2.	Tipuri de teme cross-curriculare
3.	Repere de proiectarea a temelor cross-curriculare
	Debrifări

Ca rezultat a fost realizat un chestionar, de evaluare finală pentru cadrele didactice cu privire la reconfigurarea procesului de învățare în învățământul general la aria curriculară *socioumanistică, la care au participat 57 de profesori, în care și-au expus opinii asupra celor învățate.*

Astfel, la întrebare „*În ce măsură modele prezentate în cadrul trainingului de formare au coincis cu așteptările dv.?*”- 68.4 % dintre profesori au răspuns că modelele prezentate în cadrul trainingului au concis foarte, cu așteptările lor.

Fig.11. Răspunsurile cadrelor didactice cu privire la trainingul de formare

Prin urmare, învățarea pe bază de proiecte, este un model didactic care îi implică pe elevi în activități de investigare a unor probleme obligatorii și au drept rezultat obținerea unor produse autentice. Proiectele destinate să sporească oportunitățile de învățare ale elevilor pot varia foarte mult în ceea ce privește conținutul și aria acoperită și pot avea loc la diferite discipline de învățământ.

Învățarea prin proiecte asigură posibilitatea abordării interdisciplinare și transdisciplinare a conținuturilor curriculare care este o cerință a postmodernității în educație

Astfel, putem considera că aplicarea metodei proiectului este eficientă în cadrul procesului de învățare-predare, ce va asigura promovarea practicilor integrate în context inter/transdisciplinar în cadrul ariei curriculare *Educație sociumanistă*.

Aspecte practice de realizare a proiectelor integrate

Clasa a XI-a: *Istoria localității mele – „Orașul meu din albe flori de piatră”*.

A fost inițiat proiectul prin anunțarea temei și a obiectivelor. Formarea grupurilor și repartizarea sarcinilor a fost lăsată la discreția elevilor, întrucât aceștia nu sunt la primul lor proiect de grup. O provocare a

fost proba de tip QUEST. Elevii au venit cu ideea de a cerceta clădirile din orașul Chișinău construite în perioada modernă, elevii urmând să identifice locația acestora, să afle destinația lor actuală, starea în care se află și să le fotografieze/filmeze. O condiție obligatorie a fost prezentarea de dovezi concludente (poze, filmulețe) privind implicarea în această acțiune a tuturor membrilor grupului.

Fig.12. Secvențe de la activități.

Exemplu de algoritm de realizare a proiectului:

- Investighează monumentele istorice din Chișinău;
- Selectează 5-6 monumente reprezentative;
- Studiază istoria monumentelor: scopul edificării, perioada, autorul, soarta acestora;
- Identifică stilurile arhitecturale;
- Cercetează documente sau fotografii de epocă cu referire la monumentele date;
- Utilizează mijloace tehnice moderne în realizarea proiectului;
- Elaborează proiectul conform cerințelor (structură, conținut, prezentare grafică);
- Prezintă proiectul și argumentează valoarea acestuia;

- Utilizează terminologia istorică în argumentarea propriului punct de vedere.

Câteva opinii ale elevilor despre implicarea în această activitate: „Grație acestui proiect, am văzut o altă față a Chișinăului. Am avut posibilitatea să-l admir de la înălțimea Castelului de Apă. Am înțeles că OMUL sfințește locul, în baza exemplului lui Al. Bernardazzi, arhitectul general al Chișinăului de altă dată.”; „Dincolo de orașul marilor clădiri, dincolo de celebrele conace și vile pe care le înalță oamenii bogați din Republica Moldova, există un alt Chișinău, nevăzut, neauzit, dar intuit de acei care iubesc trecutul și mult regretat de cei care cred că frumusețea este eternă, iar arhitectura este una din matricele care pot păstra această frumusețe, dăruindu-i eternitatea. Sunt convins că chiar în aceste clipe undeva pe birourile funcționarilor de la primărie sunt semnate și contra-semnate documente care vizează soarta puținelor clădiri care au supraviețuit celor două războaie mondiale și marii noastre indiferențe. Dar tot noi vom fi acei care într-o zi vom fi nevoiți să spunem cinstit că am fost nepăsători față de patrimoniul nostru cultural, și abia atunci vom aduna toate cioburile, vom aduna toate fărâmele de poze și vom tipări un album care probabil așa se și va intitula – „Necunoscutul Chișinău”.

Menționăm că proiectele au fost prezentate cu ajutorul unor mijloace tehnice (audio și video), elevii demonstrând competențe digitale în Prezi, Power Point, Movie Maker. Grila de monitorizare/evaluare a proiectelor.

Criterion: Grafică și design; Calități oratorice, Claritatea mesajului, Realizarea obiectivelor, Feedback-ul din partea colegilor.

Exemple de proiecte integrate realizate de către elevi:

Tema proiectului: „Școala cea mai bună este cea în care înveți înainte de toate a învăța”.

Proiect realizat de Cernei Nicoleta, eleva clasei a XII-a, IP Centrul de Excelență în Construcții din Chișinău

Introducere. *Politica de realizare în anii '60-70 a învățământului mediu general obligatoriu a urmărit încadrarea completă a tinerii generații în procesul de formare a „omului nou”- făuritor activ al societății comuniste. Ideologizarea și îndoctrinarea sistemului educațional școlar s-a realizat, în bună parte, prin intermediul programelor școlare și a corpului didactic. Programele școlare, îndeosebi la disciplinele socio umane, au promovat cu prisosință conceptul celor două popoare romanice de răsărit-românii și moldovenii. Mai multe generații au fost rupte de patrimoniul lingvistic și cultural-istoric național. S-a creat iluzia unui spațiu geografic unic și a unei istorii comune a moldovenilor cu slavii de răsărit, negându-se cea cu frații de peste Prut. Procesul educațional a urmărit obiectivul deznaționalizării băștinașilor, această politică fiind realizată și prin extinderea rețelei de școli cu instruire în limba rusă.*

Pedagogii au fost transformați în dascăli docili regimului, promotori activi în învățământ și societate a idealurilor comuniste străine aspirațiilor naționale ale moldovenilor. Revenirea învățământului la rădăcini, la rolul familiei în educație, individualizarea procesului educațional, dezvoltarea spirituală a societății axată pe valorile naționale și generalumane, a fost posibilă doar după destrămarea U.R.S.S. și dobândirea independenței Republicii Moldova.

Școala de azi își pune amprenta asupra carierei noastre. Astfel, studiul anumitor discipline, început cât mai de timpuriu, dezvoltă dorința de a cunoaște mai mult, sentimentul încrederii în sine și dorința realizării în acele direcții. Această pasiune pentru un anumit domeniu se naște din sentimentul compatibilității, din sentimentul că nimic nu e greu, dar că totuși mereu este ceva de descoperit, ceva ce poți înțelege și controla, ceva care te poartă către nivelul următor. Din momentul în care porțile cunoașterii se deschid una câte una începi să crezi că acesta este drumul pe care trebuie să-l urmezi și care te împinge spre a face ceea ce-ți place. Și poate lucrul cel mai minunat este acela că uneori, într-o școală, este de ajuns să întâlnești un singur profesor extraordinar și devotat care te inspiră și te pregătește pentru întâlnirea cu propriul destin profesional. Spre exemplu, Anca Vlad, femeia care a creat „Farmacia Inimii, Catena” și-a descoperit pasiunea pentru economie încă din liceu, iar profesoara care-i preda economia a îndrumat-o să urmeze o facultate de specialitate, ceea

ce a și făcut. Datorită materiei aprofundate de școală și datorită profesorei ei, care nu i-a împărtășit doar cunoștințe, ci și propriile speranțe și visuri, Anca a devenit un antreprenor de succes, puternic pasionată și implicată în ceea ce face. Totodată, la nivel psihologic, s-a demonstrat că rezultatele școlare influențează opțiunea profesională. Dacă elevul este recompensat cu note bune la o disciplină, înseamnă că acesta are anumite abilități și pasiuni pentru acea materie și devine dornic de a opta pentru o cariera în domeniul respectiv. Acest factor are și o influență indirectă asupra orientării vocaționale, pentru că de multe ori elevul este apreciat și apoi orientat doar pe baza acestor rezultate. Astfel, profesorii și părinții trebuie să aducă la cunoștință elevilor legătura directă dintre disciplinele studiate la școală și profesii. De exemplu, dacă cineva obține rezultate bune la limba română sau la orice altă limbă străină studiată la școală, ar putea deveni: profesor, învățător, translator, jurnalist, ghid turistic, etc. De asemenea, dacă elevul are înclinații sportive, ar putea deveni profesor de sport, antrenor, polițist, ofițer de armată etc.

Altfel spus, pentru a exercita o profesie, tânărul trebuie să aibă anumite aptitudini care pot fi prezente datorită performanțelor școlare la unele obiecte de învățământ.

Așadar, școala are un rol important în devenirea fiecăruia dintre noi.

În rândurile ce urmează voi elucida aspecte comune și specifice a școlii sovietice și a școlii naționale, drept studiu de caz fiind anii mei de școală și anii de școală a părinților mei.

Școala cea mai bună este cea în care înveți înainte de toate a învăța

M-am născut în 2003, am mers la școală la 1 septembrie 2011 în satul Grinăuți -Moldova raionul Ocnița la Liceul Teoretic Grinăuți-Moldova. Pentru mine școală a fost din totdeauna locul cel mai frumos de care mă leagă cele mai frumoase amintiri. Școala este prin definiție, o instituție puternică și ei îi revine principalul rol de a forma personalitatea tinerilor. Ea reprezintă o societate în miniatură, un laborator care servește tânărului lecții despre viață, pentru ca apoi să nu resimtă dramatic trecerea în societatea adultă. Nu pot spune că școala unde am învățat a fost una mai deosebită sau specială, însă a fost locul cel mai plăcut, unde am învățat să muncesc pentru a obține ceea ce îmi doresc. Când am mers în clasa 1 am purtat o uniformă bine pregătită din timp, a avut loc un careu

solemn unde cei mai mari ne-au condus la clasa unde în următorii 4 am descoperit tainele învățării. Matematica distractivă era una din lecțiile mele preferate, deopotrivă și limba română unde imi plăcea să citesc și să recit poezii. După lecții frecventam dansurile unde învățam diverse dansuri populare naționale cât și moderne, pe lângă acestea mai erau cercuri de pictură sau muzică. Pot spune că perioada în care am învățat a fost una de digitalizare căci au fost introduse numeroase aparate cum ar fi televizoare în sălile de clasă, table interactive, calculatoare, pentru a face orele mai captivante. Am participat la multe concursuri unde am avut ocazia să cunosc și să interacționez cu numeroase persoane ceea ce a contribuit la dezvoltarea mea ca personalitate. Până în clasa a 9-a viața de gimnaziu a fost una interesantă și plină de emoții intense.

Am fost admisă în 2019 la Centru de Excelență în Construcții unde am început o nouă etapă a vieții mele cu oameni și locuri noi. Învățământul modern se conduce după o filosofie a educației care promovează o nouă concepție despre formarea elevului, despre idealul social-uman, astfel încât activitatea școlară vine în întâmpinarea trebuințelor dezvoltării individuale și sociale.

Am frecventat lecțiile fizice până în 6 martie 2020 când a început Pandemia Covid-19. Avem tehnologie, avem gadgeturi multe, învățăm online, învățăm chiar și de acasă, ne facem temele pe calculator, ne distram pe tablete, ne jucăm pe console moderne când nu facem teme. Avem cursuri și manuale online, avem cărți digitale, ore la care folosim materiale digitale, digitalizarea e parte a educației, dacă vrem să evoluăm și să avem absolvenți din ce în ce mai buni. Activitățile extracurriculare și cercurile, cluburile îi ajută pe elevi să își dezvolte imaginația, să își cultive pasiunile, să exploreze și să încerce tot ce își doresc ca să știe spre ce să se îndrepte în viață. Este o îmbunătățire uriașă să ai mereu cât mai multe variante din care să alegi și să le poți testa pe fiecare în parte. Orele și materia școlară sunt mai ușor de personalizat, sunt adaptate în funcție de elevi, de cerințele lor, de piața muncii, acolo unde e posibil. Școala modernă se „pliază” pe elev și pe cerințele lui, pe nivelul lui, pe nevoile lui la un moment dat. Orele online au fost inițial o provocare pentru mine, pe alocuri a fost dificil să mă acomodez cu multitudinea de aplicații și platforme de lucru, acum însă, după 2 ani deja mi se par imposibile studiile

fără platformele de lucru. Am parcurs un drum cu numeroase schimbări și cotituri, au fost însă ani frumoși și plini de experiențe. Sunt sigură că în viitor mă așteaptă numeroase provocări dar sunt gata să le depășesc pentru a ajunge la scopul propus.

Dacă copiii născuți după anii 1991, când Republica Moldova devine independentă, au cunoscut ce este o școală democratică, altceva pot spune de părinții mei, elevi ai școlii sovietice.

Astfel, mama mea s-a anul 1971, satul Corbu raionul Dondușeni. Bunelul fiind tractorist, iar bunica lucra în colhoz, a mers la școală la 1 septembrie 1978, într-o zi frumoasă care i-a rămas în memorie. Din spusele lui, careul a fost unul solemn la care au participat reprezentanții autorităților locale și a cârmuirii colhozului. Abecedarele erau în grafie chirilică și era reprezentat Lenin. Erau ani frumoși, era îmbrăcată în uniformă cafenie, cu șorț alb și două fundițe în păr. Rochiile erau decorate modest cu guler și manșete din dantelă. Gulerul și manșetele erau obligatorii. În plus, fetele ar putea purta arcuri negre sau maro (casual) sau albe (rochie). Arcurile de alte culori nu erau permise conform regulilor. După careul solemn am oferit flori primei mele învățătoare. Clasa era spațioasă, cu bănci de lemn vopsite în alb și cafeniu, și cu lumină clară. Lecțiile se predau în limba moldovenească dar se preda limba rusă și franceza. Eram în URSS, se simțea acest lucru privind acum în urmă. Era o regulă strictă, dar se făcea diferență între statutul social al elevilor. A fost octombrel în 1981 unde primeam insigne în piept cu chipul lui Lenin. În anul 1982 a fost pioner un așa zis statut purtând cravată roșie, lucru de care nu se puteau bucura toți elevii. Prin clasa a 7-a 1985 a fost primită în rândurile comsomoliștilor unde ne-au dat să învățăm niște termeni după care ne-am dus la Secția raională a Komsomolului din raionul Dondușeni unde era o comisie specială care individual ne acorda întrebări după care se decidea dacă suntem primiți sau nu. Ne învățau despre comunism și alte ideologii politice din perioada dată. Toamna mergeam la ajutor la colhoz la strâns la mere, prune fiind ulterior răsplătiți cu fructe. Îmi plăceau mult lecțiile de educația tehnologică sau „muncă”, la care băieții confecționau obiecte din lemne iar fetele de preparat diverse bucate. La data de 23 februarie, la Ziua armatei sovietice se organizau diverse spectacole, defilam în uniformă militară, cântăm

diverse cântece despre armata sovietică în limba rusă. La lecții studiam în deosebi scriitorii și personalitățile notorii de proveniență rusă-Pușkin, Esenin, Lermontov. Pe zi erau cam 5-6 lecții dar învățam și sâmbăta. Baza ideologică a învățământului sovietic a fost educația în spiritul „internaționalismului proletar” și al dragostei față de „patria socialistă”, educația prin muncă și pregătirea profesională, educația ateistă și educația „în colectiv prin colectiv”. Toate luate împreună aveau ca scop formarea și afirmarea „poporului sovietic”.

De exemplu, un manual de citire pentru clasa a III-a prevedea teme precum: „Lenin cu noi în rând”; „Revoluția din Octombrie”; „Pionerii”; „Comunismul” și altele. Pe vremea URSS-ului, învățământul era unul dintre instrumentele de îndoctrinare în masă a populației. Școala avea scopul să formeze un om nou: cetățean al societății socialiste, devotat patriei sovietice și cauzei Partidului Comunist, implicat în lupta de clasă, supus guvernării, muncitor și ateu. În RSSM, cele mai ideologizate erau programele la istorie, își amintesc profesorii. Informația era denaturată, unele fapte erau omise, altele – exagerate. De asemenea, au fost create mituri și stereotipuri, precum cel al „ostașului rus eliberator” și cel al „ocupantului burghez-moșieresc român”. Propaganda începea însă chiar din Abecedar și era prezentă în toate manualele școlare, de la geografie până la muzică... În clasa a 8-a, în 1986 am dat 3 examene, limba moldovenească, matematica și limba rusă. În timpul liber, sâmbăta și duminica la Casa de Cultură, pe un mare ecran erau prezentate filme indiene, un bilet costa 20 de copeici. Ideologia sovietică era insuflată la un nivel înalt cei care se opuneau regimului erau pedepsiți dur. La 1 mai de Ziua Muncii mergeam cu autobuzul la Dondușeni unde era organizată paradă. Sloganul acestei parade era „Mup! Tpyd! Maü!”, Cei care pe parcursul anului au prezentat merite în muncă erau decorați cu medalii. Ziua de 9 mai era despre Ziua Victoriei, la monumentul din sat veneau toți veteranii, povesteau despre război apoi era organizată o masă de sărbătoare, la care le dăruiam flori. În 1986 mi-am urmat studiile la Colegiul de Industrie Ușoară din Bălți, unde la fel am luat parte la munca comună în colhoz. La colectarea roșiilor am primit 300 ruble care erau o sumă destul de considerabilă pentru mine.

Școala a fost o etapă minunată în viața mea. Acești ani îi păstrez în memorie ca cei mai calzi și veseli. Regimul totalitar sovietic a impus

învățământului o structură neflexibilă care avea la bază școala medie de cultură generală obligatorie pentru toți. Planurile de învățământ, programele și manualele erau unice pe întreg teritoriul URSS elaborate centralizat de Academia de Științe Pedagogice din Moscova. Nu se ținea cont de specificul național al popoarelor conlocuitoare în uniune. Ele erau orientate la pregătirea elevilor pentru continuarea studiilor în instituțiile superioare de învățământ și de aceea erau supraîncărcate și inaccesibile pentru majoritatea elevilor. Republicile unionale aveau dreptul de a pregăti și edita programe și manuale la limba maternă, începând cu abecedarul până la cursul de literatură în clasa X, precum și la limba și literatura rusă. Republica noastră a obținut dreptul de a elabora și edita programe și manuale la limbile franceză și spaniolă pentru școala națională, istoria și geografia republicii. Procesul de învățământ era dirijat prin documente de stat elaborate în centru unice și obligatorii pentru toate cadrele didactice. Reproducerea întocmai a conținutului din manual și monologul erau considerate metodele principale de evaluare a cunoștințelor elevilor. Toate acestea contribuiau la limitarea gândirii independente a elevului și la dezvoltarea unui formalism de proporții ceia ce era propriu întregii societăți. Atestatul de maturitate a devenit o hârtie obișnuită pe care o obțineau nu numai elevii școlilor medii de zi dar cu mare ușurință și cei de la cursurile serale și fără frecvență. Erau cazuri când așa numiții absolvenți refuzau să primească atestatul motivând prin faptul că ei n-au frecventat școala. Astfel școala a ajuns la o degradare completă. La 30 noiembrie 1992 printr-un ordin al ministrului a fost anulată decernarea medaliilor de aur și argint. Toate acestea ne vorbesc despre faptul, că școala sovietică și-a pierdut rolul ei în societate, a încetat să mai corespundă cerințelor social-economice și culturale. Se cerea un nou concept al reformei învățământului raportat la situația reală creată cât și la tendințele de dezvoltare ale învățământului modern. Prăbușirea sistemului comunist a creat condiții de a trece la un învățământ propriu în țara noastră lipsit de dogmele marcsist-leniniste, bazat pe democrație și libera gândire, formarea omului descătușat de totalitarism, libertate deplină în organizarea vieții sale. Cadrele didactice au inițiat acțiuni în vederea deideologizării învățământului, revenirea la tradițio-

nalele instituții de învățământ (școala primară, gimnaziul, licee teoretice și de specialitate, școli normale și instituții de învățământ privat).

M-am născut în anul 1967 în satul Rediul Mare raionul Ocnița. Am mers la școală la 1 septembrie 1973 într-o zi frumoasă de toamnă. Am învățat în localitatea natală până în clasa a 3-a. Nu aveam computere și smartphone-uri, așa că toate jocurile noastre se jucau în curte. De obicei se aduna o mulțime de băieți și fete de diferite vârste, jocurile erau inventate din mers. Erau simple și nu complicate, dar principalul factor în ele era comunicarea. Prin jocuri, am devenit conștienți de tiparele de comportament din societate. Comportamentul nu era evaluat nici prin cuvinte, nici chiar prin fapte, ci prin motivele lor. Greșelile au fost întotdeauna iertate, răutatea și trădarea niciodată. Din clasa a 4-a până în a 8-a am învățat în satul Grinăuți-Moldova raionul Ocnița. Din clasa I-a, anul 1973 am fost octombrel, purtam în piept o steluță cu înfățișarea lui Lenin pe ea. Din clasa a 4-a 1976 am fost primit în rândurile pionerilor, erau acceptați doar cei mai cuminiți. Purtam cravată roșie și ne mândream cu asta, ajutam clasele mai mici octombrei, să învețe, să fie cuminiți, să ajungă și ei pioneri. La școală învățam limba moldovenească iar manualele erau în grafie chirilică. Clasa mea era mare cu bănci de culoare cafenie iar pereții văruiți. Noi pionerii după școală ne duceam la bătrânii din sat îi ajutam, le aduceam apă, tăiam lemne etc. Mulți copii au petrecut una sau două ture în tabăra de pionieri, fără greș. Era considerat noroc să mergi undeva în stațiune, principalele tabere pentru copii erau la o oră de mers cu mașina de acasă. Dar acolo a fost întotdeauna distractiv și interesant. În anul 1979 când eram clasa a 8-a, am intrat în rândul comsomoliștilor. Pentru a fi primit am dat un fel de examen unde ne puneau întrebări despre istoria și politica din URSS. Aveam carnet comsomolist de culoare roșie cu fotografia lui Lenin și în fiecare lună plăteam câte 1,50 ruble în folosul comsomolului, când plăteam primeam o ștampilă în carnet.

În clasa a 8-a am avut examene, pe nota 4 pe atunci. În anul 1979 am mers la Bălți, la Școala profesională, urmând profesia de lăcătuș-mecanic. Studiam în limba rusă profesia. În 1984 am fost trimis pe 3 luni la Ocnița să învăț de șofer. În 1985 am fost luat la armată în Bielorusia orașul Minsk în trupele de rachete. În 1987 pe 15 mai am revenit acasă

iar vara am fost admis la Colegiul Cooperatist Comercial din Chișinău, unde am studiat contabilitatea timp de 2 ani. În 1988 am fost trimis în orașul Umani, Ucraina unde am terminat școala de revizori.

Concluzie. Ca cineva care a petrecut mai mult de jumătate din viața ei ca student, pot garanta importanța școlii. În timp ce primii ani de școală sunt adesea întâmpinați cu plânsuri și nemulțumiri, este datoria noastră civică ca părinți și ființe umane, să ne educăm copiii, să nu mai vorbim de noi înșine. Școala servește la o serie de scopuri, printre care cel de a construi încrederea învățând copiii importanța lucrului în echipă și a colaborării cu ceilalți. Școala ajută tinerii să-și ghideze, totuși, stabilirea unei rutine zilnice, care este extrem de importantă pe măsură ce îi direcționăm spre locul de muncă și spre a deveni membri productivi ai societății. Elevilor li se oferă acces la idei noi, inclusiv știință și limbă, și li se oferă posibilitatea de a afla mai multe despre culturile mondiale, geografie și istoria personală”, spune cu ardoare o bloggeriță, Sarah N. Școala ne oferă o șansă la dezvoltare și la o viață mai bună, iar în principiu asta este importanța școlii în viața omului. Prin faptul că mergi la școala ai ocazia să înveți, să îți dezvolti mintea și să înțelegi lucrurile altfel decât le-ai înțelege singur de acasă. Totodată, la școală ai ocazia să întâlnești alți elevi și să-ți faci prieteni, să vorbești, să treceți prin bune și prin rele împreună. Școala te poate ambiționa să vrei mai mult, să mergi mai departe indiferent ce-ar fi, să fii responsabil și să îi respecti pe cei din jurul tău. Învățământul s-a schimbat considerabil de-a lungul anilor și sunt sigură că și în viitor vor fi introduse noi tehnologii care să diferențieze școala dintre generații. Cert este faptul că sub influența învățământului se dezvoltă generații cu puncte de vedere și principii diferite!”

Astfel, din cele relatate mai sus, învățarea în bază de proiect în școala contemporană presupune o abordare inter/trans/pluridisciplinară.

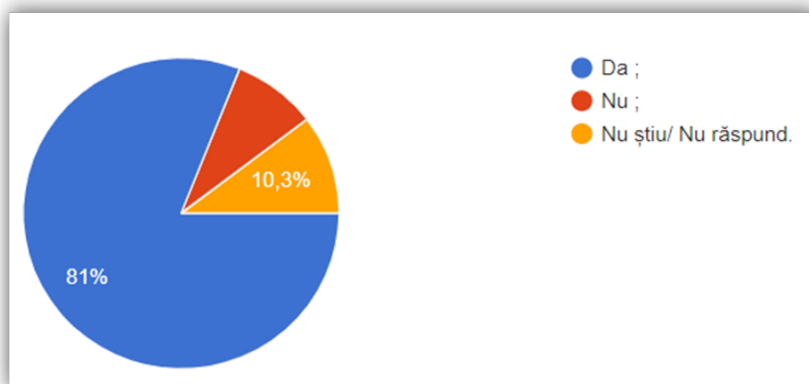
Sondaj de opinii al elevilor cu privire învățarea prin proiect.

Sondajul realizat a avut ca obiectiv determinarea avantajelor privind modelul de învățare bazat pe metoda proiectului.

Datele sondajului cuprind analiza statistică a răspunsurilor oferite de 110 elevi din clasele liceale, care au fost și sunt încadrați în diferite proiecte, ca activitate extracurriculară și activitate didactică.

Analiza centralizată a acestor răspunsuri s-a constituit ca prima etapă de evaluare a activităților elevilor, chestionarul fiind gândit ca un instrument de măsurare a eficienței învățării prin metoda proiectului.

Itemul 1. Considerați metoda Proiectului utilă pentru a vă motiva să învățați?

Figura 13. Motivarea pentru învățare a elevului prin metoda proiectului

Pe locul întâi, cu o pondere de 81% dintre respondenți au răspuns pozitiv la întrebare, dintre care 10,3% din respondenți au răspuns „Nu”, iar 0,07% au răspuns „Nu știu”.

Constatăm că majoritatea elevilor intervievați sunt cel puțin inițiați în acest proces. În plus, este vorba despre activități preferate, deci sunt cele care îi motivează cel mai mult dezvoltându-le abilități ce țin de învățare, analiză și adaptabilitate, creativitate, capacitatea de inovație.

Metoda proiectului asigură caracterul aplicativ în situații concrete de viață a celor învățate și utilizarea experienței personale pentru noile achiziții de învățare. Pendularea permanentă între cunoscut și necunoscut influențează pozitiv atât starea de bine, cât și rezultatele învățării. Pentru a depăși teama de necunoscut cel mai simplu este ca activitate de învățare să fie atractivă, interesantă și utilă.

În acest sens, itemul 2 a vizat atitudinea elevilor privind învățarea în bază de proiect.

Itemul 2. Ce părere aveți despre învățarea în bază de proiect?

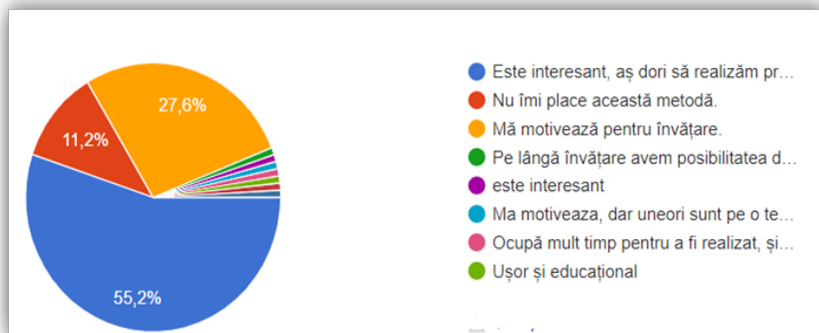

Fig. 14. Opinia elevilor despre învățarea în bază de proiect

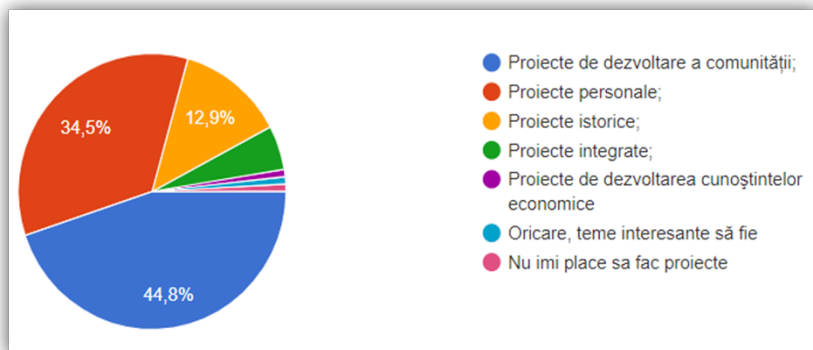
Vedem că 55,2% din respondenți și-au manifestat interesul pentru învățarea în baza de proiect, specificând realizarea proiectelor interdisciplinare, pentru că: *Formează abilități care se pot aplica pe scară largă; Asigură o mai bună înțelegere a informațiilor la toate disciplinele; Oferă rezultate mai bune în sala de clasă într-un cadru conceptual care presupune implicare, cercetare, investigare, învățare activă; Formează la elevi abilități de a face observații, de a colecta, analiza și sintetiza informații și de a formula concluzii.*

27,6% dintre respondenți au menționat că metoda îi motivează să învețe. Învățarea devine mai atractivă atunci când ceva fascinează, elevii văd în ceea ce li se transmite că li se respectă interesele și corespund obiectivelor personale. Elevii sunt încurajați să utilizeze noile tehnologii, care sunt surse bogate de materiale de învățare și pot genera idei și soluții la problemele cu care se confruntă.

Pentru 11,2% dintre respondenți această metodă nu este apreciată pentru că, zic ei, ocupă mult spațiu și ei nu se încadrează în timp.

Itemul 3. Ce tipuri de proiecte vă place să implementați?

Figura 15. Tipurile de proiecte cel mai des realizate de către elevi

44,8% dintre elevi au ales *Proiecte de dezvoltare a comunității*. Menirea școlii este să pregătească tinerii pentru viața în comunitate, să educe personalități, să formeze buni cetățeni care apreciază la justa valoare lumea în care trăiesc.

Alte 34,5% dintre elevi realizează proiecte personale și explică că anume școala este inițiatora unor programe educaționale comunitare ce ar urmări creșterea calității vieții și ar promova valori precum responsabilitatea, cooperarea, participarea, transparența și comunicarea. Elevii activează în comunitate beneficiind de facilități și de resursele disponibile. Pot fi desfășurate lecții la muzeu, bibliotecă, primărie etc. Elevii învață prestând servicii, desfășurând activități în folosul comunității: *de caritate – îngrijirea persoanelor în etate, acordarea de sprijin celor cu nevoi speciale, bolnavilor, orfanilor etc.; ecologice – salubritatea unor zone, reciclarea deșeurilor, reinstaurarea monumentelor etc.; de voluntariat la diferite instituții (bibliotecă, spital, poliție, organizații neguvernamentale etc).*

12,9% dintre elevi preferă proiecte istorice. Proiectele de grup au o rezonanță deosebită în cadrul studierii istoriei locale. În acest caz, drept teme pentru proiectele de grup pot servi viața și activitatea unor personalități din localitatea de baștină, istoricul și destinul unor edificii culturale, cercetarea unor evenimente din istoria contemporană, cum ar fi holocaustul, foametea, deportările în masă, colectivizarea forțată,

cu referință la victime și martori oculari, datini și tradiții caracteristice localității locale. Produsul final ar putea fi mediatizat în presă sau publicat ca ediție aparte. Pot fi realizate investigații istorice prin utilizarea resurselor multimedia și elaborarea unor proiecte de istorie familiale/locale valorificând resursele oferite de istoria orală.

5,2% dintre elevi aleg proiecte integrate. De exemplu, declanșarea și realizarea proiectelor pentru educația ambientală și protejarea mediului prezintă numeroase avantaje: sensibilizarea elevilor față de problemele de mediu din localitatea natală; cercetarea și constatarea la fața locului a diversității și complexității problemelor de mediu; posibilitatea educației ambientale a elevilor în mijlocul naturii; transformarea comportamentelor cotidiene în stiluri de viață ecologice, sănătoase și durabile prin întreținerea unui ambient curat; dezvoltarea unui comportament adecvat; dezvoltarea capacității de comunicare și responsabilizarea față de propria persoană, comunitate, mediu și natură.

Itemul 4. Utilizând metoda proiect, cum vi s-a părut procesul de activitate în comun?

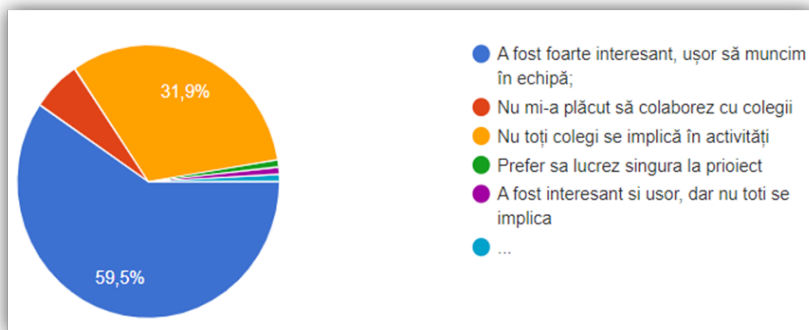

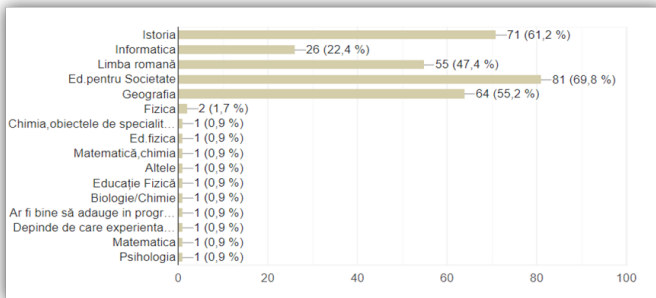
Fig. 16. Răspunsurile elevilor cu privire la activitatea în grup în procesul realizării proiectelor

Unui număr mare - 59,5% dintre elevi le-a fost interesant să lucreze în echipă dezvoltându-și abilitățile interpersonale (capacitatea de comunicare, abilitățile ce țin de lucrul în echipă etc.) Se pare că aceasta este metoda cea mai generoasă în acest sens. Aplicând învățarea prin

cercetare/investigare, reușim să creăm acele „linkuri” între elevi și elevi, elevi și profesorii lor și implicit elevi și comunitate; în plus, în acest context, părintele își recapătă rolul de supervisor al devenirii propriilor copii, asigurându-le tot instrumentariul necesar. Această metodă presupune implicarea activă și interesată a elevului în atingerea obiectivelor propuse, responsabilizează elevul față de propriul proces de învățare și față de echipă.

31,9% dintre respondenți au menționat ca nu toți elevii se implica în acest proces, probabil din lipsa de abilități dar și instrumentar. Multe sarcini îi revin liderului de grup. Trebuie să formăm elevi inovativi care vor utiliza instrumente TIC, specifice vârstei: de la instrumente simple, cum ar fi PowerPoint, la instrumente de dezvoltare și de aplicații informatice, regăsite în tehnologia NET. Folosirea internetului, a resurselor on-line, a bibliotecilor virtuale, a comunicării on-line, are implicații pe care societatea în care trăim le solicită: stimulează și dezvoltă potențialul cognitiv multiplu al elevilor (Teoria inteligențelor Multiple, H. Gardner), dezvoltă abilitățile necesare în secolul XXI, contribuie la dezvoltarea abilităților de gândire de nivel superior (Taxonomia lui Bloom), orientează procesul de instruire către interesele elevilor (predare centrată pe elev) [56].

Itemul 5. Cum credeți ce discipline pot colabora pentru a crea o experiență de învățare completă?

Fig.17. Opinia elevilor despre disciplinele ce pot colabora între ele pentru a crea o experiență de învățare completă

Primul loc îl ocupă **Istoria** (61,2%). Proiectele pe care le realizează elevii la orele de istorie constituie exemple ale puterii de transformare și de modelare a personalității pe care o exercită istoria în calitate de disciplină școlară: puterea de a schimba percepția despre lume, despre evenimentele din trecut și prezent și de a apropia generații. O asemenea abordare a istoriei nu pune accentul pe cantitatea informațiilor învățate, ci pe analiza lor critică, determinând, în acest mod, formarea de competențe și atitudini care ar susține abilitățile sociale de comunicare și relaționare ale tinerilor, în calitate de cetățeni demni ai propriei țări, dar și o înțelegere mai profundă a identității naționale [12].

Informatica/TIC (22,4%) ar putea explica faptul că în cadrul acestei discipline elevii au acces la calculator (chiar și cei care nu au unul acasă).

Limba română (47,4%) ocupă poziția a treia, chiar dacă lectura nu era între activitățile preferate de elevi. Aceasta înseamnă că profesorii de limba română găsesc metodele potrivite pentru a capta interesul elevilor.

Educația pentru dezvoltarea sustenabilă a mediului, de exemplu, poate fi abordată în cadrul multor discipline școlare, dar și a activităților extrașcolare, în special în cadrul disciplinei Educația pentru Societate (69,8%).

Geografia mediului (55,2%), care cuprinde explorarea unor situații-problemă ale mediului local, regional și global, poate fi realizată prin intermediul proiectelor educaționale sau ecologice, unde pot fi implicați elevi, profesori, dar totodată pot fi stabilite și relații de parteneriate cu autoritățile publice locale, cu biblioteca, cu școala și cu alți reprezentanți ai comunității ce pot contribui nemijlocit la dezvoltarea mediului.

Folosirea chestionarului ca metodă de cunoaștere a elevilor este utilă deoarece, pe baza rezultatelor obținute se constată realitatea din școală, care poate confirma sau infirma ipoteza și poate oferi sugestii pentru îmbunătățirea activității didactice.

În rezultatul examinării datelor chestionarului implementat, putem constata că pentru mulți elevi acest stil de învățare este unul foarte atractiv deoarece derivă din autenticitatea experiențelor. Elevii își asu-

mă rolul și comportamentul celor care lucrează într-un anumit domeniu. Fie că realizează un film documentar despre probleme de mediu din localitate sau elaborează o broșură turistică pentru a evidenția locurile cu semnificație istorică din comunitatea lor, sau realizează o prezentare multimedia despre argumentele pro și contra privind alte probleme din comunitate. În acest context elevii sunt implicați în activități reale, care au semnificație dincolo de sala de clasă sau școală, ce le dă posibilitatea să se confrunte cu realitatea.

Astfel, formulăm următoarele avantaje ale învățării bazate pe metoda proiectului:

- creșterea prezenței la ore, creșterea gradului de încredere în sine și îmbunătățirea atitudinii față de învățare;
- oferirea accesului la o gamă mai largă de oportunități de învățare în sala de clasă, oferind o strategie de implicare a elevilor din medii culturale diverse;
- eficientizarea evaluării și învățării interactive;
- plasarea elevului în situații de cercetare autentice;
- cultivarea responsabilității pentru propria învățare și rezultatele acesteia;
- face posibilă abordarea interdisciplinară și transdisciplinară a temelor;
- asigură implicarea tuturor elevilor în realizarea sarcinilor propuse;
- consolidarea și valorificarea tehnicilor de activitate intelectuală (de colectare, prelucrare și prezentare a informațiilor);
- stimularea inițiativei și independenței elevilor în activități;
- dezvoltarea competențelor de relaționare, a competențelor de comunicare;
- stimulează creativitatea;
- facilitează dezvoltarea încrederii în propriile forțe etc.

Pentru profesori această metodă ajută la dezvoltarea profesionalismului și a colaborării cu toți colegii, precum și posibilitățile de a construi relații cu elevii. În plus, mulți profesori apreciază disponibilitatea unui model care se adresează unor categorii diverse de elevi prin existența unei game variate de oportunități de învățare.

În final, menționăm importanța metodei proiectului prin faptul că este o metodă de activare a elevului prin rezolvarea originală a sarcinilor, prin libertatea de alegere și acțiune, prin modalitatea de procesare a informațiilor, oferind un mediu bogat și semnificativ, în care elevii își dezvoltă competențe complexe, inerente funcționării eficiente într-o lume modernă.

Utilizarea metodei proiectului în cadrul activităților didactice va favoriza descoperirea plăcerii de a învăța, și va spori încrederea în propriile forțe care este esențială în formarea personalității elevului.

RECOMANDĂRI METODOLOGICE:

Învățarea în bază de proiect

Disciplinele din cadrul ariei curriculare Educație socioumanistică joacă un rol deosebit în constituirea identității personale, naționale și europene, iar paradigma centrării procesului de predare-învățare pe elev reprezintă o schimbare fundamentală, care atrage necesitatea găsirii unor soluții care să stimuleze permanent interesul și curiozitatea elevului, pe de o parte, și să-i îmbunătățească performanțele, pe de altă parte. Printre elementele inovatoare se regăsește și *învățarea în bază de proiect*.

În aceeași ordine de idei, nu putem nega faptul că, atât profesorul, cât și elevul, au la etapa actuală o multitudine de surse de cunoaștere a istoriei: pe lângă cele tradiționale, avem acces la documente de arhivă, publicații ale timpului, pelicule documentare, canale TV, știri, filme artistice și chiar martori ai evenimentelor istorice etc. S-ar părea că suntem avantajați, dar această diversitate solicită o atenție sporită din partea cadrului didactic, pentru a-i ghida pe elevi în învățare.

În acest context, cercetarea profundă, analiza atentă și critică a mărturiilor istorice, compararea diverselor surse cu referire la același eveniment formează un nucleu al acțiunilor, care îl va ajuta pe elev să aprecieze obiectiv situațiile, faptele și procesele/fenomenele istorice, or, gândirea critică apare atunci și acolo unde nu există mentalitatea unicului răspuns corect, fapt raportat la orice lecție de istorie. Pentru a-i încuraja pe elevi să cerceteze, să studieze, să intervieveze, să reflecteze, se impune urmarea unui șir de *recomandări: promovarea diversității, implicarea activă în procesul de învățare, toleranța față de opiniile colegilor, ascultarea activă, realizarea de proiecte etc.*

Temele proiectelor, construite prin apelul la resurse pedagogice informaționale de tip monodisciplinar, intradisciplinar, interdisciplinar, pluri-/multidisciplinar, transdisciplinar, pot fi concepute și realizate la toate treptele și disciplinele de învățământ. Important este să delimităm clar tipul de proiect și gradul de integrare a cunoștințelor.

Situația de învățare integrată

Situația de învățare integrată este o situație didactică în care elevilor li se solicită să realizeze (individual sau în grup) activități sau acțiuni care impun mobilizarea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor formate pentru rezolvarea unei probleme sau sarcini concrete, într-un context simulat sau real. Situația de învățare integrată este o activitate personalizată în care elevul este determinat să își mobilizeze un ansamblu de resurse acumulate anterior: cunoștințe declarative (savoir, cunoștințe), cunoștințe procedurale (savoir-faire, abilități), cunoștințe atitudinale (savoir-etre, atitudini), scheme, etc.

Implementarea situațiilor de învățare integrată în cadrul lecțiilor oferă elevilor posibilitatea de ași extinde domeniul de cunoaștere, a face legături cu achizițiile dobândite în cadrul altor discipline.

Recomandăm proiectarea situațiilor de învățare integrată în fiecare unitate de învățare, respectând reperiile de proiectare: *Formularea competenței sau competențelor specifice disciplinei și a competențelor transversale; Formularea obiectivelor operaționale ale Situației de învățare; Alegerea formei de organizare; Selectarea și structurarea conținutului; Alegerea mijloacelor de învățământ și resurselor de timp; Alegerea metodologiei didactice; Precizarea sarcinii de realizat; Evaluarea produsului.*

Constatările și recomandările metodologice propuse de autori, vor contribui la determinarea reflecțiilor pedagogice asupra practicii educaționale actuale și vor conduce la inovarea actului de învățare realizat în cadrul ariei curriculare *Educație socioumanistică*.

REPERE BIBLIOGRAFICE:

1. ACHIRI I., FRANȚUZAN L. et. al. Modele de reconfigurare a procesului de învățare. Aria curriculară Matematică și Științe. Ghid metodologic. Chișinău: IȘE, 2022. 91 p.
2. BOCOȘ M. Didactica disciplinelor pedagogice. Un cadru constructivist. Pitești: Paralela 45, 2008. 428 p.
3. BRIȚCHI A. Strategia învățării pe bază de proiect – condiția eficienței învățământului simultan. În: Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2015, nr. 3, p. 195-203.
4. BOTGROS, I., FRANȚUZAN L. Inter- și transdisciplinaritatea- concepte contemporane în educație, În: Calitatea educației: teorii, principii, realizări. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Chișinău: IȘE, 2008. pp.115-121.
5. Cadrul de Referință al Competențelor pentru o cultură democratică. V-1-3, Consiliul Europei, 2018, www.coe.int/competences.
6. CALLO T., GHICOV A. Elemente transdisciplinare în predare. Ghid metodologic pentru formarea cadrelor didactice din învățământul preuniversitar. Chișinău: Știința, 2007.
7. Carta Consiliului Europei privind educația pentru cetățenie democratică și educația pentru drepturile omului, 2010.
8. CARTALEANU T. Predarea interactivă centrată pe elev. Chișinău: Știința, 2007.
9. CARTALEANU T., COSOVAN T., GORAȘ-POSTICĂ V. (coord.) Formare de competențe prin strategii didactice interactive. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2008.
10. CERGHIT I. Metode de învățământ. Iași: Polirom, 2006. 315 p. ISBN: 973-46-0175-X
11. CERGHIT I., NEACȘU I., NEGREȚ-DOBRIDOR I., PĂNIȘOARA I. Prelegeri pedagogice, Iași: Polirom, 2001.
12. CIOLAN L. Învățarea integrată – fundamente pentru un curriculum transdisciplinar. Iași: Polirom, 2008. 280 p.
13. COSTACHI A. Lecția de istorie, sau gândirea critică. În: Tribuna Învățământului. București, 2015.
14. COTRUȚĂ M. Învățarea integrată a istoriei. În: Luceafărul, Chișinău, 2022, ISSN 2065-420.
15. CRISTEA S. Instruirea prin proiecte. În: Didactica Pro, Nr.1, Chișinău, 2018, pp 57-60.
16. CURRICULUM la Istoria românilor și universal, Chișinău 2019.
17. CURRICULUM la disciplina Educație pentru societate, Chișinău 2018.

18. CSIKI L. Intergrarea tehnologiei moderne prin învățarea bazată pe proiecte (Disponibil: <http://ccdmures.ro/cmsmadesimple/uploads/file/rev8sp/tehno/tehno5.pdf>, vizitat: 25.10.22).
19. DEWEY J. Fundamente pentru o știință a educației. București: EDP, 1992.
20. DJUVARA N. O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri, București: Humanitas, 2002.
21. DULAMA M. E. Despre competențe. Teorie și practică. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2011.
22. DULAMĂ M. E. Formularea întrebărilor pentru dezvoltarea gândirii critice. În: Didactica Pro, 2004, Nr. 2 (24), pp. 57-60.
23. DULAMĂ M.E. Modelul învățării depline a geografiei, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2004.
24. Ecoul represiunilor politice din RSS Moldovenească (1940-1991). Culegere de eseuri. (coordonator: Viorel Bolduma). Chișinău: Garamont, 2020. 148 p.
25. Educație pentru societate. Ghidul profesorului. Clasa a X-a. Chișinău, 2020.
26. Educație pentru societate. Ghidul profesorului. Clasa a XI-a. Chișinău, 2020.
27. Educație pentru societate. Ghidul profesorului. Clasa a XII-a. Chișinău, 2021.
28. Educație integrală: Fundamente teoretico-paradigmatice și aplicative, (Callo T, Cuznețov L, Hadîrcă M.), IȘE, Chișinău 2015, 248 p.
29. FLUERAȘ V. Gândirea laterală și scrisul creativ. Cluj-Napoca: Editura Casa cărții de știință, 2008.
30. FRANȚUZAN L. (coord.). Învățarea școlară: Probleme de realizare. Perspective de dezvoltare. Monografie colectivă. Chișinău: IȘE, 2020. 399 p.
31. GHERASIM C. Didactica istoriei: Chișinău: CEP USM, 2021, 220 p.
32. GORINCIOI V. Educația ecologică a elevilor prin dezbateri. În: Didactica Pro, nr. 6 (22), Chișinău 2003.
33. GLAVA A. Tehnologiile E-Learning. Analiza didactică, în Educația 21, nr. 2, Cluj-Napoca: Casa cărții de Știință, 2005.
34. GLAVA A. Strategii de dezvoltare a gândirii critice. (Disponibil: file:///C:/Users/Acer/Downloads/Dezvoltarea_gandirii_critice.pdf. Vizitat: 20.10.22).
35. GLOBU N. Învățarea prin proiecte în cadrul disciplinei dezvoltarea personal. În: Buletinul Științific al Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul: Științe Umaniste №. 2 (10), 2019, p.11-115. ISSN 2345-1866.
36. HADÎRCĂ M. Abordarea integralizată în educație. În: Calitatea educației: teorii, principii, realizări. Materialele Conferinței Științifice Internaționale, Chișinău IȘE 2008, pp. 189-193.

37. IONESCU M. Managementul clasei. Un pas mai departe. Învățarea bazată pe proiect. București: Humanitas, 2003.
38. IONESCU M., RADU I. Didactica moderna. Cluj-Napoca: Dacia, 2001.
39. IUCU R., Managementul și gestiunea clasei de elevi. Iași: Polirom, 2000.
40. JINGA I., NEGRET I. Eficienta învățării: București: Editis, 1994.
41. MANOLESCU M. Teoria și metodologia instruirii. București: Universitaria, 2010.
42. MINDER M. Didactica funcțională. Obiective, strategii, evaluare. Chișinău: Cartier, 2003.
43. MUNTEAN I., MUNTEANU M. Educația pentru dezvoltarea durabilă prin geografie. În: Tendințe actuale în predarea și învățarea geografiei. Vol. 11. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2012.
44. NICOLESCU B. Transdisciplinaritatea: Manifest. Iași: Junimea, 2007.
45. OPREA C.-L. Strategii didactice interactive. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2009.
46. PĂNIȘOARĂ I. O. Profesorul de succes: 59 de principii de pedagogie practică. Iași: Polirom, 2009.
47. PANȚURU S. et al. Fundamentele pedagogiei: Teoria și metodologia curriculumului. Aspect de management al curriculum-ului. Brașov: Editura Universității Transilvania, 2008.
48. PETROVSCHI N. Învățarea integrată ca factor ce asigură calitatea educației În: Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului. Materiale ale Conferinței Științifice Internaționale, Chișinău 2012, Vol. III, pag. 23-30.
49. PETROVSCHI N. Învățarea pragmatică a istoriei. Chișinău: Print-Caro SRL, 2012, 272 p.
50. PILA V. Strategii de predare și cercetare a istoriei orale și locale prin metoda proiectelor. În: Descoperiri în imediată apropiere. Sugestii metodologice pentru ghidarea elevilor în cercetarea istoriei locale. Chișinău: Epigraf, 2021.
51. RADU I. T. Evaluarea în procesul didactic. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2000.
52. ULRIH C. Învățarea prin proiecte. Ghid pentru profesori. Iași: Polirom, 2016.
53. SCLIFOS L. O competență-cheie: a învăța să înveți. Ghid metodologic. Chișinău: CE PRO DIDACTICA, 2010. 136 p.
54. SENGE P. Școli care învață. A cincea disciplină aplicată în educație. București: Trei, 2016, 773 p.
55. SOLOVEI R., MELNIC E. Lecția de istorie sau despre gândirea critică. In: Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale. IȘE, 11-12 octombrie 2019. Chișinău, 2019, pp. 52-59.

56. ȘTEFAN M. Teoria situațiilor educative, București: Aramis, 2003.
57. ȘULEANSCHI S., NICOLAESCU-ONOFREI L. Dezvoltarea competențelor antreprenoriale. Ghid practic pentru elaborarea și aplicarea situațiilor de integrare. Chișinău, 2019.
58. TĂNASĂ Gh. Metodica predării-învățării istoriei în școală. Iași:Spiru Haret, 1996.
59. TEMPLE Ch., STEELE J., MEREDITH K. Inițiere în metodologia dezvoltării gândirii critice, ediția a II-a. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2003.
60. The New Penguin English Dictionary. London: Penguin, 2000. 1654 p.
61. ЛАЗАРЕВ В. С. Новое понимание метода проектов в образовании. În: Проблемы современного образования. №6, стр. 35-43, 2011.
62. ФЕДОРОВА Н. Б., БОРИСОВА М. А. Особенности организации и оценивания проектной деятельности школьников. În: Физика в школе 1/2014, стр. 37-42.

ANEXE:

PROIECTARE PENTRU UNITATEA DE ÎNVĂȚARE

Disciplina ISTORIA UNIVERSALĂ ȘI A ROMÂNILOR

Tipul lecției: mixtă.

Unitatea de învățare: Cultura Antică.

Timp de realizare: 45 min.

Competențe specifice:

- Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării.
- Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie.
- Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

Unități de competențe:

- Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate.
- Conceptualizarea continuității proceselor care au avut loc în Epoca Antică și medievală, utilizând sursele cartografice și cronologice.
- Aprecierea roului istoric al marilor personalități în edificarea valorilor culturii universale.

Obiective operaționale:

- O₁ - Să definească conceptele de *cultură* și *civilizație*, analizând imaginilor propuse;
- O₂ - Să analizeze principalele elemente ale culturii antice;
- O₃ - Să caracterizeze cele 7 minuni ale lumii antice și ale lumii contemporane;
- O₄ - Să-și exprime opinia despre valoarea patrimoniului antic pentru lumea contemporană.

Condiții prealabile pentru formarea/dezvoltarea competențelor	Situatii de integrare planificate
Abilități de lucru în echipă, cercetare, prezentare, formulare a întrebărilor, comunicare, analiză, sinteză.	Imaginați-vă o situație în clasă/instituție de învățământ/stradă: dacă ar fi să observați că cineva distruge mobilierul, un monument, tablou, cum ați proceda? Cum putem numi așa gen de persoane?

Resurse informaționale și metodologice (literatura utilizată, metode, tehnici, procedee, forme de organizare a procesului de învățare):

Ghid de învățare, Studierea surselor istorice, explicația, conversația, expunerea, problematizarea, munca independentă, în echipe.

Dotarea lecției: Hărțile *Dacia pe timpul lui Decebal*, *Războaiele daco-romane*, imagini în format Power Point, video, axa cronologică.

Bibliografia:

- Curriculum național. Aria curriculară educație socioumanistică Istoria românilor și universală. Clasele X-XII. Chișinău, 2019.
- Drâmba O., Istoria culturii și civilizației, Ed. Științifică și Enciclopedică, vol. I, București, 1984.
- Dragnev D., Gh. Postica, Istoria românilor antică și medievală, Ed. Civitas, 2003; Gh. Gonța, I. Negrei, P. Parasca, Istoria românilor antică și medieval, Ed. Prut internațional, Chișinău, 2007.
- Felea A., Dolghi A., Istoria. Caiet pentru formarea competențelor, cl.10. Chișinău, 2019.
- Felea A., Dolghi A., Atlas de istoria românilor și universal, Chișinău, 2020.

1) <i>Evocare.</i> Elevii sunt implicați activ, prin sarcini de tipul: <i>Implică-te!</i>			
Etape	Activități de învățare planificate, formularea clară a sarcinilor didactice	Descrierea modalității de realizare a sarcinilor	Timp
I	II	III	IV
<p>Apelul, valorificarea cunoștințelor anterioare, inclusiv verificarea temei pentru acasă</p>	<p>Salutul. Mobilizarea grupei. 1. Explică rolul și locul familiei în societatea antică? 2. Descrie aspectul comun al educației la diferite popoare ale lumii antice. 3. Apreciază comparativ rolul femeii și al bărbatului în societatea antică 4. Exprimă-ți opinia față de stereotipurile și opiniile existente în societatea antică și contemporană.</p> <p>Citește motto-ul lecției și propune elevilor să-l analizeze. “Niciodată cultura n-a distrus civilizația, dar civilizația poate fi moartea culturii și de obicei cultura moare din cauza civilizației”. (Vasile Băncilă).</p> <p>Reține din acest citat, explică termenul „civilizație” Numiți 3-5 trăsături a unui om civilizat?</p>	<p>Se pregătesc pentru activitate în timpul lecției.</p> <p>Elevii răspund temă pentru acasă.</p> <p>Utilizând cunoștințele acumulate inițial, elevii fac comentarii.</p> <p>Elevii explică termenul „civilizație”.</p>	<p>1 min</p> <p>2 min</p>
			V
			<p>Tehnica Bliț</p> <p>Conversația</p> <p>Activitate frontală Imagini Power Point</p> <p>Discuție ghidată Descriere</p>

<p>Motivarea, trezirea interesului. Crearea contextului pentru formularea scopurilor proprii de învățare</p>	<p>Examinați imaginile și prezentați succint ideile sugerate de ele. Etimologic, termenul de <i>civilizație</i> e derivat din latina clasică, unde adjectivul <i>civilis</i> și substantivul <i>civilitas</i> exprimă calitățile generale ale cetățeanului (<i>civis</i>) în relațiile cu ceilalți cetățeni, trăsături cum ar fi politețea, amabilitatea etc. La vechii greci și romani, <i>condiția omului cetățean</i> este însăși condiția unui comportament civilizat. Ei identificau propriul lor stadiu de organizare socială cu ceea ce ar fi propriu omului ca atare, c onsiderându-se, deci, un <i>model perfect</i> și unic al umanității. Tot ceea ce se afla în afara zonei de cultură greco-română, tot ceea ce nu corespundea acestui model era considerat ca o lume barbară, având un statut axiologic inferior.</p>	<p>Elevii identifică și numesc 3-5 trăsături a unui om civilizat.</p>		
	<p>Intuiți subiectul lecției, explicând noțiunea de „cultură” https://wordwall.net/ro/resource/5332867/cultura Termenul de cultură a fost preluat din limba latină de mai toate limbile moderne, printr-o analogie cu agricultura. analogie ce are la bază ideea de modificare a naturii. Astfel, cultura, care avea ca înțeles primar cultivarea pământului, este extins încât să defineas</p>	<p>Elevii răspund la întrebări</p>	<p>4 min</p>	<p>https://wordwall.net/ro/resource/5332867/cultura https://wordwall.net/ro/resource/8522890/reactualizare-lec%C8%9Bie-cultura Conversație Asalt de idei</p>

	<p>că activitatea de cultivare a spiritului. Anunț subiectul lecției: Cultura antică 1. Scrisul, literatura, filosofia și știința 2. Artă 3. Religia, mitologia</p>			
<p style="text-align: center;">2) Realizarea sensului</p> <p style="text-align: center;">Se menține implicarea și interesul prin sarcini de tipul:</p> <p>1. Informează-te! (<i>lectură, ascultare activă</i>) 2. Procesoază informația! (<i>reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului nou</i>).</p>				
<p>Stabilirea contactului cu informația nouă</p>	<p>Care sunt cele mai mari civilizații ale antichității? Care state au moștenit aceste civilizații? Profesorul amintește elevilor civilizațiile antichității, trăsăturile lor și localizarea lor geografică.</p>	<p>Elevii își reamintesc cele mai mari civilizații ale antichității. (Egipt, Mesopotamiană, China, India, Grecia, Roma, geto-dacii etc.)</p>	<p>3 min</p>	<p>Conversația comentariu</p>
<p>Preluarea, procesarea informației noi</p>	<p>Până la finalul final de lecții, meditați: 1. Ce cultura/realizări vom lăsa noi, generațiilor viitoare? 2. Ce opere/lucrări/monumente din Republica Moldova propuneți pentru patrimoniul cultural universal? Profesorul explică tema nouă, analizând/comentând documentele Adresează întrebări elevilor: 1. Enumerați formele de scriere apărute în lumea antică. 2. Filosofa</p>	<p>Elevii analizează documentele/imaginile din PPT, video și răspund/fac comentarii</p>	<p>20 min.</p>	<p>PPT. https://manuale/Clasa%20ro/manuale/Clasa%20a%20V-a/Istorie/CD%20Press/ Analiza documentului</p>

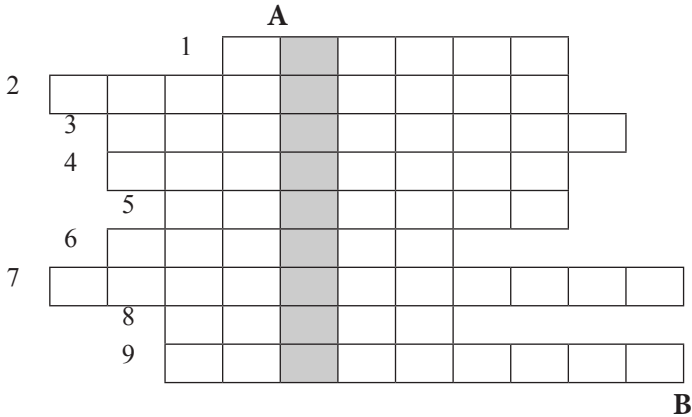
	<p>antică(https://www.youtube.com/watch?v=-FY3Pr3Y3zY). Comentați citatul lui Socrate.</p> <p>3. Numește autori și opere literare importante a lumii greco-romane.</p> <p>4. Numește genurile literare existente în Grecia și Roma antică</p> <p>5. Numește realizări ale științei antice, care și astăzi sunt actuale.</p> <p>6. Ce cunoașteți despre Codul lui Hammurabi.</p> <p>Teatru(https://www.facebook.com/watch/?v=132832088775094)(https://www.youtube.com/watch?v=6cHf_Gg4TiA)</p> <p>8. Identifică stilurile arhitecturii din Grecia Antică https://www.youtube.com/watch?v=C8NAm88Ytgw (https://www.youtube.com/watch?v=1JFQzGfXUQ)</p> <p>9. Care sunt cele 7 minuni ale lumii Antice? Ce monumente antice ai mai putea adauga în această listă?</p> <p>10. Ce monumente contemporane propuneți în lista a 7 minuni a lumii contemporane? Dar a omenirii? https://www.libertatea.ro/lifestyle/cele-7-minuni-ale-lumii-2775054 https://a1.ro/news/inedit/cele-sapte-</p>		<p>Discuție ghidată</p> <p>Linia timpului</p> <p>Harta lumii antice</p> <p>Documente și materiale</p> <p>Descoperirea</p> <p>Problematizarea</p>
--	--	--	--

	construite-in-3d-id863616.html 11. Mitologia, Jocurile Olimpice 12. Determină aspectele generale ale religiilor antice. Dați exemple de state unde sunt împărtășite și azi aceste religii.			
<p>3) Reflecție Eleților li se propun sarcini de tipul: <i>Comunică și decide!</i> (în unele situații, în funcție de sarcina dactică, acest pas este aplicații și la etapa de realizare a sensului). <i>Apreciază!</i> (exprimă-ți atitudinea)</p>				
I	II	III	IV	V
Schimb de idei cu referință la cele studiate	Țimp de 4 minute cu ajutorul jocului interactiv, "Cultura antică", vă reamintiți principalele moșteniri a culturii antice	https://learningapps.org/display?v=par8t3oz519	3 min	https://learningapps.org/display?v=par8t3oz519 joc istoric interactiv
Aprecierea importanței utilității temei noi	Ce monument al antichității te-a impresionat. Argumentează răspunsul Continuăți enunțurile, aplicând cunoștințele obținute pe parcursul orei.	Eleții expun impresiile orale. Am fost impresionat de monumentul.... Voi ține minte că..... Aș dori să vizitez.....	2 min	Descoperirea
<p>4. Extindere Eleților li se propun sarcini de tipul: <i>Acționează!</i> (simularea, exersarea competențelor necesare la locul de muncă, sarcini care îi pun în situația de a ieși din cadrul clasei, orei școlii în comunitate, la o întreprindere, în familie, cămin etc.). La această etapă eleții își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.</p>				

I	II	III	IV	V
Aplicarea celor în-sușite în situații de integrare sim.	Realizați oral: Ce stiluri arhitecturale din antichitate v-au plăcut și ați dori să le să preluați/ dezvoltăți pentru viitoare profesie? Ce stiluri din arhitectura/pictura/ sculptura din epoca antică ați prelua pentru a face designul unei încăperi?	Elevii își exprimă opinia și răspund la întrebări.	2 min	Comparația Stabilesc perechi
Aplicarea celor în-sușite în situații de integrare autentică	Ce stiluri arhitecturale sunt folosite în din Republica Moldova? Identificați în orașul Chișinău ce stiluri arhitecturale sunt utilizate din epoca antică.	Elevii identifică stilurile din Republica Moldova, Chișinău și prezintă.	5 min	Discuție ghidată
Evaluarea elevilor. Argumentarea notelor puse	Cum v-ati simțit la ora? Cum puteți aprecia prestația, implicarea proprie și a colegilor voștri	Elevii expun emoțiile trăite în cadrul orei.	1 min	Chestionar
Evocarea, motivarea pentru studiul independent. Tema pentru acasă	1. Identificați invențiile științei antice care sunt utilizate și astăzi în diverse domenii 2. Determinați idei, citate ale filosofilor din antichitate ce sunt actuale și azi 3) Vizitați și identificați în muzeele din Republica Moldova exponate din perioada antică. 4. Vizitați un muzeu virtual al lumii și identificați monumente a antichității care se păstrează în aceste muzee. 5. Realizați sarcinile din fișa anexată	Elevii își consemnează tema pentru acasă. Realizarea jocului de rol. Ghidul și turiștii.	2 min	jocului de rol https://o.yestherapyhelps.com/the-15-most-important-and-famous-greek-philosophers-14502 https://www.clujlife.com/2020/03/17/10-muzee-europene-pe-care-le-poti-vizita-virtual-de-acasa/ https://www.louvre.fr/en/online-tours https://www.national-museum.md/3Dtur-muzeu/index.html

Anexa

Aritmogrif istoric: Arta Greciei antice

Verticala A-B = Trăsătură generală a artei Greciei antice; spre deosebire de arta egipteană care se caracterizează prin monumentalitate, monumentele grecești realizau un ..... în raport cu dimensiunile umane.

Orizontal:

- 1 –Lăcașul zeilor.
- 2 –Construcție destinată să adăpostească statuia unui zeu.
- 3 –Templu de pe Acropola Atenei unde se găsesc Cariatidele.
- 4 –Partea de sus (ornamentală) a unei coloane pe care se sprijină arhitrava.
- 5 –Stâlp înalt, cilindric, servind pentru susținere sau ca ornament al frontonului sau al părților interioare ale unui edificiu.
- 6 –Autorul lucrării „Zeus din Olimpia”, una din cele șapte minuni ale lumii antice.
- 7 – Element de arhitectură care susține acoperișul unui templu.
- 8 – Ordin grecesc numit și ordinul masculin.
- 9 – Domeniu în care s-au remarcat Fidias, Miron și Polictet.

PROIECT DIDACTIC

Disciplina: ISTORIA UNIVERSALĂ ȘI A ROMÂNILOR

Clasa 10

Tipul lecției: mixtă.

Unitatea de învățare: Războaiele daco-romane. Cucerirea Daciei de către romani.

Timp de realizare: 45 min.

Competențe specifice:

- Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie;
- Analiza critică a informației din diferite surse, pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil;
- Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

Unități de competențe:

- Prezentarea comunicărilor orale și scrise, utilizând termeni și concepte istorice specifice perioadei studiate;
- Descrierea schimbărilor ce au avut loc în spațiul istoric studiat;
- Formularea opiniilor proprii referitoare la fapte/evenimente/procese/fenomene din istorie în baza surselor istorice.
- Aprecierea rolului istoric al marilor personalități ale neamului în edificarea valorilor naționale.

Obiective operaționale:

- O₁ – Să identifice cauzele războaielor daco-romane, utilizând harta și cunoștințele acumulate;
- O₂ – Să caracterizeze războaiele daco-romane conform algoritmului, în baza surselor;
- O₃ – Să analizeze consecințele războaielor daco-romane de scurtă și lungă durată, în baza surselor;
- O₄ – Să-și exprime opinia față de importanța monumentelor istorice din timpul războaielor daco-romane.

Resurse informaționale și metodologice (literatura utilizată, metode, tehnici, procedee, forme de organizare a procesului de învățare):

ghid de învățare, studierea surselor istorice, explicația, conversația, expunerea, problematizarea.

Dotarea lecției: hărți, imagini în format Power Point, video, axa cronologică.

Bibliografia:

- Curriculum național. Aria curriculară educație socioumanistică Istoria românilor și universală. Clasele X-XII. Chișinău, 2019.
- Drâmba O., Istoria culturii și civilizației, Ed. Științifică și Enciclopedică, vol. I, București, 1984.
- Dragnev D., Gh. Postica, Istoria românilor antică și medievală, editura Civitas, 2003; Gh. Gonța, I. Negrei, P. Parasca, Istoria românilor antică și medieval, Ed. Prut internațional, Chișinău, 2007.
- Felea A., Dolghi A., Istoria. Caiet pentru formarea competențelor cl.10. Chișinău, 2019.
- Felea A., Dolghi A., Atlas de istoria românilor și universal, Chișinău, 2020.

Condiții prealabile pentru formarea/ dezvoltarea competențelor	Situatii de integrare planificate
Abilități de lucru în echipă, cercetare, prezentare, formulare a întrebărilor, comunicare, analiză, sinteză.	Imaginați-vă o situație în clasă/instituție de învățământ/colectiv de muncă, în care activați: dacă ar fi să alegeți între puterea forței fizice și cea a cuvântului, pentru care din ele ați opta? Ce calități ați putea prelua de la strămoșii noștri?

1) Evocare.				
Elevii sunt implicați activ, prin sarcini de tipul: <i>Implică-te!</i>				
Etape	Activități de învățare planificate, formularea clară a sarcinilor didactice	Descrierea modalității de realizare a sarcinilor	Timp	
I	Apelul, valorificarea cunoștințelor anterioare, inclusiv verificarea temei pentru acasă Sarcina de integrare simulată.	II Salutul. Mobilizarea grupei. Imaginați-vă că..... Studii de caz. (Neamul meu –geto-dacii). Imaginează-ți că ești într-o tabără internațională și trebuie să vorbești celorlalți copii despre strămoșii tai. Folosește noțiuni învățate la istorie, despre civilizația traco-geto-daca. Cine sunt strămoșii noștri? De către cine a fost realizată unitatea geto-dacilor? Când? Care au fost urmașii lui Burebista? Caracterizați personalitatea lui Burebista și Deceneu prin 3 argumente fiecare. Citește motto-ul lecției și propun elevilor să-l analizeze. „De la Râm ne tragem” - Grigore Ureche „Letopisețul Țării Moldovei”	III Se pregătesc pentru activitate în timpul lectiei. <i>Răspunsuri:</i> <i>Traco-geto-dacii;</i> <i>Burebista (82-44 î.d.Hr.).</i> După moartea lui Burebista statul dac s-a destrămat: DECENEU – DICOMES-COTISO-ROLES-DAPYX	IV 1 min
		V Tehnica Blîț Conversația Activitate frontala Imagini Power Point Discuție ghidata Descriere	3 min	

<p>Motivarea, trezirea interesului. Crearea contextului pentru formularea scopurilor proprii de învățare</p>	<p>Intuiti subiectul lectiei, vizionând video cu poezia „ Decebal către popor” de George Coșbuc. https://www.youtube.com/watch?v=cgol2MBX6dg Anunț subiectul lectiei:”Războaiele daco-romane. Cucerirea Daciei de către romani. 1.Premizele cuceririi Daciei de către romani. 2.Războaiele daco-romane din a. 85-89. 3.Confruntările daco-romane din a. 101-102 și a.105-106. 4.Consecințele războaielor daco-romane.</p>	<p>Elevii privesc cu atenție și își exprimă opiniile/ideile despre poezie prin mesaje. În poezia „<i>Decebal către popor</i>”, poetul George Coșbuc ne transmite ideea de libertate a unui popor, rupând lanțurile subjugării de către contopitori... Prin versul „<i>Si-acum ar vrea un neam calau</i>”, poetul se refera la romanii care ne-au invadat țara, dar neînfricații daci au luptat pentru apărarea teritoriului lor. „<i>E destul rău ca ne-am născut</i>” semnifica viața aspra a dacilor din munți, vai și câmpii. Si totusi, fiecare dac dorea sa-si păstreze pământul pentru propria sa nație.(Elevii aduc și alte exemple de apărarea patriei- războiul din Transnistria).</p>	<p>4 min</p>	<p>Video Conversație Asalt de idei</p>
--	--	--	--------------	--

<p>2) Realizarea sensului</p> <p>Se menține implicarea și interesul prin sarcini de tipul:</p> <p>1. Informează-te! (lectură, ascultare activă)</p> <p>2. Procesoază informația! (reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului nou).</p>	
<p>Stabilirea conținutului cu informația nouă</p>	<p>După moartea lui Burebista marea sa stăpânire s-a destrămat în patru apoi în cinci regate mai mici, iar colonilor grecești și triburile de alte neam și-au proclamat neatârarea. Cel mai important centru de putere a fost cel din Munții Orăștiei. Perioada este marcată de frecvente ciocniri ale dacilor cu romani. Dacia nord-dunăreană izbutește să-și păstreze independența, dar în timpul împăratului Augustus romanii cuceresc Dobrogea, punând-o, la început, sub protectoratul lor, iar apoi integrând-o în provincia Moesia (46 d.Hr.).</p>
<p>Prelucrarea, procesarea informației noi</p>	<p>Profesorul explică tema nouă, analizând/comentând documentele din anexe</p> <p>Adresează întrebări elevilor:</p> <p>Identifică opinia autorului despre una dintre cauzele conflictului între Dacia și Imperiul Roman</p> <p>Explică din ce cauză autorul consideră că Decebal „amenință nu numai inițiativa Romei”? Argumentează răspunsul cu trimitere la un fapt istoric.</p> <p>Construiește o afirmație despre politica externă a Romei</p>
<p>3 min</p>	<p>Elevii își reamintesc moștenitorii lui Burebista- Deceneu, Comosicus, Coryloos-Scorilo, Duras și în sfârșit, Diurpaneus-Decebal.</p> <p>„Cel mai însemnat război de atunci al romanilor....” (Dio Cassius).</p> <p>Elevii comentează citatul</p>
<p>Conversația</p> <p>comentariu</p>	<p>20 min.</p> <p>Elevii analizează documentele din PPT și răspund/fac comentarii</p> <p>„<i>Decebal a pierdut războiul, dar a câștigat pacea!</i>” (Hadrian Daicoviciu).</p> <p><i>Elevii comentează citatul</i></p>
	<p>(PPT, anexa 1).</p> <p>Analiza documentului</p> <p>Joc didactic Linia timpului</p>

	<p>Determină interesele reale ale Imperiului Roman în Dacia. Argumentează răspunsul.</p> <p>Cine a fost Decebal?</p> <p>Din ce cauză Duras i-a cedat tronul?</p> <p>2. Enumerați 3-4 calități ale regelui Decebal.</p> <p>3. Care dintre aceste calități le apreciezi astăzi?</p> <p>Ce eveniment este descris în documentul istoric?</p> <p>Care erau motivele pu care Traian pro- ceda astfel?</p> <p>Cum credeți, Decebal a făcut întocmai cum dorea împăratul Traian?</p> <p>De ce Traian, porunci să li se ridice al- tar și să li se facă în fiecare an sacrificii funerare?</p> <p>Ce trăsături/valori de caracter ați iden- tificat la Traian? Prin ce se aseamă- nă Decebal?</p> <p>Care trăsături ați vrea să le preluați? Care tabără a fost înfrântă și de ce?</p> <p>Ce s-a întâmplat cu Decebal?</p> <p>Cum apreciezi fapta regelui dac? Ce ai fi făcut dacă ai fi fost participant la luptă?</p>		<p>Joc didactic</p> <p>Harta Daciei în sec.I-II d.Hr.</p> <p>Documente și materiale</p> <p>Descoperirea</p> <p>Problematizarea</p>
--	---	--	--

3) Reflecție				
Elevilor li se propun sarcini de tipul:				
Comunică și decide! (în unele situații, în funcție de sarcina dactică, acest pas este aplicații și la etapa de realizare a sensului).				
Apreciază! (exprimă-ți atitudinea)				
I	II	III	IV	V
Schimb de idei cu referință la cele studiate	Țimp de 3 minute realizați un aritmo-graf...intuind denumirea monumentului comemorativ înălțat la Roma	Elezii răspund la întrebări completând spațiile libere.	4 min	Aritmograf
Aprecierea importanței utilității temei noi	Continuați enunțurile, aplicând cunoștințele obținute pe parcursul orei.	Elezii expun ideile orale. Voi ține minte că.... Mă mîndresc că... Aș dori....	2 min	Discuție ghidată
4. Extindere				
Elevilor li se propun sarcini de tipul:				
Acționează! (simularea, exersarea competențelor necesare la locul de muncă, sarcini care îi pun în situația de a ieși din cadrul clasei, orei școlii în comunitate, la o întreprindere, în familie, cămin etc.). La această etapă elevii își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.				
I	II	III	IV	V
Aplicarea celor însușite în situații de integrare sim.	Realizați oral: a)Ce calități ale lui Decebal v-au plăcut și ați dori să le să preluați/dezvoltați pentru viitoare profesie? b) Sunteți proprietarul unei firme de turism.Alegeți două popoare studiate și realizați un afiș prin care: precizați cîte două obiective turistice, prezentați istoria acestora în cîte 50 de cuvinte, identificați obiectivele turistice prin cîte o imagine. Metodă Proiectului.- 10 punctaj-2p-respectarea timpului;2p-precizări;4p-rezentare;2p-imagini.	Compară calitățile regelui cu ale unui arhitect stabilind perechi logice. (Vizionar dar realist, perseverant, încrezător în forțele proprii, fidel.....)	2 min	Comparația Stabilesc perechi

REPERE METODOLOGICE DE RECONFIGURARE A ÎNVĂȚĂRII

<p>Aplicarea celor înșușite în situații de integrare autentică</p>	<p>Identificați denumiri de străzi, localități cu numele lui Decebal/Traian precum și chipurile lui Decebal și Traian, războaiele daco-romane în picturi.</p>	<p>Elevii identifică străzile, localitățile, picturile și le prezintă.</p>	<p>3 min</p>	<p>Proiect istoric</p>
<p>Evaluarea elevilor: Argumentarea notelor puse</p>	<p>Cum v-ați simțit la ora? Cum puteți aprecia prestația, implicarea proprie și a colegilor voștri.</p>	<p>Elevii expun emoțiile trăite în cadrul orei.</p>	<p>1 min</p>	<p>Chestionar</p>
<p>Evocarea, motivarea pentru studiul independent. Tema pentru acasă</p>	<p>I. Analizați Columna lui Traian și identificați/comentați/descrieți imaginile pentru dați(PPT) II. Analizați Monumentul Tropeum Traiani și identificați/comentați/descrieți imaginile (PPT). III. Vizionați filmul „Columna” „Dacii” și realizați analiza acestora după următorul algoritm: 1.) Denumirea filmului, anul când a fost produs filmul, producătorul/regizorul filmului, actorii principali 2.) Numește evenimentul Istoric la care se referă filmul 3.) Numește persoanele/personaliitățile la care face referință filmul 4.) Descrie succint evenimentul istoric/personajele prezentate în film 5.) Specifică 2-3 secvențe din film care te-au impresionat cel mai mult și motivează de ce. 6. Relatează ce ai aflat suplimentar despre evenimentul istoric/personajele date, comparativ cu informația din manual și din alte surse. 7.) Reflectează. În urma vizionării acestui(ora) film(E) am tras următoarele învățăminte.....</p>	<p>Realizarea jocului de rol. Ghidul și turștii. Elevii își consemnează tema pentru acasă.</p>	<p>2 min</p>	<p>jocului de rol</p>

Anexă

1. „Regatul daco-getic, unificat din nou din inițiativa cutezătoare a lui Decebal, reprezenta un pericol, deoarece amenința nu numai poziția Romei în bazinul pontic, ci și provinciile noi din Balcani și din Europa Centrală. Deja victoriile sale raportate asupra legiunilor lui Domitian zdruncinaseră linia de apărare a Dunării. O pace nesigură îi lasă răgaz ca să pregătească un atac încă mai de temut.” Gh. I. Brătianu, *Marea neagră*).

Identifică opinia autorului despre una dintre cauzele conflictului între Dacia și Imperiu Roman?

- **Explică din ce cauză autorul consideră că Decebal „amenință nu numai inițiativa Romei”? Argumentează răspunsul cu trimiteri la un fapt istoric.**

2. „...și fiindcă nu mai aveau cu ce lega rănile, se zice că Traian nu cruță nici chiar veșmântul său și-l tăie ca să facă din el feși, iar soldaților morți în luptă porunci să li se ridice altar și să li se facă în fiecare an sacrificii funerare.” Dio Cassius

- **Ce eveniment este descris în documentul istoric?**
- **Care erau motivele pentru care Traian proceda astfel?**
- **De ce Traian, porunci să li se ridice altar și să li se facă în fiecare an sacrificii funerare?**

3. Duras, care avea domnia mai înainte, o oferi de bună voie lui Decebal, regele dacilor, foarte priceput la planurile de război și iscusit în înfăptuirea lor, știind să alegă prilejul pentru a-l ataca pe dușman și a se retrage la timp. Dăbaci ă n a întinde curse, era un bun luptător și se pricepea să folosească izbânda, dar și să iasă cu bine dintr-o înfrângere. Din această pricină, multă vreme a fost un dușman de temut pentru dușmani”.(Dio Cassius).

- **Cine a fost Decebal?**
- **Din ce cauză Duras i-a cedat tronul?**
- **Enumerați 3-4 calități ale regelui Decebal.**
- **Care dintre aceste calități le apreciezi astăzi?**

4. „Așa a fost sculptat pe Columna Traiană: sub un stejar bătrân, privește îndrjit spre romanii care-l urmăresc călări și își înfige sabia în trup, curmînd cu un gest eroic firul unei vieți de viteaz... După cele

două războaie dacice, Traian putea încărca bogățiile Daciei, putea înrobi poporul dac, se putea fâli cu gloria învingătorului; dar trebuia să se lipsească de plăcerea, de marea și vanitoasa plăcere de a-și vedea carul de triumf împodobit cu mărețul chip al strașnicului rege dac...”
Dumitru Almaș.

Care tabără a fost înfrântă și de ce ?

Ce s-a întâmplat cu Decebal? Cum apreciezi fapta lui Decebal?

Ce ai fi făcut tu, dacă ai fi fost participant la luptă?

PROIECTUL LECȚIEI

Disciplina: Educație pentru societate.

Grupa: clasa 12.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Participarea la democrație prin media

Tema: Participarea în mediul online. Hărțuirea online (cyberbullyng-ul).

Durata- 45 min.

Competențe specifice:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului.
- Deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, practici și viziune asupra lumii
- Analizeze critic propriile abilități, atitudini, valori în raport cu competențele pentru cultură democratică.
- Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană.

Obiective operaționale:

O₁ – să analizeze rolul participării în mediu online într-o societate democratică;

O₂ – sa utilizeze cu termenii- *cyberbullying, sexting, flaming*;

O₃ – să identifice modurilor de hărțuire online;

O₄ – să explice diferite modalități de protejare împotriva hărțuirii online;

O₅ – să cultive o atitudine critică față de hărțuirea online.

Condiții prealabile pentru formarea/dezvoltarea competențelor	Situații de integrare planificate (simulate sau autentice)
Familiarizarea cu rolul participării în mediul online într-o societate democratică.	Expunerea opiniilor personale față de factorii/cauzele prin care adolescenții/tinerii din Republica Moldova cad pradă a hărțuirii online.

Resurse informaționale și metodologice (literatura utilizată, metode, tehnici, procedee, forme de organizare a procesului de învățare):

Strategii didactice:

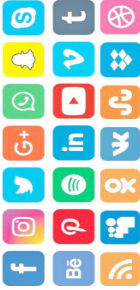

- a) Metode și procedee: problematizarea, conversația euristică, dezbaterea, brainstorming, algoritmizarea, asalt de idei, discuția ghidată, Graficul T
- b) Forme de lucru: frontal, în grup, perechi, individual.
- c) Mijloace didactice: poster, video, fișe de lucru.

Evaluare: observarea sistematică

Bibliografie, surse WEB:

1. Constituția Republicii Moldova, Chișinău, 1994
2. Curriculumul la disciplina Educație pentru societate în învățământul gimnazial și liceal (ordinul MECC nr. 1124 din 20 iulie 2018).
3. Metodologia de evaluare prin descriptorii la disciplina Educație pentru societate (clasele V-VIII și X-XII)(autori: Corina Lungu, Natalia Cebotar, Iosif Moldovanu), Chișinău, 2020.
4. Educație pentru societate. Ghidul profesorului. Clasa 12. Chișinău, 2020.
5. Educație pentru media, cl.10/11. (Handrabura L., Grîu N.). Chișinău 2019.
6. Stopfals.md
7. <https://mediacritica.md/>
8. <https://biblioemi.abrm.md/>
9. siguronline.md

1) <i>Evocare.</i>			
Elevii sunt implicați activ, prin sarcini de tipul: <i>Implică-te!</i>			
Etape	Activități de învățare planificate, formularea clară a sarcinilor didactice	Descrierea modalității de realizare a sarcinilor	Timp
I	<p>Apelul, valorificarea cunoștințelor anterioare.</p> <p>Salutul, apelul Elevii, în grupurile în care au lucrat pe parcursul lecției anterioare, relatează despre manipulările, dezinformarea, informația verifică promovate de posturile TV; Jurnal TV; AC-CENT TV, RTR Moldova, N4, TV8, referitor la problemele actuale: criza energetică, războiul din Ucraina etc. identificate/observate pe parcursul a două săptămâni. Elevilor li se recomandă: yam.md, stopfals.md; mediacritica.md . Anunțul temei noi: Participarea în mediul online. Hărțuirea online(cyberbullying-ul). Este propusă examinarea imaginii, și răspund la întrebări.</p> 	II	
		III	IV
		<p>Elevii răspund/își dau cu părerea a celor observate/identificate. Elevii comentează, subliniază asupra importanței gândirii critice în analiza informației media.</p> <p>Elevii își testează cunoștințele.</p> <p>https://educatia.mediacritica.md/ro/2019/07/22/quiz-cat-de-bine-te-pricepe-la-rețelele-de-socializare/</p> 	<p>2 min</p> <p>10 min</p>
		V	
		<p>Proiector, laptop Brainstorming Frontal Conversația euristica Ciorchine Lucrul în grup Quiz</p>	

	<p>Recunoaște rețele sociale reprezentate de logo-uri. Pe care dintre ele ai cont de profil? Care dintre ele permit să ai un profil social online? Ce reguli respecți în crearea propriului profil social online? Elevii definesc noțiunea „hărțuire online”, completând ciorchinele. Profesorul explică termenii: cyberbullying-ul, flaming, sexting etc. https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/social/caz-extrem-de-hartuire-online-agresorul-i-a-transformat-pagina-de-facebook-intr-una-de-comemorare-879888</p>	<p>Pe parcursul orei, completați, revizuiți posterul cu ciorchine despre hărțuire(cyberbullying) online. Rețineți toate ideile noi și utile pentru comportamentul vostru online ulterior.</p>		
<p>2) Realizarea sensului</p> <p>Se menține implicarea și interesul prin sarcini de tipul:</p> <p>1. Informează-te! (lectură, ascultare activă)</p> <p>2. Procesoază informațional (reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului).</p>				
<p>I</p> <p>Stabilirea contactului cu informația nouă</p> <p>Prelucrarea, procesarea informației noi</p>	<p>II</p> <p>În vederea realizării sensului, însușirii/înțelegerii temei noi, elevii vor lucra în perechi.</p> <p>Elevii sunt rugați să formeze/lucreze în perechi, și li se propune să vizioneze video-ul,</p>	<p>III</p> <p>Este repartizat algoritmul de analiză a filmului/video-ului</p> <p>Elevii fac notițe, pentru a discuta și analiza ulterior subiectul abordat în baza algoritmului propus</p>	<p>IV</p> <p>1 min</p>	<p>V</p> <p>Explicația</p>

<p>Monitorizarea pro-priei înțelegeri</p>	<p>Cyber-bullying, hărțuirea ciberne-tică.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cine sunt protagoniștii și cum acționează fiecare. • Cu ce situație se confruntă? • Ce i-a determinat să comu-nice atât de intens și să creadă în persoana care i-a abordat online? • Ei s-au documentat despre identitatea adevărată a celui/celeii cu care se întrețineau? • De ce acceptă atât de repede să se dezgolească, să expedie-ze poze nude? • Cum acționează băiatul, re-spectiv, fata, atunci când înțeleg că a fost „un joc” și au urmat amenințările, șantajul? • De ce au ajuns în această „capcană”? • La cine au apelat pentru a o depăși? • Se putea de evitat așa situație? Cum? • Propuneți soluții de evitare a hărțuirii online <p>(2-4 min. p/ u fiecare pereche).</p>	<p>https://www.youtube.com/watch?time_inue=90&v=xzzjUoSAfwk (până în min.8.49).</p> <p>Vizionați până la sfârșit filmulețul. Despre ce fenomen online este vorba și ce cunoașteți despre el?</p> <p>Elevii răspund la întrebări, propun soluții.</p>	<p>15 min.</p>	<p>Algoritmizarea Conversația siste-matică Lucrul în perechi Problematizare</p>
<p>Monitorizarea pro-priei înțelegeri</p>	<p>Identificați care sunt principiile și va-lorile pe care se axează comunicarea/ comportamentul online</p>	<p>Elevii identifică și ex-pun principiile și va-lorile pe care se axează educația unui compor-tament online corect/ adecvat în vederea evitării hărțuirii online.</p>	<p>3 min</p>	<p>Asalt de idei</p>

<p align="center">3) Reflecție</p> <p align="center">Eleverilor li se propun sarcini de tipul:</p> <p align="center">Comunică și decide! (în unele situații, în funcție de sarcina dactică, acest pas este aplicașil și la etapa de realizare a sensului).</p> <p align="center">Apreciază! (exprimă-ți atitudinea)</p>				
I	II	III	IV	V
<p>Schimb de idei cu referință la cele studiate</p>	<p>Profesorul implică elevii într-un proces de reflecție, să-și reamintească pașii parcurși și să discute despre elemente concrete, precum:</p> <p>Cum ați aflat ce înseamnă hărțuire online, flaming, sexting?</p> <p>Cum putem deosebi un profil fals de unul adevărat?</p> <p>Ați fost supușă hărțurii online?</p> <p>Cum ne putem proteja de hărțuire online?</p> <p>Cum ați colaborat cu colegii?</p> <p>Profesorul le oferă elevilor posibilitatea de a reflecta asupra emoțiilor și părerilor lor referitoare la activitatea de azi.</p>	<p>Elevii răspund la întrebări</p> <p>Elevii relatează despre emoțiile trăite</p> <p>Elevii vin cu impresii</p> <p>http://www.rabacov.net/stop-hartuirii-online-in-r-moldova-a-fost-creat-institutul-de-drept-cibernetic/</p>	<p>3 min.</p>	<p>Discuția ghidată</p> <p>Asaltul de idei</p>
<p>Aprecierea importanței, utilității temei noi, inclusiv din perspectiva specialității alese</p>	<p>Rezultatele – Ce părere aveți despre activitatea de azi?</p> <p>despre modul în care ați analizat video-ul?</p> <p>Cum puteți utiliza cunoștințele de azi, în viața cotidiană?</p>	<p>Elevii răspund la întrebări – indică importanța gândirii critice în mediu online în secolul XXI</p> <p>https://www.unicef.org/moldova/articole/cyberbullying-ce-este-%C8%99i-cum-%C3%A0i-punem-cap%C4%83t</p>	<p>2 min.</p>	<p>Discuția ghidată</p>

4. Extindere Elevilor li se propun sarcini de tipul: Acțiunează! (simularea, exersarea competențelor necesare la locul de muncă, sarcini care îi pun în situația de a ieși din cadrul clasei, orei școlii în comunitate, la o întreprindere, în familie, cămin etc.). La această etapă elevii își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.				
I	II	III	IV	V
Aplicarea celor însușite la oră în situații de integrare autentică și simulate	Elevii sunt rugați să expună exemple cunoscute a semenilor, care au căzut pradă a hărțuirii online. Exerciții de verificare a cunoștințelor acumulate PPT, quiz https://www.youtube.com/watch?v=JbgPBnQF3NQ	Elevii aduc exemple cunoscute referitor la problema dată Elevii își exprimă ideile Testează cunoștințele obținute https://siguronline.md/rom/copii/teste/test-despre-relatiile-online	5 min	Asaltul de idei Quiz Conversația
Evaluarea elevilor. Argumentarea	Profesorul explică descripțiile observații/dezvoltați la elevi pe parcursul activității	Elevii ascultă explicația profesorului	3 min.	Explicația
Motivarea pentru studiu independent. Tema pentru acasă	Elevii, li se propune să urmărească pe parcursul a două săptămâni să identifice în mass-media studii de caz de hărțuire online și care sunt consecințele.	Elevii își consemnează tema pentru acasă. https://siguronline.md/	1 min.	Caiet de notițe

PROIECTUL LECȚIEI

Disciplina: Educație pentru societate.

Grupa: clasa 12

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE: Participarea la democrație prin media
**Mass-media-un instrument al puterii și comunicării. Mesajele
 media de la informare la propagandă și manipulare.**

Durata- 45 min.

Competențe specifice:

- Valorizarea demnității umane și a drepturilor omului.
- Analiza critică a propriilor abilități, atitudini, valori în raport cu competențele pentru cultură democratică.
- Cunoștințe și înțelegere critică privind propria persoană.

Obiective operaționale:

- O₁ – să analizeze rolul mass-mediei într-o societate democratică;
 O₂ – să identifice moduri de manipulare, dezinformare și propagandă în mass-media și rețele de socializare;
 O₃ – să determine diferite modalități de verificare a veridicității informației;
 O₄ – să cultive atitudini critice față de manipulare, dezinformare, propagandă.

Condiții prealabile pentru formarea/ dezvoltarea competențelor	Situații de integrare planificate (simulate sau autentice)
Familiarizarea cu rolul mass-mediei într-o societate democratică.	Expunerea opiniilor personale față de factorii/cauzele prin care adolescenții/tinerii din Republica Moldova cad pradă a dezinformării și manipulării.

Resurse informaționale și metodologice (literatura utilizată, metode, tehnici, procedee, forme de organizare a procesului de învățare):

• **Strategii didactice:**

a) Metode și procedee: problematizarea, conversația euristică, dezbateră, brainstorming, algoritmizarea, asalt de idei, discuția ghidată, Graficul T

b) Forme de lucru: frontal, în grup, individual.

c) Mijloace didactice: poster, video, fișe de lucru.

Evaluare: observarea sistematică

Bibliografie, surse WEB:

- Constituția Republicii Moldova, Chișinău, 1994
- Curriculumul la disciplina Educație pentru societate în învățământul gimnazial și liceal (ordinul MECC nr. 1124 din 20 iulie 2018).
- Metodologia de evaluare prin discriptori la disciplina Educație pentru societate (clasele V-VIII și X-XII) (autori: Corina Lungu, Natalia Cebotar, Iosif Moldovanu), Chișinău, 2020.
- Educația pentru societate. Ghidul profesorului. Clasa 12. Chișinău, 2020.
- Educație pentru media, cl.10/11. (Handrabura L., Grîu N.). Chișinău, 2019.
- Stopfals.md
- <https://mediacritica.md/>
- <https://biblioemi.abrm.md/>

1) <i>Evocare.</i>			
Elevii sunt implicați activ, prin sarcini de tipul: <i>Implică-te!</i>			
Etape	Activități de învățare planificate, formularea clară a sarcinilor didactice	Descrierea modalității de realizare a sarcinilor	Timp
I	II	III	IV
Apelul, valorificarea cunoștințelor anterioare.	Salutul, apelul <i>Profesorul propune elevilor să comenteze maxima., Manipularea din mass-media este mai distructivă decât o bombă atomică, deoarece omoară creierul.” (Noam Chomsky).</i> Profesorul propun elevilor să-și reamintească/explice noțiunile: Manipulare dezinformare propagandă fake news https://www.youtube.com/watch?v=fGXdvEjjo9E&list=PLrp1qjColubZM0NYypAOtrsrwUag60n-6&index=7 (man., dez., prop.) https://www.youtube.com/watch?v=0LBq4hOnN54 (stiri false). Profesorul prezintă elevilor secvențe video	Elevii comentează maxima și dau definiția la noțiunile: manipulare dezinformare propagandă fake news Elevii vizionează video : „ Bratu și teoriile conspiratiste”; „ angajat la protest”. 1. https://www.youtube.com/ch?v=NRLLeMgD4gs (conspiratia). 2. https://www.youtube.com/tch?v=un3QDguRSzo (Ang. La protest) https://www.youtube.com/h?v=HMzeH5fMjhM Elevii își expun opiniile asupra filmelor/	10 min
			V Proiector, laptop Brainstorming Frontal Conversația euristica

		parodie, răspunzând la următoarele întrebări: 1. Ce moduri de manipulare ai identificat? 2. În ce scop considerați că este utilizată manipulară? 3. Ce este propaganda? În ce scop considerați că este utilizată propaganda? De ce oamenii cad pradă manipularilor? Ai întâlnit asemenea situații în viața reală? Dați exemple.		
2) Realizarea sensului				
Se menține implicarea și interesul prin sarcini de tipul:				
1. Informează-te! (lectură, ascultare activă)				
2. Procesează informația! (reproducerea, traducerea, interpretarea, aplicarea, analiza materialului).				
	I	II	III	IV
Stabilirea contactului cu informația nouă	În vederea realizării sensului, însușirii/înțelegerii temei noi, elevii vor lucra în echipe.	Este afișat posterul care conține algoritmul de analiză a imaginilor	1 min	Explicația
Prelucrarea, procesarea informației noi	Elevii sunt repartizați în 5 echipe. Fiecare echipă primește o imagine/desen, care urmează să fie analizată după următorul algoritm: 1. Examinați imaginea/desenul primită și dați-i denumire (pot fi mai multe) 2. Ce vedeți în imagine/desen? 3. Care e scopul acestei imagini?	Echipele aduc a câte 4-6 argumente despre imaginile propuse Elevii analizează, pregătesc argumentele și participă la discuții/dezbateri	15 min.	Algoritmizarea Conversația Observarea sistematică Lucrul în echipă Problematizare Graficul T

	<p>4. Descrieți imaginea/desenul primit 5. Ce mesaj transmite imaginea/desenul? 6. Ce ați mai adăuga la această imagine/desen? De ce? 7. În bază la ce ați tras această concluzie?</p> <p>15 min-lucru în grup 4-5 min-prezentare per echipe</p>	<p>Echipe 1 Echipe 2 Echipe 3 Echipe 4 Echipe 5</p> <p>Reprezentanții echipelor răspund la întrebări.</p>		
<p>Monitorizarea propriei înțelegeri</p>	<p>Identificați care sunt principiile și valorile pe care se axează educația media</p>	<p>2 min</p> <p>Asalt de idei</p>		
<p style="text-align: center;">3) Reflecție</p> <p style="text-align: center;">Elevilor li se propun sarcini de tipul:</p> <p>Comunică și decide! (în unele situații, în funcție de sarcina dactilică, acest pas este aplicați și la etapa de realizare a sensului).</p> <p>Apreciază! (exprimă-ți atitudinea)</p>				
<p>Schimb de idei cu referință la cele studiate</p>	<p style="text-align: center;">I</p> <p>Profesorul implică elevii într-un proces de reflecție, să-și reamintească pașii parcurși și să discute despre elemente concrete, precum: Cum ați aflat ce înseamnă propagandă, manipulare, dezinformare?</p>	<p style="text-align: center;">II</p>	<p style="text-align: center;">III</p> <p>Elevii răspund la între-5 min. bări Elevii relatează despre emoțiile Trăite</p>	<p style="text-align: center;">IV</p> <p style="text-align: center;">V</p>

	<p>Cum putem deosebi o știre adevărată de un fake news? Ați fost manipulat? Cum ne putem proteja de manipulare, dezinformare, propagandă? Cum ați colaborat cu colegii? Profesorul le oferă elevilor posibilitatea de a reflecta asupra emoțiilor și părerilor lor referitoare la activitatea de azi.</p>	<p>Elevii vin cu impresii</p>	<p>Discuția ghidată</p> <p>Asaltul de idei</p>
<p>Aprecierea importanței, utilității temei noi, inclusiv din perspectiva specialității alese</p>	<p>Rezultatele – Ce părere aveți despre activitatea de azi? despre modul în care ați analizat imaginile/desenale? Cum puteți utiliza cunoștințele de azi, imaginile/desenale în viitoare profesie?</p>	<p>Elevii răspund la între-bări – indică importanță gândirii critice în secolul XXI</p>	<p>Discuția ghidată</p> <p>2 min.</p>
<p>4. Extindere</p> <p>Elevilor li se propun sarcini de tipul:</p> <p><i>Acționează!</i> (simularea, exersarea competențelor necesare la locul de muncă, sarcini care îi pun în situația de a ieși din cadrul clasei, orei școlii în comunitate, la o întreprindere, în familie, cămin etc.). La această etapă elevii își dezvoltă competențe, care devin pe parcurs modele comportamentale obișnuite, firești.</p>			
<p>I Aplicarea celor însușite la oră în situații de integrare autentică și simulate</p>	<p>II Elevii sunt rugați să expună exemple cunoscute a semenilor, care au căzut pradă a manipulării și dezinformării. Exerciții de verificare a cunoștințelor acumulate PPT, quiz</p>	<p>III Elevii aduc exemple cunoscute referitor la problema dată. Elevii își exprimă ideile Testează cunoștințe obținute</p>	<p>IV 5 min</p> <p>V Asaltul de idei Quiz Conversația</p>

Evaluarea elevilor. Argumentarea	Profesorul explică observații/dezvoltați la elevi pe parcursul activității	https://mediacritica.md/quiz-falsurile-despre-razboiul-din-ucraina-poti-sa-le-identifici/ Elevii ascultă explicația profesorului	3 min.	Explicația
Motivarea pentru studiu independent. Tema pentru acasă	Elevii, în grupele în care au lucrat pe parcursul lecției, li se propune să urmărească pe parcursul a două săptămâni cum sunt elucidate evenimentele legate de criza energetică/războiul din Ucraina de posturile TV: PRO TV; Jurnal TV, ACCENT TV, RTR Moldova, N4, TV8 și să identifice falsurile, dezinformarea promovate de anumite posturi TV.	Elevii își consemnează tema pentru acasă https://educatia.media-critica.md/ro/ https://stopfals.md/	2 min.	Căiet de notițe

Tipar executat la Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat „Ion Creangă”,
Chișinău, str. Ion Creangă, nr.1, MD-2069